

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

**PRENESENA ZNAČENJA
HRVATSKIH IMENICA ZA ŽIVOTINJE**

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS-bodova

Aleksandra Bošnjak

Zagreb, 16. svibnja 2014.

Mentor

Dr. sc. Ivan Marković, doc.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Značenje	4
3. Metafora	5
4. Metaforizacija hrvatskih imenica za životinje (opća zapažanja)	10
5. Rječnik prenesenih značenja hrvatskih imenica za životinje	13
6. Zaključak	85
7. Literatura	86
8. Sažetak i ključne riječi	87

1. Uvod

U ovome se radu donose prenesena značenja u kojima se u hrvatskome jeziku pojavljuju imenice za životinje, ponajprije metaforička. Kako je metafora jedan od temeljnih mehanizama prijenosa značenja, ali i kognitivnih ljudskih mehanizama, načina razmišljanja i povezivanja, u teorijskom se dijelu rada navode vrste metafore i teorije o metafori. Osim metafore kao leksičkog fenomena u radu se ukratko prikazuju i retoričke spoznaje o metafori. Metaforički prijenosi značenja sa životinja na ljude i ostale predmete i pojave mogu biti različiti. Prijenos značenja sa životinja na ljude temelji se na sličnosti osobina koje životinjama pripisuje čovjek i na izgledu životinja koji se zatim prenose na ljude (npr. *svinja* – neuredna i proždrljiva osoba, metaforički je prijenos tu utemeljen na čovjekovoj predodžbi o svinji kao o životinji koja je prljava i koja mnogo i halapljivo jede; *krtica* – špijun u vlastitim redovima, unutarnji neprijatelj, metaforički je prijenos tu utemeljen prema mjestu gdje ta životinja živi), a prijenos na razne druge pojave i predmete temelji se ponovno na sličnosti (npr. *labud* – u slengu ocjena dovoljan, prema sličnosti vanjskoga izgleda životinje i ocjene; *žabica* – igra u kojoj se plosnati, lagani kamenčići bacaju po površini vode i pritom odskakuju, prema sličnosti kretanja žabe i odskakivanja kamenčića). U radu se promatraju i poredbene konstrukcije koje sadrže imenicu za životinju (*jak kao bik* – snažan), iako se tu ne radi o metaforičnome prijenosu značenja. Temeljni je dio rada rječnik u kojemu su popisane i oprimjerene imenice za životinje sa svim značenjima do kojih se u istraživanju došlo.

Novijih radova o toj temi, izvan proučavanja frazeologije i neovisno o njoj, koliko nam je poznato, nemamo. Maretić je još davne 1896. godine popisivao prenesena značenja imenica za životinje, ali je osim iz hrvatskog navodio i značenja iz češkog, poljskog, ruskog, engleskog, latinskog, talijanskog, francuskog, (staro)grčkog i mađarskog jezika te ih je i uspoređivao. Imenice za životinje podijelio je prema onome na što se odnose, što znače: ljudi, imenovanje novih vrsta životinja, biljke, gljive, udovi u ljudi i životinja, bolesti, karakterne osobine u ljudi, jela, zvijezde, igre i plesovi, ljudske rukotvorine, svakojake naprave. Mnoga značenja koja su u to vrijeme imale navedene imenice za životinje danas više ne postoje, zamijenila su ih nova ili su se ona potpuno izgubila.

2. Značenje

Definiranje *značenja* težak je posao, kako za laika tako i za stručnjake koji se značenjem bave. Semantika, lingvistička disciplina kojoj je zadatak proučavanje značenja, pokušava razjasniti taj pojam. Trask (2005: s. v. *značenje*) navodi da je značenje „značajka jezičnog izraza koja mu omogućuje označivanje određenog aspekta nejezičnog svijeta“. Središnje značenje jezičnog izraza naziva se *denotacija* ili *smisao* (npr. *miš* – životinja, vrsta glodavca) (Trask 2005: s. v. *denotacija*), dok se *konotacijom* naziva značenje riječi koje se utvrđuje učestalim povezivanjem (npr. osobu koja se boji miševa riječ *miš* može asocirati na strah) (Trask 2005: s. v. *konotacija*). Nadalje, odnos između jezičnog izraza i predmeta koji on odabire je njegova *referencija* (Trask 2005: s. v. *referencija*).

Berruto (1994: 42) iznosi uopćenu definiciju značenja: „značenje je nešto što se priopćuje prenošenjem neke poruke, to jest informacija koju nešto što se tumači kao poruka prenosi tumaču“. Što se tiče jezika, značenje je ukupnost obavijesti koju neka jezična poruka prenosi ili može prenijeti, ono što povezujemo s *označiteljem* koji pripada tom jeziku. Pa je tako značenje riječi *kukavica* nešto što razumijemo iz riječi *kukavica* (vrsta ptice selice) ili nešto što s tom riječju povezujemo (‘osoba koja nije hrabra’). Značenje ovisi o nekoliko faktora: antropologijskom (stavovi, viđenja o svijetu koje posjedujemo), socijalnom (ustroj društva, funkcije jezika, uporaba jezika i situacija) i semiologijskom (tiču se prirode označitelja, na primjer intonacija).¹

Što se tiče značenja, u terminologiji razlikujemo još i *pravo* (*denotativno*) i *preneseno* (*konotativno*) značenje. Pravo je značenje doslovno značenje, dok je preneseno značenje svako značenje koje nastaje prijenosom dijela značenja. Metafora je, zajedno s metonimijom i sinegdohom, jedan od mehanizama prijenosa značenja, to jest jedan od mehanizma proširivanja značenja, polisemije ili višeznačnosti (usp. Zgusta 1991: 60). Osim toga, ona je i najčešći mehanizam prijenosa značenja hrvatskih imenica za životinje.

¹ Berruto (1994: 45) razlikuje dvije teorije o značenju. Prva je konceptualistička, koja promatra značenje kao nešto mentalno: pojam, ideju, apstraktnu sliku. Takve teorije mogu, ali i ne moraju, postulirati izvanjsku stvarnost kao obavezan prijelaz da bi se govorilo o značenju. Nasuprot tomu kontekstualističke definicije nastoje izbjeći mentalni sadržaj koji konceptualističke definicije prikazuju kao stožer uključivanja značenja. Većinom se oslanjaju na kontekst. Ta teorija smatra da mentalna slika ne može poslužiti u definiranju značenja jer je nužno pojedinačna. Poznavanje značenja ovisi o tome kako jezik organizira iskustvo da bi identificirao referente, ta se situacija očituje u situacijskim kontekstima. Govornici govore u različitim ulogama te na taj način u procesu akulturacije stječu iskustvo.

3. Metafora

U moru radova o metafori moguće je razlučiti nekoliko teoretskih pristupa metafori: poredbena, supstitucijska, interakcijska i kognitivna teorija metafore (v. o tome Bagić 2012: s. v. *metafora*). Poredbena teorija metaforu tumači kao skraćenu poredbu. Takvo je shvaćanje metafore u antici, ali i kasnije. Supstitucijska teorija smatra da se metaforični izraz rabi umjesto doslovnog, da su preneseno i doslovno značenje utvrdive kategorije te da je razumijevanje metafore nalik odgonetanju zagonetke. Supstitucijska teorija smatra metaforu ukrasom kojemu je svrha zabaviti. Interakcijska teorija tvrdi da u metafori djeluju dvije ideje o različitim stvarima koje se oslanjaju na jednu riječ ili izraz čije je značenje rezultat njihova uzajamna djelovanja. Osnovna je ideja interakcijske teorije da je metafora osobita intelektualna operacija koja ujedinjuje različite spoznajne sustave, stvara nove uvide i bitno utječe na percepciju svijeta. Kognitivna je teorija oblikovana 1980-ih godina i začetnici su joj u semantici Lakoff i Johnson. Oni ističu da se čovjekovi misaoni procesi i spoznajni koncepti temelje na metafori te da metafore određuju mrežu odnosa između našeg osobnog iskustva svijeta i naše kulturalne percepcije. Temeljna je funkcija metafore da pomoću konkretnih, fizičkih podataka omogući spoznaju apstraktnih koncepata (pomoću svakodnevnih predmeta, bilja, životinja, npr. pojavom alata *papiga* ‘klijesta u obliku kljuna papige’ čovjek je konceptualizirao nov, apstraktan predmet pomoću nečeg otprije poznatog, u ovom slučaju pomoću životinje). Na taj se način oblikuju osnovne konceptualne metafore koje su proizvod pojedine kulture i za kojima govornici nesvjesno posežu. Isto se događa i u prijenosu značenja hrvatskih imenica za životinje. Govornici hrvatskoga jezika, susrećući se prvi put s nekom pojavom ili s nekim predmetom, uzimaju značenje od onoga što im je staro, poznato te ga prenose na nešto novo, nepoznato (npr. pojavom vozila za premještanje ili odvoženje vozila govornici hrvatskoga jezika nazivaju ga *paukom*, prema sličnosti vanjskoga izgleda vozila s tom životinjom). Za razliku od interakcijske teorije, koja predstavlja dvosmjernan značenjski prijenos, kognitivna je teorija metafore utemeljena na jednosmjernome prijenosu značenja, kojim se na ciljno područje primjenjuju semantičke vrijednosti konceptualne strukture ishodišnog područja.

Lakoff i Johnson (1980: 3) tvrde da je naš temeljni kognitivni sustav mišljenja i djelovanja metaforički. Konceptualni je sustav bitan dio naše svakodnevice, mnogo toga što radimo svakoga dana je metaforično. Naša se komunikacija također temelji na istoj konceptualnoj strukturi koju rabimo u mišljenju i djelovanju. Metaforu ne nalazimo samo u jeziku, već i u

mišljenju i djelovanju. Srž je metafore razumijevanje određenog pojma pomoću nekog drugog, drugim riječima, konceptualiziranje nečega što je neopipljivo, nefizičko pomoću onoga što je fizičko (*idem*: 59). Mnoge koncepte koji su nam važni, a koji su apstraktni ili nejasno opisani u našem iskustvu shvaćamo pomoću značenja drugih koncepata koje jasnije razumijemo. Lakoff i Johnson stoga zaključuju da su ljudski kognitivni procesi metaforični. Na jezik gledaju kao na dostavljača podataka koji vodi k općenitim načelima razumijevanja. Ta općenita načela uključuju čitav sustav koncepata, često su metaforička i uključuju razumijevanje jednog iskustva pomoću drugog (*idem*: 116). Govore o metaforičkim konceptima koji u metaforičkim definicijama pripadaju prirodnim vrstama iskustva (npr. koncept *ljubav* u metaforičkoj definiciji *ljubav je putovanje*). To su koncepti koji zahtijevaju metaforičku definiciju jer njihovo značenje nije jasno opisano kako bi zadovoljilo svrhu našeg svakodnevnog funkcioniranja. Lakoff i Johnson sugeriraju da koncepti koji služe metaforičkom definiranju također pripadaju prirodnim vrstama iskustva (npr. koncept *putovanje* u metaforičkoj definiciji *ljubav je putovanje*) i zbog toga i razumijemo određene metaforičke koncepte (*idem*: 118). Iz toga slijedi da su neke prirodne vrste iskustva djelomično metaforičke jer metafora igra važnu ulogu u karakteriziranju strukture iskustva. Primjerice, *vrijeme* je prirodna vrsta iskustva koju razumijevamo preko metafore *vrijeme je novac*, vrijeme jest neopipljiva, apstraktna kategorija koju je čovjek objasnio preko nečega što mu je otprije poznato – novca. Svima je nama vrijeme izuzetno važno, vremena imamo mnogo ili ga imamo malo, vrijeme je mjerivo, brojivo, baš kao što je i novac. Prema tome, naš je konceptualni sustav utemeljen na našem iskustvu u svijetu, kao i koncepti koji su u stalnoj interakciji s fizičkom i kulturnom okolinom. Važno je napomenuti da se metaforički koncepti, odnosno metaforičke definicije, razlikuju od kulture do kulture, iako postoje i oni koji su zajednički različitim kulturama (*idem*: 119). Lakoff i Johnson razlikuju nekoliko tipova konceptualnih metafora. Općenito, metafore u kojima je jedan koncept metaforički strukturiran nazivaju *strukturnim metaforama* (npr. u rečenici *Značenje je u ovim riječima* nalazimo strukturalnu metaforu *lingvistički izrazi su spremnici*) (*idem*: 11–14). Nadalje, postoje i *orijentacijske metafore* u kojima jedan koncept ne zamjenjuje drugi, samo jedan koncept, već cijeli sustav koncepata (*gore – dolje, unutar – izvan, ispred – iza...*). Te metafore daju konceptu mjesnu orijentaciju, primjerice u rečenici *Pao sam u depresiju*. nalazimo orijentacijsku metaforu *tužno je dolje* (*idem*: 14–15). Treća vrsta metafora, *ontološke metafore*, operiraju s našim iskustvima s fizičkim objektima, osobito s našim

tijelima. Primjerice u rečenici *Malo sam zahrđao danas* nalazimo metaforički koncept *um je stroj* (*idem*: 25–26).

Iako nas u ovome radu metafora zanima kao jedan od temeljnih mehanizama prijenosa i širenja značenja, još od antike ona je jedna od najzanimljivijih retoričkih figura. Bagić (2012: s. v. *metafora*), što se tiče metafore kao retoričkog fenomena, metaforu definira kao „zamjenjivanje jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti ili analogiji; prijenos imena s jedne stvari na drugu i značenja s jedne stvari na drugu“. Metaforičko se značenje oblikuje između pravog (konvencionalnog) i nepravog (prenesenog) značenja. Prema Stamaću (1983: 39), što se tiče prvotnih proučavatelja metafore, Aristotel je prvi uočio metaforin mehanizam (donošenje tuđeg imena), Ciceron je uočio stilističku funkciju metafore, a Kvintilijan je zaključio da se metafore rabe u kontekstu govora, kao i to da je metafora skraćena poredba. Stamać (1983: 41) nadalje zaključuje da suvremena motrišta o metafori prevrednuju tradicionalna promišljanja o toj figuri. Tvrdi da metafora ne proizlazi iz definicija nego iz govorne djelatnosti u najširem smislu, iz jezičnih znakova u procesu priopćavanja. Nadalje, suvremene teorije metaforu proučavaju u okviru semantike, semiotike, semiologije. Metafora je neočekivano selektiranje, oslobađa energiju jezičnih jedinica u mnoštvo smjerova, od kojih su tek neki poznati jezičnoj praksi. Stamać (1983: 93) zaključuje da se metafora temelji na odnosima *in absentia* (odsutnost „prave“ riječi) i *in praesentia* (prisutnost „prave“ i metaforične riječi). Iz toga nadalje zaključuje da se metafora gradi četirima različitim mogućnostima:

- a) *in absentia*, putem zamjene leksema,
- b) *in absentia*, putem sličnosti među denotatima,
- c) *in praesentia*, putem kontekstualnog stapanja značenja,
- d) *in praesentia*, putem daljnjeg širenja konteksta.

Model metafore *in absentia* putem zamjene leksema djeluje unutar analize međusobnih odnosa jezičnih jedinica na paradigmatskoj osi.² To znači da se metafora promatra kao izabrana supstituirana riječ, u nizu drugih mogućih riječi koje bi mogle zamijeniti metaforičnu riječ. Ono novo u metaforičnome iskazu jest jedna jedinica, jedna riječ, a ne iskaz u cjelini. U tom je slučaju, dakle, metaforu moguće izolirati, moguća je njezina identifikacija. Metafora je u tome slučaju pukotina u iskazu, otpor jedinici više razine (frazi, rečenici, diskurzu) i

² *Paradigmatska je os* prema Trasku (2005: s. v. *paradigmatski odnos*) odnos niza jezičnih jedinica koje predstavljaju odabire, zbog čega u istome trenutku samo jedna od njih može stajati na određenom mjestu.

promatra se na leksičkoj razini iz aspekta izraza, na primjer u rečenici *Isplivao sam iz svih problema* umjesto glagola *izvući se* ili *riješiti se* uporabljen je glagol *isplivati*, dakle između nekoliko mogućih izraza uporabio se glagol koji u cjelini iskaza funkcionira kao metaforičan. Model metafore *in absentia* putem sličnosti u denotatima objašnjava se raščlambom semantike izabrane i supstituirane riječi, a u opoziciji prema semantici nepostojeće, prave riječi, na mjestu koje izabrana riječ stoji. Ta bi dva znaka, ako su u metaforičnome odnosu, morala imati nešto zajedničko, morala bi biti u odnosu sličnosti. Stoga ako za nekog čovjeka kažemo da je *lisac*, ponajprije mislimo na to da je on lukav, dakle osobinu životinje na temelju sličnosti prenosimo na čovjeka. U tom se slučaju prijenos značenja ne temelji na paradigmatškoj osi, metaforična riječ i riječ koju je zamijenila ne pripadaju istoj vrsti riječi, *lukav* je pridjev, *lisac* je imenica, ali se one temelje na analogiji. Model metafore *in praesentia* putem kontekstualnog stapanja značenja najzamršeniji je model metafore jer se u njemu načelo izbora podvrgava načelu kombinacije. Ostvaruje se tako da se metaforični izraz poput signala javlja interpretatoru, a zatim se objašnjava u horizontalnom smjeru širenja. Taj model zapravo promatra metaforičnu riječ koja je govorniku nova, nepoznata, ona značenjski zahvaća cijeli iskaz, izbor jednih jedinica uvjetuje izbor drugih, ali na nov, neočekivan način.

Metafora *in praesentia* putem širenja konteksta promatra odnos već konstituirane metafore sa samostalnim značenjem prema njezinoj okolini u realiziranim tekstovima. To znači da se takva metafora promatra, na primjer, u opusu nekog pjesnika.

Metafore se međusobno razlikuju prema karakteru značenja, diskurzu u kojemu se pojavljuju te po stupnju metaforičnosti. Stoga Bagić (2012: s. v. *metafora*) razlikuje poetsku, spoznajnu i ekspresivnu metaforu. Poetskom se metaforom izražava lucidnost, originalnost, ona upućuje na refleksivne i retoričke osobitosti pojedinog književnika, obogaćuje posebice lirski svijet novim idejama, novim slikama. Često je zagonetna te predstavlja izazov u odgonetavanju značenja. Spoznajna metafora obuhvaća izraze za koje određeni jezik ne posjeduje nazive, na primjer, u riječi *miš* 'dio računalne opreme' metaforički je prenesen izgled životinje na taj uređaj. Tu metafora ima važnu ulogu u procesu imenovanja, najčešće se to zbiva u mladim znanstvenim disciplinama koje još nemaju razrađeno nazivlje. Na taj način spoznajna metafora pomoću onoga što je poznato govorniku određenog jezika predočuje nepoznato. Ekspresivnom se metaforom vrednuje neka pojava, osoba ili stvar, ona obično hvali ili kudi. Često se javlja u razgovornome (npr. *pile moje*, *gusko*) i u publicističkome diskurzu, gdje su takve metafore izrazito afektivne.

S obzirom na prisutnost pravog i posuđenog imena Bagić (2012: s. v. *metafora*) navodi kako metafora može biti i eksplicitna i implicitna. Eksplicitna metafora sadrži i pravo i posuđeno ime, značenje se može razabrati, a figurativni ga smislovi dopunjuju i šire. Ovaj se tip metafore pojavljuje u trima oblicima:³

a) *atribucijska metafora* (realizira se kao definicija: A1 je A2)

Ivana je koza.

b) *apozicijska metafora* (supostavljanje izraza koji se metaforizira i kojim se metaforizira: A1, A2)

Anamarija Filipović – slavuj iz našega kraja.

c) *determinacijska metafora* (genitivna sintagma kojom se poetizira ili figurativno karakterizira riječ ili izraz: A1/A2)

Prijatelj Vašeg doma. (reklamni slogan za *Diners*-karticu)

U implicitnoj se metafori pojavljuje samo posuđeno ime. Ustaljene implicitne metafore česte su u razgovornome diskurzu (npr. *pastuh*, *mačka*) i ne predstavljaju problem u odgonetavanju značenja. Međutim poetske su implicitne metafore, koje su inventivne i lucidne, uporišta različitih čitanja i tumačenja.

Za mnoge riječi koje danas upotrebljavamo ne bismo ustvrdili da su nastale od metafore, primjerice *mušica* – dio na nišanu vatrenog oružja (metaforički je prijenos značenja utemeljen na veličini mušice kao životinje). Metafore se leksikaliziraju tek kada postanu često dostupne svim govornicima jednoga jezika, kada uđu u sve moguće priopćajne kanale, kada postanu znakovi društvene ophodnje. Četiri su stupnja leksikaliziranja (Stamać 1983: 54).⁴

³ Podjela je Bagićeve, ali primjeri su naši.

⁴ Razrada je Stamaćeve, ali primjeri su naši.

- a) izraz se (po prvi put) rabi u metaforičkom, odnosno metonimičkom⁵ liku (npr. *krokodil* ‘ruska droga koja uzrokuje rane na koži koja pritom izgleda poput krokodilske’);
- b) novo se ime ponavljanjem učvršćuje, a u kontekstu u kojemu se prvi put pojavilo (npr. *mula* ‘krijumčar droge koji drogu krijumčari obično u sebi’);
- c) novo se ime proteže na sve ostale kontekste (npr. *list* noge, papira...);
- d) staro se značenje gubi, pa i zaboravlja (npr. ‘*mišić* dio tijela koji upravlja kretanjem’, izgubila se povezanost s *mišem*, odnosno s *mišićem* kao životinjom).

4. Metaforizacija hrvatskih imenica za životinje (opća zapažanja)

U ovome će se poglavlju predstaviti zaključci do kojih se došlo promatranjem prenesenih značenja hrvatskih imenica za životinje (usp. ovdje *Rječnik*). Radi što jasnijeg pregleda imenice za životinje su grupirane u modele, ovisno o tome na što se odnose (ljude, predmete, pojave) te ovisno o tome na koji je način značenje preneseno.

Tako bismo prvu veliku skupinu mogli imenovati modelom *vanjski izgled* → *vanjski izgled*. Tu se radi o prenošenju neke karakteristike vanjskoga izgleda životinje na ljudski vanjski izgled. Na primjer imenica *srna* rabi se u imenovanju ženske osobe koja svojim vanjskim izgledom nalikuje toj životinji, ona je izrazito vitka, dugih je nogu te ima tople, tamne oči. Na taj je način značenje preneseno i na imenice poput:

gazela ‘vitka ženska osoba dugih nogu’
gorila ‘tjelohranitelj’

Unutar toga se modela značenja sa životinja ne prenose samo na ljude, već i na neke predmete, odnosno pojave. Tako je na primjer *lastavica* u doslovnome značenju naša najpoznatija ptica selica. Metaforičkim je prijenosom značenja *lastavicom* nazvano i krovište kuća strma nagiba, koje svojim izgledom podsjeća na lastavičina krila u letu te se tako jedan dio sadržaja značenja lastavice prenio na tip izrade krovišta, prema načelu sličnosti. *Lastavica* je i način skakanja u vodu, pri kojemu je tijelo ukočeno, ruke su najprije raširene, a zatim se, uz zamah koji podsjeća na rad krila polažu uz trup. Na taj su način nastala i značenja ovih imenica:

⁵ *Metonimija* je prema Bagiću (2012: s. v. *metonimija*) zamjenjivanje jedne riječi drugom na temelju njihove logičke bliskosti, vremenske ili prostorne povezanosti, npr. *Čitam Marquisa de Sadea* – ne čita se pisac, nego njegova djela.

pauk 'vozilo s dizalicom za odnošenje ili premještanje automobila'
jež 'alat za izradu fasade'
guska 'posuda za mokrenje za bolesnike koji ne mogu ustati iz kreveta'
buba 'malen prislušni uređaj'

Osim toga, *lastavicama* se nazivaju i sportašice koje se bave skokovima u vodu. Tu se značenje prenijelo tako što je skakačicama pripisana ptičja sposobnost letenja, njihov je skok u vodu vizualno uspoređen s letom lastavice. Značenja koja su nastala na taj način možemo pratiti i u imenicama tipa *slavuj* 'osoba koja lijepo pjeva'.

Sljedeći bismo model mogli odrediti kao *vanjski izgled* → *osobina*. Tu se radi o metaforičkome prijenosu neke osobine vanjskoga izgleda životinje na ljudsku osobinu. Pa tako imenica *mrav* znači i osobu koju se iskorištava, odnosno beznačajnu osobu. Takav način prijenosa značenja možemo pratiti i u imenicama:

miš 'beznačajna, neprimjetna osoba'
crv 'malena, nevrijedna i beznačajna osoba'

Nadalje, jedna se skupina imenica za životinje s prenesenim značenjem može opisati unutar modela *osobina* → *osobina*. Tu je važno napomenuti da su takva značenja nastala s obzirom na karakterne osobine koje pojedinim životinjama pripisuju ljudi i ona su dobrim dijelom pejorativnoga predznaka, dakle najčešće se prenose samo one loše osobine. Pa se tako, u imenovanju ženske osobe koja je zla i podmukla rabi imenica *zmija*. To se preneseno značenje prenijelo sa životinje na čovjeka prema karakternoj osobini životinje koju joj pripisuje čovjek, kao i u imenicama poput:

krpelj 'koristoljubiva osoba koja iskorištava druge ljude'
lešinar 'osoba koja iskorištava tuđu nevolju'
buldog 'snažna, impulzivna i agresivna muška osoba'

Tako ni za lisicu ne bismo mogli reći da je lukava, tu su joj karakternu osobinu pripisali ljudi zbog toga što je poznato da lisice kradu kokoši, ali to čine noću te ih ljudi ne mogu primijetiti i spriječiti u krađi jer u to vrijeme većinom spavaju.

Mnogo se prenesenih značenja imenica za životinje rabi i kako bi se uvrijedila neka osoba. Takva je uporaba prenesenih značenja ekspresivna te također počiva na karakternim

osobinama koje je životinjama pripisao čovjek. Tako često možemo čuti da se neka ženska osoba naziva *kravom*, *kozom*, *kujom*, *kokoši*, *guskom*, *kobilom*, *krmačom*, *lisicom*, a muška osoba *jazavcem*, *jeguljom*, *konjem*, *svinjom*, *magarcem*, *volom* i tako dalje.

Ekspresivna je i uporaba prenesenih značenja imenica za životinje kao hipokoristika. Naime nekoliko se imenica za životinje rabi i u obraćanju odmilja. Pa tako možemo čuti roditelje kako govore svom djetetu *pile*, *mišiću*, u obraćanju neke djevojke svojoj prijateljici možemo čuti *koka*, ali i u ljubavničkome obraćanju *tigriću*, *micek*. U toj grupi prenesenih značenja hrvatskih imenica za životinje dolazi do specijalizirane uporabe određenih imenica, na primjer žena muškarcu odmilja kaže *medo*, a ne muškarac muškarcu. Također, pojedine se imenice pojavljuju ili u 2. licu ili u 3. licu. Primjerice, imenicu *marva* (u pogrdom obraćanju svisoka podređenima) najčešće rabimo u direktnom obraćanju, dakle u 2. licu.

Određena su skupina prenesenih značenja hrvatskih imenica za životinje i neosemantizmi, posuđenice čije je sekundarno značenje preuzeto iz nekog drugog jezika. Takva značenja govornici hrvatskoga jezika često rabe te su i ona uvrštena u rječnik:

engl. mouse → hrv. miš ‘vanjska računalna komponenta koja upravlja strelicom’

njem. Käfer → hrv. Buba (buba) ‘popularni automobil proizvođača Volkswagen’

engl. rabbit → hrv. zec ‘trkač koji u utrkama (na srednje i duge pruge) vodi prvi dio utrke kako bi favoritima omogućio postizanje vrhunskih rezultata’

engl. chameleon → hrv. kameleon ‘osoba koja pod tuđim utjecajem mijenja svoje mišljenje, koja se prilagođava’

Takav tip prijenosa značenja možemo pratiti i u engleskom metaforičnom izrazu *elephant in the room*, koji je u hrvatski jezik preveden izrazom *slon u prostoriji* i znači problem koji se prešućuje, o kojemu se ne govori, aludirajući na slonovu veličinu koju je nemoguće ne primijetiti. U tu skupinu pripadaju i nazivi položaja u jogi poput *mačka*, *kobra*, *leptir*, *labud*, *ždral*, ali zbog njihove brojnosti i nemogućnosti iscrpnog navođenja oni nisu uvršteni u rječnik.

Važno je spomenuti i imenice za životinje koje nisu poslužile za metaforizaciju. Takve su životinje npr. *vjeverica*, *gavran*, *vrabac*, *jaguar*...

Osim značenja pojedinih imenica za životinje u rječniku su opisane i poredbene konstrukcije koje sadrže imenicu za životinju. Iako u poredbenim konstrukcijama ne dolazi do prenesenog značenja već do poredba, usporedba, smatra se da su nastale od metafora (usp. Omazić 2002: 103), za razliku od poredbene teorije o metafori koja smatra suprotno (usp.

ovdje poglavlje 3). One se nalaze u rječniku jer se gdjekad značenje imenice za životinju koja se javlja u poredbenoj konstrukciji javlja i samostalno. Tako na primjer za hrabra čovjeka možemo reći *On je lav*, ali isto tako možemo reći *On je hrabar kao lav*, neće doći do drastične promjene u značenju, tu se radi o prisutnosti ili odsutnosti pravog i posuđenog imena. S obzirom na to da ovaj rad prvenstveno proučava metaforična značenja hrvatskih imenica za životinje, u rječniku nisu iscrpno navedene sve moguće poredbene konstrukcije s imenicom za životinju, već su dane one najčešće, najreprezentativnije. To su primjerice:

jak kao bik ‘snažna osoba’
dosadan kao buha ‘dosadna osoba’
jak kao konj ‘snažna osoba’
raditi kao konj ‘naporno raditi’
marljiv kao krtica ‘marljiva osoba’
tvrdoglav kao mazga ‘tvrdoglav čovjek’
raditi kao mrav ‘naporno raditi’
dosadan kao muha ‘dosadna osoba’
ponavljati kao papiga ‘ponavljati tuđe riječi’

Kao što je to bio slučaj s imenicama za životinje, i tu možemo govoriti o karakternim osobinama koje su životinjama pripisali ljudi. Tako je na primjer u poredbenoj konstrukciji *ponavljati kao papiga* dio značenja u usporedbi prenesen doslovno, jer zaista postoje papige koje oponašaju ljudski govor, to jest ponavljaju ljudski govor, dok je u sintagmi *tvrdoglav kao mazga* prisutna osobina životinje koju su joj pripisali ljudi.

U nekim je slučajevima od pojedine imenice za životinju nastalo više poredbenih konstrukcija, s različitim značenjima, na primjer *vući se kao krepana mačka*, *spretan kao mačka*. Takve su poredbene konstrukcije unutar natuknice opisane pod istim rednim brojem, ali su zbog različitog značenja odvojene malim abecednim slovima.

5. Rječnik prenesenih značenja hrvatskih imenica za životinje

U ovome su rječniku popisane i opisane imenice za životinje koje imaju preneseno značenje, imena zviježđa i horoskopskih znakova, sintagme, pojedine poredbene konstrukcije i sintagme koje sadrže imenicu za životinju ili pridjev tvoren od imenice za životinje. Najprije se opisuje temeljno, doslovno značenje tih imenica (preuzeta su iz Anićeva rječnika, ali su neka i dorađena, nisu sva preuzeta doslovno), a zatim i sva dodatna značenja koja pojedina

imenica ima. Najprije su navedena češća i nova značenja, a zatim rjeđa i starija. Ta su značenja popraćena primjerima iz književnih djela, internetskih portala i foruma. Značenja koja nisu popraćena primjerima uz sebe imaju izvor odakle je značenje preuzeto. U rječniku su zabilježena i značenja koje je zapisao Maretić, ali njih danas, zbog toga što su im se značenja izgubila, smatramo zastarjelima. Neke se imenice za životinje u prenesenom značenju rabe samo u množini, stoga su one označene oznakom *mn.* U rječniku se nalazi i nekoliko sintagmi koje sadrže imenice za životinje. Takve su sintagme na primjer *djeca leptiri* ‘bolesna djeca čija je koža osjetljiva poput leptirove’, *psi rata* ‘plaćeni vojnici’. Na kraju natuknice opimjeruju se poredbene konstrukcije u kojima se javljaju pojedine imenice za životinje te sintagme koje sadrže imenicu za životinju ili sintagme čiji je jedan dio tvoren od imenice za životinju (npr. *konjski rep*, *mačje oko*, *riblja kost*).

Kao što je već navedeno, u rječnik su uvrštena i imena zvijezda (npr. *Bik*, *Zmaj*, *Rak*). Ta imena najvjerojatnije nisu nastala prenesenim značenjem (ona su internacionalizmi, preuzeta su iz latinskog i grčkog jezika), ali mi to danas sa sigurnošću ne možemo utvrditi (usp. Maretić 1896: 33). Na isti su način u rječniku prisutna i imena za horoskopske znakove, nastala prema imenima zvijezda, čiji se mogući prijenos značenja također teško može objasniti.

Metaforizacija hrvatskih imenica za životinje ogleda se i u nadjevanju nadimaka. Pa se tako Isus naziva *Jaganjcem Božjim*, manekenka Naomi Campbell naziva se *Crnom panterom*, predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović *Lignjom*, igrači košarkaškog kluba Cibona *Vukovima s Tuškanca*, igrači hokejaškog kluba Medveščak *Medvjedima*, mladi igrači nogometnog kluba Hajduk *Bilim tićima*, igrači hrvatske vaterpolske reprezentacije *Barakudama*. Također, pojedine hrvatske gardijske brigade iz Domovinskog rata nose imena pojedinih životinja: *Tigrovi*, *Pume*, *Pauci*. Takve u rječniku nisu opisane.

U rječniku nisu opisana ni značenja imenica za životinje koja se ne metaforiziraju, na primjer *miš* je osim glodavca i vrsta morskoga psa, ali se to značenje nije metaforiziralo pa ono nije ni navedeno. Isto tako, *golub* je osim vrste ptice i vrsta morske raže, *mačka* je osim vrste sisavca i vrsta morske ribe, *kozice* su osim dječje bolesti i vrsta morskih rakova, *janje* je mlado od ovce, ali i mlado od muflona.

Nisu navedena ni imena biljaka i životinja koja se nazivaju prema pojedinoj životinji ili u nazivu imaju imenicu za životinju (na primjer *kukavica* – biljka iz porodice kaćuna, *žabica* – biljka zijevalica, *lastin repak* – vrsta leptira).

ajkula morski pas

1. jedan od modela Citroënovih automobila (DS) koji je gledan sa strane nalikovao morskome psu, naziv se rabi u Dalmaciji, usp. *žaba* 1

Žaba i Ajkula utjelovljenje Citroëna DS. (www.komentar.hr, 11.11.2013)

2. pogrdno se kaže napasnoj, proždrljivoj i grabežljivoj osobi (Anić 2003)

Platit ćeš ti! Bacit ću te u more! Ajkulo jedna! (www.hrsport.net, 5.2.2014)

aždaja proždrljiva zvijer iz bajke, zastrašujućeg izgleda i obično zelene boje, s nekoliko glava

1. pogrdno se kaže zloj ili o zloj, pohlepnoj ili pokvarenoj osobi koja drugima čini zlo (Anić 2003)

Njegova proždrljivost, bludnost i oholost, gora nego fratarska... Ja predlažem da ga osudite na smrt! – Tako jeee...! – zaurla masa i kroz krik navru talasi pjesme: Na smrt, na smrt, Krnješa, sudnji dan ti prispio! Sad se seli sa svita, ti aždajo nesita! (M. Božić, Kurlani, Gornji i Donji, 1952, prema HJR)

Nije Purda došao njega napasti u hotelu Srbija u Vršcu i mislim da tu sva priča završava a ti aždajo malo se propitaj i informiraj kako je to stvarno izgledalo u Vukovaru u vremenima rata. (www.osijek031.com, 24.1.2014)

2. u slengu se kaže za strogu profesoricu (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za policajca (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)

bakalar vrsta ribe sjevernih mora

1. u slengu se kaže za sveučilišnog prvostupnika (baccalaureus)

I ja sam Bakalar. Dana 15.9. doplovio sam i ja do svoje prve diplome. (blog.dnevnik.hr, 27.3.2014)

2. **kao bakalar** – *suh kao bakalar* kaže se za mršavu osobu (Anić 2003)

Šetao sam s ocem u Trpnju i susretne nas starac čudne sijede brade, suh kao bakalar. (www.matica.hr, 27.3.2014)

beštija reg. životinja, zvijer

1. pogrdno se kaže okrutnoj i bezdušnoj ili o okrutnoj i bezdušnoj osobi (Anić 2003)

Oni su se razveli puno prije nego smo se mi i upoznali. Nismo se nikad vidjele. Hvala bogu. A bivša je beštija, ogulila ga dobro... Možda bi rekla neka ga je da mi je poznanica ali ovako moram reći beštija. (www.bebano.com, 3.3.2014)

Bestijo jedna ti moje djete uzeti i odvesti bez icijeg pitanja i znanja, nemas pojma sto cu ti uraditi. (seljacine-online.forum.com, 3.3.2014)

2. odmilja se kaže dragoj i bliskoj osobi

Stojka bestijo jedna! Aj uživaj za novu i sve najbolje. (www.scoutpark.net, 3.3.2014)

3. u slengu se kaže za djevojku koja je bila s mnogo muškaraca (Sabljak 2013)

bik neuškopljeno govedo

1. kaže se o jakoj, snažnoj i izdržljivoj muškoj osobi (Anić 2003)

Malo sam izvadil Alistaira i ubacil Stena, koji je s ovim Legion oklopom i moćnom macolom pravi bik! (www.hcl.hr, 5.2.2014)

2. zvijezde *Bik* (Anić 2003)

3. horoskopski znak od 21. travnja do 21. svibnja (Anić 2003)

4. **bik nepodojeni** pogrdno se kaže priglupoj muškoj osobi (Sabljak 2013)

Kretenu... Za war head ne bi dao ni 5 kuna a kamoli 50... Idi negdje drugdje lijeci komplekse... Biku jedan nepodojeni... (www.cmar-net.org, 3.3.2014)

5. **rasplodni bik** u slengu se kaže o muškoj osobi koja je spavala s mnogo žena (Sabljak 2013)

Fali ti samo zvonice oko vrata, da budeš pravi rasplodni bik... (www.osijek031.com, 3.3.2014)

6. **mladi bik** kaže se o mlađoj, neiskusnoj i nepromišljenoj muškoj osobi željnoj dokazivanja
Što da vozači rade kada mladi „bik“ koji se želi dokazati vozi bez respekta prema starijim i iskusnijim kolegama. I pokušava pronaći svoje mjesto u tom svijetu. (www.automania.hr, 24.1.2014)

7. **seoski bik** pogrdno se kaže o pohotnom muškarcu (Vidović Bolt 2011)

8. **bik koji sjedi** u slengu se kaže za muško spolovilo kod kojeg teško dolazi do erekcije (Sabljak 2013)

9. **kao bik** – **a. kao bik na gmajni** kaže se o jakoj, ali lijenoj, neaktivnoj i beskorisnoj muškoj osobi, obično u sjevernoj Hrvatskoj – **b. jak kao bik** kaže se za vrlo jaku i snažnu mušku osobu

Gledala bih ga ispod oka i mislila si: je li moguće da muškarac od preko pedeset godina živi ovako bezbrižno, kao bik na gmajni? (www.jutarnji.hr, 3.3.2014)

Nizozemac i Korejac se ne mogu ni s čim usporediti, Overeem je bio jak kao bik, ovaj je ogroman, ali niti blizu tako eksplozivno. (sportske.jutarnji.hr, 20.4.2013)

brav mužjak sitne stoke (ovaca i koza)

1. uvredljivo se kaže o nestrpljivoj, ishitrenoj muškoj osobi u Dalmaciji i Hercegovini

U Zagori se jedan brav bunija da mu motori non stop rožikaju kroz njegov teren, međutim nadležne institucije nisu odradile svoj posao pa mu je puka film i odlučija uzeti pravdu u svoje papke! (www.kle-croatia.com, 21.11.2013)

bravče dem. od *brav*

1. **kao bravče** neodgojeno, necivilizirano (osob. priop. I. M.).

buba kukac, insekt

1. jedan od modela Volkswagenovih automobila, zaobljenim oblikom i okruglim prednjim svjetlima poput očiju kukca podsjećao na bubu (Anić 2003)

Jedan od najprodavanijih i najuspješnijih automobila koji su ikad vozili kuglom zemaljskom zove se Buba, Volkswagenov Type 1. (www.auto-info.hr, 11.11.2013)

2. malen prislušni uređaj, usp. *bubica* 1

Ako sumnjate da u vašem stanu ima prislušnih uređaja, oni koji prodaju takve „bube“ na tržište su stavili i ometače prislušivanja. (www.slobodnadalmacija.hr, 14.10.2013)

3. neobična zamisao, **imati bube u glavi** zanositi se neobičnim zamislima, ne razmišljati razumno, biti svojeglav (Anić 2003)

Uostalom da je to neka igračina davno bi ga neko kupio i uz to što ima bube u glavi. (www.hrsport.net, 11.11.2013)

4. poticajna zanimljivost, djelomično otkrivena obavijest, **staviti bubu u uho** reći komu zanimljivost, a ne objasniti i obrazložiti ju do kraja, dati tek dio obavijesti (Anić 2003)

Svojedobno je Jupp Heynckes rekao da se krajem sezone ostavlja trenerskog posla, no nakon osvajanja Lige prvaka s Bayernom medijima je stavio bubu u uho ne odbacivši mogućnost da preuzme neku drugu momčad. (www.24sata.hr, 11.11.2013)

bubamara kukac crvene boje sa sedam točkica

1. nogometna lopta koja svojim crno obojenim poljima na obično bijeloj podlozi podsjeća na bubamaru

One bubamare su mi najdraže... Ko klinac sam sepao dva dana nakon što bi je opalio svom snagom a ne ove danas, sedam puta promjene smjer dok dodju do gola... (www.index.hr, 15.2.2013)

2. bilo koja nogometna lopta

Lopte za LP su 11. nastavak njihova Finale programa koji je prepoznatljiv po zvijezdama na lopti. Naravno, „bubamare“ su unaprijeđene tako da što bolje služe u svim vremenskim uvjetima. (www.vecernji.hr, 1.10.2013)

3. u slengu se kaže za lažljivicu (Sabljak 2013)

bubica dem. od *buba*

1. malen prislušni uređaj, usp. *buba* 2

Bluetooth komplet za spy komunikaciju. Sastoji se od spy bubice za uho i bluetooth ogrlice. (www.spyshop.hr, 15.2.2013)

2. **kao bubica** – **a. tih kao bubica** kaže se za vrlo tihi i povučenu osobu (Anić 2003) – **b. miran kao bubica** kaže se za vrlo mirnu osobu

Kod nas na poslu je bućio G4 Quicksilver, ja sam ga otvorio i oprezno usisao, sad je tih ko bubica. (www.jabucnjak.hr, 28.2.2014)

Bio je miran kao bubica. Nikakvih problema nismo imali. (www.24sata.hr, 15.2.2014)

buha sitan kukac koji se hrani krvlju ljudi i životinja

1. u slengu se kaže za kotač motora marke Vespa (Sabljak 2013)

2. **vreća buha** neugledan, prljav pas

Inače moj se mali terijer nije kupao već jako dugo i sad je doslovno hodajuća vreća buha, malo ga počeseš po dlaci i one samo ispadaju. (www.arsenal-croatia.hr, 27.2.2014)

Ako „vreća buha“ laje toliko glasno da ometa susjede da preko noći spavaju policajci moraju izaći na teren odnosno upozoriti ili kazniti vlasnika zbog narušavanja jrm. (www.legalis.hr, 27.2.2014)

3. **leglo buha** prljavo mjesto (Anić 2003)

Ne znam di si se ti informirala oko vrtića, ali nije vrtić leglo buha i kuge. (www.zena.hr, 2.5.2014)

4. **kao buha** – **dosadan kao buha** kaže se za veoma dosadnu osobu

Dosadan si kao buha (www.vecernji.hr, 11.11.2013)

5. **praviti od buhe slona** pretjerati u opisivanju ili prikazivanju nekog događaja, pridavati preveliku važnost nečemu ili uvećati važnost određenog problema (Anić 2003), usp. *muha* 4 *Šta rade od buhe slona... Da imamo boljih sudaca sudili bi oni, ovako smo osuđeni na ove polusuće koji su i takvi bolji od ostalih.* (www.cro-manager.hr, 28.2.2014)

buhica dem. od *buha*

1. *mn.* izrazito sitna pisana ili tiskana slova (Anić 2003)

Iako je ekran oštar, ali ponekad na 3" jesu „buhice“, također je sa prstima koji imaju dulje nokte malo teže pogoditi ono što hoćeš. (www.forum.hr, 11.11.2013)

buldog kratkodlaki pas uzgojen u Engleskoj

1. kaže se o snažnoj, impulzivnoj i agresivnoj muškoj osobi

Agic je u Dinamu pravi buldog koji trci, nasrce, oduzima lopte, pokriva pola terena, uklizava na svaku loptu, a kad dobije zuti „dere“ jos zesce, bori se za dvojicu i vidi se na njemu da gine u svakoj utakmici... (www.hrsport.net, 16.2.2014)

2. vrsta malog revolvera (Anić 2003)

3. uteg za dizanje 20–50 kg (Anić 2003)

bumbar kukac iz roda bumbara

1. u slengu se kaže za brata (Sabljak 2013)

2. u slengu se kaže za debelu osobu (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za osobu punu novca (Sabljak 2013)

4. **kao bumbar – dijete kao bumbar** kaže se za gojazno dijete (Anić 2003)

Imam u široj obitelji slučaj da je dugoočekivano dijete (curica) obasipana s toliko hrane da je bila kao mali bumbar još u vrtićkoj dobi. (forum.roda.hr, 14.10.2013)

crna udovica vrsta otrovnog pauka

1. žena bombaš samoubojica islamske vjeroispovijesti

Vlasti strahuju da je ona jedna od nekoliko „crnih udovica“ koje bi mogle biti uključene u eventualni napad na Zimskim olimpijskim igrama koje će se održati idućeg mjeseca. (www.dnevnik.hr, 26.2.2014)

crv naziv za ličinku većine kukaca, kreće se uvijanjem tijela

1. pogrdno se kaže o malenoj, nevrijednoj i beznačajnoj osobi, usp. *glista 1, komarac 1, miš 1, mrav 1*

„A šta je hrvatski čovjek – mrav, glista, crv da ga možeš zgaziti a da za to ne moraš odgovarati“, zapitao je Karamarko. (www.jutarnji.hr, 21.1.2014)

2. **računalni crv** zlonamjerni računalni program

Nova opasnost za korisnike najpopularnije društvene mreže na svijetu – mrežom se proširio crv Ramnit koji krade korisničke lozinke te je do sada ukrao više od 45 tisuća lozinki, objavili su iz sigurnosne kompanije Seculert. (znanost.geek.hr, 16.11.2013)

3. **crv sumnje** kaže se za početak sumnjanja u nešto (Anić 2003)

Prokleti crv sumnje silio ga je da ruje po postupcima pogubljenih i da u njima traži pogreške koje su ozlojedile Sulejmana. (I. Aralica, Psi u trgovištu, 1979, prema HJR)

Ako se iz nekih razloga u vama probudio crv sumnje i mislite da vas vaša žena ili djevojka vara, prije nego počnete histerizirati morate biti sigurni u to. (hot.net.hr, 21.1.2014)

4. **kao crv** – **a. raditi kao crv** kaže se za marljivu, radišnu osobu (Anić 2003) – **b. zgaziti kao crva** poniziti, uništiti nekoga

Istina, radi još uvijek kao crv, ali manje govori, a još manje se smije. (www.katolici.org, 21.1.2014)

Ako ti je bivši napravio sva moguća sranja koja je bio u stanju napraviti, prevario te i zgazio kao crva, ne vidim osnove za prijateljstvo. (ce-4.forumotion.com, 26.2.2014)

5. **imati crve u guzici** kaže se za osobu koja je nemirna i stalno u pokretu (Anić 2003)

Nikad ne može bit na mjestu, stalno su joj crvi u guzici, tako da joj je guza vidjela puta. (www.kastela.org, 16.11.2013)

crvić dem. od *crv*

1. u slengu se kaže za malen muški spolni organ

Svi bi željeli imati pravog porno pitona umjesto svog dragog crvića, međutim, na to mogu slobodno zaboraviti. (hot.net.hr, 20.10.2013)

cvrčak kukac prozirnih krila i tamna tijela

1. neugodno i iritantno škripanje plastike u unutrašnjosti prednjeg dijela automobila

Problem je u samom autu, koji je činjenica, jeftin autek. Sama kvaliteta plastike, relativno mali međuosovinski razmak dosta utječu na pojavu buke i cvrčke u armaturi koji i mene nerviraju. (www.opelclub.hr, 14.10.2013)

čaplja ptica močvarica

1. u slengu se kaže za visoku osobu (Sabljak 2013)
2. dio kola na koji se tovari teret (Maretić 1896)

čigra ptica iz porodice galebova

1. igračka, zvrk (Anić 2003)

(...) *čim bi uhvatio čigru dok se još vrti, obuzela bi ga sreća, ali samo za trenutak: onda bi je bacio na zemlju i odlazio.* (blog.dnevnik.hr, 25.2.2014)

2. **kao čigra – okretan kao čigra** kaže se za spretnu, brzu i okretnu osobu (Anić 2003)
Takva je, živa i okretna, kao čigra. (www.vecernji.hr, 25.2.2014)

čudnovati kljunaš kljunaš iz porodice sisavaca

1. kaže se o drugačijoj, posebnoj ili čudnoj osobi

Kathy Acker pisala je o abortusu, silovanju, incestu, terorizmu, pornografiji, nasilju. I u liberalnim krugovima bila je čudnovati kljunaš. (www.jutarnji.hr, 25.2.2014)

ćuk manja noćna grabljivica iz porodice sova

1. uvredljivo se kaže o osobi slabije inteligencije, priglupoj osobi (Anić 2003)
2. **kao ćuk – sam kao ćuk** kaže se za osamljenu osobu

Blažević nam se u srijedu predvečer potihom požali u slušalicu: – Sine moj, sam sam k'o ćuk... (Vjesnik online, prema HJR)

delfin morski sisavac iz porodice kitova, dupin

1. jedan od stilova plivanja i jedna od natjecateljskih disciplina u kojoj se obje ruke sinkronizirano kreću prema naprijed (Anić 2003), usp. *leptir* 1

Vježbao sam i kontrolu disanja, npr. plivam delfin do iznemoglosti i onako zapuhan još plivajući zaronim bez da specijalno udahnem (...) (blog.dnevnik.hr, 15.2.2014)

Zlatno odličje kod plivača osvojio je Duje Draganja u disciplini sto metara delfin s rezultatom 57.96 (...) (Vjesnik online, prema HRJ)

dinosaur red golemih izumrlih gmazova iz mezozoika

1. uvredljivo se kaže o osobi zastarjelih nazora (Anić 2003)

Komunistički dinosaur u mitskoj zemlji dinosaura. Unatoč narušenome zdravlju, pa i vijestima da je umro, kubanski vođa Fidel Castro u punoj formi dočeka 75. rođendan. (Vjesnik online, prema HJR)

2. u slengu se kaže za umirovljenika, starca (Sabljak 2013)

dupin morski sisavac iz porodice kitova, delfin

1. zvijezde *Dupin*

galeb ptica iz reda plovuša

1. kaže se za muškarca u Dalmaciji koji ljeti zavodi strankinje (Anić 2003)

Današnji žigoli u Hrvatskoj su poluprofesionalna ili profesionalna verzija nekad poznatih „galeba“, muškaraca koji su zabavljali turistice koje su došle provesti odmor na jadranskoj obali u zamjenu za darove, plaćene večere i devize. (www.nacional.hr, 14.10.2013)

gazela vitka i brza životinja preživač iz porodice šupljorožaca

1. kaže se o vitkoj ženskoj osobi dugih nogu i toplih, tamnih očiju

Stranice žutog tiska ranijih je godina punila hirovita manekenka Naomi Campbell. Predmet zanimanja javnosti nisu bili njezini angažmani na modnoj pisti nego nagađanja o tome tko je njezin trenutačni odabranik i je li tamnoputa gazela posrnula u svijet droge. (Vjesnik online, prema HJR)

Naime, Mel B je krenula iz Los Angelesa, gdje živi, u posjet domovini i svojim bivšim kolegicama iz grupe, no na letu se zagubila sva njezina prtljaga. Srećom, tamnoputa je gazela model za rublje modne kuće Ultimo (...) (www.vecernji.hr, 15.2.2014)

glista oblič dugog tankog tijela, živi u zemlji ili kao nametnik u crijevima živih bića

1. pogrdno se kaže o malenoj, nevrijednoj i beznačajnoj osobi, usp. *crv 1, komarac 1, miš 1, mrav 1*

„A šta je hrvatski čovjek – mrav, glista, crv da ga možeš zgaziti a da za to ne moraš odgovarati“, zapitao je Karamarko. (www.jutarnji.hr, 21.1.2014)

2. u slengu se kaže za mršavu osobu (Sabljak 2013)

gnjida jajašce uši

1. pogrdno se kaže o podmukloj, nemoralnoj i zloj muškoj osobi koja nema dostojanstva (Anić 2003)

On je prava gnjida. Terorizira osoblje i starce u susjednim sobama. (novatv.dnevnik.hr, 24.1.2014)

2. u slengu se kaže za policajca (Sabljak 2013)

golub porodica ptica iz reda golupčarki

1. političar umjerenih pogleda, miroljubiv u političkom nastupu i ciljevima (Anić 2003), opr. *jastreb* 1

2. kaže se o muškoj osobi koja se pomno odabranim riječima dodvorava ženskoj osobi
Pored njih dviju stajao je mladi Ratković kao laskavi, umiljati golub, koji je tetošio i jednoj i drugoj, koji je znao dobro ocieniti čare jedne i druge. (J. Kozarac, *Medju svjetlom i tminom*, 1891, prema HJR)

3. mladić zaljubljen u djevojku koja je i u njega zaljubljena, obično u jeziku književnosti (*golub* i *golubica*)

Ele, kako li mi se brzo nađe golub i golubica! Pa jeste li jedno drugo obdarili pisanicama da se zna i vidi kako vaši domjenci nijesu puko ćeretanje i mladenačko zanovijetanje! (A. Kovačić, *U registraturi*, 1888, prema HJR)

4. **glineni golub** disk izrađen od gline, baca se u zrak i gađa puškom (Anić 2003)

Glineni golub je veličine pepeljare i nemoguće mi je vjerovati da ga netko može pogoditi. Nikako! (www.24sata.hr, 27.2.2014)

5. **moj golube** kaže se muškoj osobi u obraćanju, za uspostavu komunikacije

– *Rat i mir! Rat i mir, kažete vi, moj golube! A recite mi, molim vas, koji bi od braće Karamazova bio kadar voditi rat?* (G. Tribuson, *Gorka čokolada*, 2004, prema HJR)

6. **ispustiti goluba** crijevni plin, u slengu se kaže za ispuštanje vjetrova

Vidio sam da u prijevodima na televiziji pristojno kažu „ispustio sam goluba”, dok oni najpristojniji kažu da imaju „vjetrove”. (www.teklic.hr, 1.12.2013)

7. **bolje vrabac u ruci nego golub na grani** zadovoljiti se nečim manjim, a ne težiti k višem, većem (Anić 2003)

Odlučili su, dakle, ne riskirati i držati se narodne mudrosti „bolje vrabac u ruci nego golub na grani”. (www.poslovni.hr, 27.2.2014)

golubica ženka goluba

1. djevojka zaljubljena u mladića koji je i u nju zaljubljen, obično u jeziku književnosti (*golub i golubica*)

Ele, kako li mi se brzo nađe golub i golubica! Pa jeste li jedno drugo obdarili pisanicama da se zna i vidi kako vaši domjenci nijesu puko ćeretanje i mladenačko zanovijetanje! (A. Kovačić, *U registraturi*, 1888, prema HJR)

2. u slengu se kaže za drogu *ecstasy* (Sabljak 2013)

golupčić dem. od *golub*

1. *mn.* kaže se o ljubavnome paru

Zaljubljeni golupčići: Uživala sa 17 godina starijim dečkom! (www.dnevnik.hr, 26.2.2014)

gorila rod najvećih čovjekolikih majmuna

1. kaže se o bilo kojoj visokoj i snažnoj muškoj osobi mišićave tjelesne građe koja svojim izgledom pomalo zastrašuje

No specijalci su reagirali sve samo ne pristojno. Lokina su dvojica gorila zgrabili, odveli u obližnju prostoriju i gotovo bacili na pod. (www.tportal.hr, 15.2.2014)

2. tjeleohranitelj (Anić 2003)

Vratimo se našem veleštovanom pacijentu, senjoru Fernandu – reče Vladimir. – Kažeš da ima najmanje trojicu gorila koji ga čuvaju. – Kako kada. Sausalito je pun njegove bande, tamo ih je naselio, većinu je doveo iz Meksika. (Vjesnik online, prema HJR)

3. zaštitar na ulazu u noćni klub (Anić 2003)

Gorile na ulazu su nasli po nekim bosanskim zabitima. Klub je ogroman stvarno, ozvucenje je jedno od boljih koje sam cuo, cisto, kristalno jasno. (www.forum.hr, 15.2.2014)

4. u slengu se kaže za budalu, glupana (Sabljak 2013)

guja porodica zmija otrovnica

1. pogrdno se kaže osobi sklonoj spletkarenju koja se prikazuje osobom kakva nije, neprijateljski je raspoložena

Pljus, pljus! – vrisnu Anastazija, udarajući ga po debelim obrazima. – O, sada je dosta! Ti, kosturo, vještice, gujo, hoćeš li mirovati? – viknu Murelli, uhvativši je za grkljan i pritiskujući ju k zidu. (E. Kumičić, *Začudeni svatovi*, 1883, prema HJR)

I pazi, zavidna i lažljiva gujo, da te u 2012. ne pregazi auto dok gmižeš svojim makadamima. (www.index.hr, 21.1.2014)

2. **guja u njedrima** kaže se za osobu koja zbog osobnih interesa izdaje osobu s kojom je do tada bila u bliskim odnosima

Mile Bandić – HDZova guja u SDPovim njedrima. (www.index.hr, 11.11.2013)

gusjenica ličinka leptira

1. kolut uzglobljenih ploča koji povezuje kotače tenka, tegljača i omogućuje kretanje po teškim terenima (Anić 2003)

Iako je sasvim evidentno da je ova četnička ideja (rođena u glavi Save Štrpca!?) o podizanju spomenika tek provokativni pokušaj da se civilne žrtve rata, koje su svoju tragičnu sudbinu evidentno skončale pod gusjenicama Novakovićevih tenkova (njih osamdeset i dvoje!) (...) (www.hrvatski-fokus.hr, 16.10.2013)

2. vrsta plesa u kojemu se oponaša kretanje gusjenice, bacanje na pod te brzo dizanje s poda simulira kretanje gusjenice

Jason Bradbury odlučio je prepuzati čitav rodni grad koristeći se vrstom plesa poznatijim kao „gusjenica“. (www.24sata.hr, 24.1.2014)

3. **kao gusjenica – kretati se kao gusjenica** kretati se sporo poput gusjenice, obično se tako kreće neka masa, kolona

Gmiže kolona kao velika crna gusjenica, usporuje pokret, vuče se još polaganije no u početku, ali napokon je čitava na mostu u svoj svojoj dužini... (S. Batušić, *Od Siene do Haarlema*, 1941, prema HJR)

Jasno se vidi kako nešto gmiže po ISS-u, baš kao gusjenica po grani. (www.urbancult.hr, 24.1.2014)

guska ptica plivačica

1. pogrdno se kaže u afektu zbog ljutnje priglupoj ili o priglupoj, nespretnoj ženskoj osobi (Anić 2003)

Olga joj umiljato rekla da su i hrvatske pjesme lijepe, no ona joj se nasmijala da ne razumije ništa, da je prava guska. (E. Kumičić, *Olga i Lina*, 1881, prema HJR)

Izašao je policajac, Nikoli je skinuo i bacio ruksak, a djevojci je udario šamar, uz povike: „Što mi se smiješ, gusko jedna.“ (danas.net.hr, 9.1.2014)

2. ovalna posuda bijele boje za mokrenje za bolesnike koji ne mogu ustati iz kreveta (Anić 2003)

Pogledam ju, a ono časna sestra, prilazi mojemu krevetu i pita me mogu li mokriti u gusku.
(www.maxcro.jimdo.com, 26.11.2013)

3. duguljasto pecivo, žemlja (Maretić 1896)

gušter gmaz

1. mlad vojnik koji je tek došao u vojsku i koji radi beznačajne poslove

Gušteri su celi dan skupljali lišće. (Žargonaut, 21.9.2013)

2. u slengu se kaže za prostitutku (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za učenika 2. razreda srednje škole (Sabljak 2013)

4. mišić (Maretić 1896)

5. list u nozi, but (Maretić 1896)

6. mn. bolest u grlu (Maretić 1896)

7. **kao gušter** – *izležavati se kao gušter na suncu* kaže se za osobu koja se dugotrajno sunča
Caffè bar koji je ujedno i noćni klub omiljeno je okupljalište Riječana, posebno u zimskim mjesecima za sunčanih dana kada se Riječani željni toplih sunčevih zraka izležavaju kao gušteri na ovoj velikoj terasi sa pogledom na brodove i luku. (www.apartments-rijeka.com, 9.1.2014)

hijena životinja iz reda zvijeri, strvinar

1. pogrdno se kaže o bešćutnoj osobi koja drugima čini zlo i iskorištava ljude (Anić 2003)

Cvala je kako je uspjela opet zafrknuti Valide, koja hijena, jos joj i ruke ljube.
(www.forum.hr, 26.2.2014)

2. u slengu se kaže za korisnike društvene mreže Facebook koji nikada ništa ne komentiraju, a komuniciraju samo emotikonima

Hijene su korisnici koji nikada ništa ne komentiraju, a komuniciraju samo osjećajnicima (emotikonima, smajlicima) (...) (www.index.hr, 4.4.2014)

3. u slengu se kaže za policijskog doušnika (Sabljak 2013)

4. **kao hijena** – *smijati se kao hijena* kaže se za osobu koja se usiljeno, podmuklo smije (Anić 2003)

Mamić se vama koji ste nasjeli, smije se kao hijena iza ploti! (www.forum.hr, 26.2.2014)

hobotnica morski osmokraki glavonožac

1. sveprisutna kriminalna organizacija, razgranata u svim porama društva

Počela se stvarati slika tko su izvršitelji, a tko su naručitelji. Posve je jasno da je kriminalna hobotnica Gospića imala osim krila, nogu i glavu. (www.slobodnalika.com, 16.10.2013)

2. u slengu se kaže za osobu bez ruke (Sabljak 2013)

hrčak poljski glodavac, kraj usta ima vrećice koje mu služe da u njima skuplja hranu

1. kaže se štedljivoj muškoj osobi ili o muškoj osobi koja stalno stvara zalihe, nagomilava (Anić 2003)

Samo pare mlatiš, hrčak prokleti, samo pare, a nijednom ne spomenu da kupi i najsitniju radost! (I. Raos, *Prosjaci i sinovi*, 1971, prema HJR)

Chungov odvjetnik Tom Bienert sucu je pokazao fotografije Chungove kuće, prepune papira i knjiga koji su poslagani po podovima, a puna ih je čak i kada. Bienert stoga tvrdi da njegov klijent nije špijun nego tipični „hrčak“. (www.jutarnji.hr, 21.1.2014)

2. **kao hrčak – sakupljati kao hrčak** kaže se za osobu koja sakuplja, nagomilava

A priznajem vam da sam kao hrčak – žao mi je baciti i najmanji konac ako samo pomislim da bi se ipak mogao iskoristiti. (aninetkanine.blogspot.com, 24.1.2014)

jaganjac janje

1. **jaganjac Božji** kaže se o nevinoj, plahoj i dobroćudnoj osobi

Ovaj Perkovic je stvarno jaganjac Bozji, pa taj nebi ni mrava zgazio koliko je dobar i posten, to njemu sigurno namjestaju klerofasisti, Hdz i Crkva. (www.vecernji.hr, 27.2.2014)

janje mlado od ovce

1. odmilja se kaže djetetu ili bliskoj osobi

Kajo, janje moje, dijete moje, otac sam ja tvoj... (M. Budak, *Pod gorom. Ličke priče*, 1930, prema HJR)

Nakon izricanja presude, pomoć je zatražila 78-godišnja Marija Miočev, teta generala Gotovine. Dali smo joj vode, a ona je jecala: – Ante, janje moje nevino, evo šta si dočeka... (www.slobodnadalmacija.hr, 26.2.2014)

2. u slengu se kaže za nevinu djevojku, djevicu (Sabljak 2013)

3. **žrtveno janje** kaže se o osobi koju se iskorištava, koja ispašta zbog drugih (Anić 2003)

Optužen za pedofiliju: Žrtveno sam janje rata vaše vlade i Kaptola. (www.vecernji.hr, 9.1.2014)

4. **kao janje – kao janje na klanje** dovesti nekoga u neugodnu, kobnu ili bezizlaznu situaciju

Ozračje je takvo da dolazimo kao janje na klanje. Izivljavaju se nad našim igračima, zvižde nam. (www.nogometni-magazin.com, 26.2.2014)

jarac mužjak koze

1. nogari za piljenje drva (Anić 2003), usp. *konj* 4, *koza* 2, *kozlić* 2

Ako je drvo poduprto samo s jedne strane, zarezite jednu trećinu prema gore, a zatim prema dolje, kako biste spriječili da drvo uhvati pilu. Na jarcu za piljenje uvijek režite izvan rogova! (www.kako.hr, 16.10.2013)

2. zviježde *Jarac* (Anić 2003)

3. horoskopski znak od 22. prosinca do 20. siječnja (Anić 2003)

4. **stari jarac** pogrdno se kaže o pohotnoj starijoj muškoj osobi koja opsjeda mlade žene
Gotovac Dikanu otima Dolores Lambašu: Dođi Anti, tvoj stari jarac treba tri viagre. (www.komentar.hr, 11.11.2013)

5. **žrtveni jarac** kaže se za osobu na koju se svaljuje sva krivnja (Anić 2003); **grešni jarac** kaže se za osobu na koju se svaljuje sva krivnja (Vidović Bolt 2011)

Zdravko Reić: Uspravni Štimac će postati Mamićev žrtveni jarac. (www.slobodnadalmacija.hr, 9.1.2014)

Peking ga je odabrao da bude simbol, grešni jarac za sve koji misle kao on, da bi pokazao kako je to zapravo akcija jednoga usamljenog pojedinca, ne ni grupe, a kamoli znatnijeg dijela Kineza. (www.jutarnji.hr, 9.1.2014)

6. **babini jarci** susnježica s ledom, obično u ožujku (Anić 2003)

jastreb rod ptica grabljivica

1. kaže se o osobito upornoj i uspješnoj muškoj osobi, obično o političaru ili javnoj osobi (Anić 2003), opr. *golub* 1

Sharon, osvjedočeni jastreb ne vjeruje Arafatu niti kada ovaj kaže „kiša je mokra“. Arafatov tabor u Sharonu pak vidi najgoreg izraelskog političara koji nemilosrdno upotrebljava represivne instrumente izraelske države. (Vjesnik online, prema HJR)

jazavac šumska životinja sisavac iz porodice kuna

1. pogrdno se kaže o neiskusnoj i naivnoj osobi koju je lako prevariti, nasamariti

Već smo pripremili žalbu, ali tražili smo naših 48 sati, i Monteneri je to usmeno ishodovao. Uefa je vidjela da baš nismo jazavci. (www.tportal.hr, 17.10.2013)

Hermi se vratio na stazu nakon nesreće za koju su rekli da više neće ni hodati. I te kako je relevantan, sportaš mora imati volju a ne samo mišiće. Tko ove jazavce pita, nek nauče „šaltati“. (www.index.hr, 4.3.2014)

2. u slengu se kaže za osobu koja se ne može naviknuti na grad (Sabljak 2013)

jegulja riječna i morska riba koštunjača zmijolika tijela

1. pogrdno se kaže o podmukloj, snalažljivoj, spretnoj i ljigavoj muškoj osobi (Anić 2003)

Tip je živa katastrofa. Njega ne možeš uloviti ni za glavu niti za rep, prava lignja i ljigava jegulja. (forum.dnevnik.hr, 17.10.2013)

2. u slengu se kaže za prostitutku (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za muški spolni organ (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za drogu (Sabljak 2013)

5. **kao jegulja – iskliznuti kao jegulja** kaže se za osobu koja se spretno izvlači iz neke neugodne, bezizlazne situacije

Nekoliko je puta pokušao uhvatiti i zagrliti, no ona bi mu uvijek, uz umilan smijeh, iskliznula iz ruku kao jegulja i prelazila dlanovima preko zažarena lica, da tobože kosu popravi. (I. Raos, *Prosjaci i sinovi*, 1971, prema HJR)

Da se mene pita: Vettel je kao jegulja. On se uvijek kroz sve provuče. Samo ide, svaku priliku iskoristi. (forum.fl-hr.com, 24.1.2014)

jelen divlja životinja, dvopapkar

1. **kao jelen kao mlad jelen** kaže se o mladoj, nadobudnoj, jakoj, ponosnoj osobi

Kao mladi jelen žario sam i palio hr.rec.autombili news grupom... (www.untitled.blog.hr, 16.2.2014)

jež sisavac kukcožder, leđa su mu obrasla igličastim bodljama

1. vrlo kratko šišana kosa koja strši (Anić 2003)

Jež-frizura izgleda smiono i drsko. (www.schwarzkopf.com.hr, 17.10.2013)

2. ukrštene metalne grede kojima se preprečuje put, obično kako bi se spriječio prolaz tenkovima (Anić 2003)

Ondašnji predsjednik općine i autor spomenika, koji predstavlja kameni križ, ali i jež koji se stavlja kako bi priječio prolaz tenkovima, Anđelko Mikulić, upravo je naglasio (...) (www.slobodnadalmacija.hr, 11.11.2013)

3. *mn.* naprava za nabijanje terena pri gradnji ceste ili nasipa (Anić 2003)

Ježevi su vrsta strojeva za zbijanje. Među prvima su se pojavili za zbijanje nasipnog materijala, a djeluju vlastitom težinom – gnječenjem materijala. (www.gfv.unizg.hr, 11.11.2013)

4. alat za izradu fasade (*fasaderski jež*)

Hirofu nanositi prskanjem fasaderskim ježom u debljini zrna pokrivajući cijelu plohu, obavezno u dva do tri sloja. (www.samoborka.hr, 17.10.2013)

5. božićno jelo, jabuka obložena lješnjacima

Tramovi bili su također nakićeni zelenim grančicama i na tankim se nitima njihale po zraku jabuke-božićnice, a nad stolom visio takozvani jež, jabuka sasvim obložena lješnjacima, taj najglavniji znak Badnjaka u starim hrvatskim kućama. (K. Š. Gjalski, *Pod starim krovovima*, 1886, prema HJR)

kameleon vrsta iz porodice guštera, prilagođen životu na drveću, pod utjecajem temperature, svjetla, gladi ili straha mijenja boju

1. uvredljivo se kaže o osobi promjenjiva mišljenja, obično o političaru (Anić 2003)

Nije prošao ni jedan sat od imenovanja za mandatar, a već je bio počašćen raznoraznim epitetima, tipa „korisni idiot“, od Berlusconija, ili „politički kameleon bez srca“, od craxista, bivših političkih partnera. (Vjesnik online, prema HJR)

kit porodica morskih sisavaca, najveći živi stanovnici Zemlje

1. u slengu se pohvalno kaže o mlađoj muškoj osobi u sjevernoj Hrvatskoj (Anić 2003)

Kvrgi i Gnjusi već je dosadilo smijanje. – Zdravo, kit – zinu i još se malo nacere. – Jebite se živo – otpozdravi Degy. (A. Majetić, *Čangi*, 1963, prema HJR)

2. u slengu se kaže za muški spolni organ (Sabljak 2013)

3. zvijezde *Kit* (Anić 2003)

klokanica ženka klokana

1. nosiljka za malu djecu koja se povezuje na leđima

Dobili smo krasnu klokanicu, a imamo 2,5 tjedna... Pitamo se pitamo od kada se možemo nositi u njoj? (forum.roda.hr, 24.3.2014)

koala tobolčar biljožder

1. u slengu se kaže o homoseksualcu plave kose

Koala (Koala bear) – plavokosi medo. (www.forum.hr, 24.1.2014)

kobac malena ptica grabljivica iz porodice jastrebova

1. **kao kobac** kaže se za osobu koja motri, nadzire, vreba (Anić 2003)

Vrebaš kao kobac, jedva da ja stisnem ono posljednje „sačuvaj stranicu“, a ti već čitaš! (hr.wikipedia.org, 28.3.2014)

kobila ženka konja

1. pogrdno se i u afektu kaže priglupoj ženskoj osobi (Anić 2003)

...ovaj klub iz naziva Dobrodošao u klub, nema veze sa disko klubom ili dens florom, a i da ima, jedna od tri riječi bi bile iste, kobilo glupa... Rješavaj frustracije na forumima od JK (www.sevefanclub.com, 21.1.2014)

2. greda na kojoj stoji kolo vodenice (Maretić 1896)

3. greda koja služi pri tiještenju maslina (Maretić 1896)

kobilica dem. od *kobila*

1. uzdužna greda u kosturu broskog dna (Anić 2003)

Brodogradilištu specijalnih objekata d.o.o. 14. listopada 2013. godine položena je kobilica za Novogradnju 524. (www.index.hr, 17.10.2013)

2. kost koja spaja prsa s donjim dijelom tijela kod gusaka

Kod starijih ženki na trbušnom dijelu nalazi se jednodijelna kobilica simetrično smještena između nogu koje ne smije dodirivati tlo. (www.crogolub.com, 17.10.2013)

3. nosač struna ili žica na glazbenim instrumentima (Anić 2003), usp. *konjić* 1

4. grozd koji se siječe zajedno s lozom (Maretić 1896)

kobra velika indijska otrovna zmija iz porodice guja

1. policajci koji u brzim automobilima presreću vozila koja se kreću neprilagođenom brzinom
Najuspješniji u lovu na prebrze vozače su, međutim, pripadnici mobilne jedinice prometne policije, tzv. kobre. (www.jutarnji.hr, 17.10.2013)

2. u slengu se kaže za osobu s naočalama (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za opaku žensku osobu (Sabljak 2013)

koka hip. od *kokoš*

1. kaže se u obraćanju odmilja dviju prijateljica ili mladića djevojci u sjevernoj Hrvatskoj
Bok, koka, idemo u kino? (Žargonaut, 15.9.2013)
2. u slengu se kaže o starijoj i privlačnoj ženskoj osobi u sjevernoj Hrvatskoj
Koka sam ja. Vrlo često mi, što iz milja, što iz zafrkancije ljudi znaju reći: „Ona je dobra koka!”, tako da je to ostalo u meni. (www.slobodnadalmacija.hr, 17.10.2013)
3. u slengu se kaže za prostitutku (Sabljak 2013)
4. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)
5. **zlatna koka** kaže se za nešto što redovito donosi profit, materijalnu dobit
Za jedne su mladi turisti zlatna koka, a za druge noćna mora! (www.slobodnadalmacija.hr, 21.11.2013)

kokica dem. od *kokoš*

1. *mn.* pečeno zrnje posebne vrste kukuruza koje kad se raspukne na visokoj temperaturi nalikuju bijeloj kokoši (Anić 2003)
Mnogima omiljene grickalice – kokice – brzo se pripremaju, ukusne su, a zbog visokog udjela vlakana, izrazito su zasitne. (www.she.hr, 17.10.2013)
2. u slengu se kaže za nisku, malu ženu (Sabljak 2013)
3. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)

kokoš domaća ptica, uzgaja se radi jaja i mesa

1. pogrdno se kaže o osobi koja mnogo priča i trača (Anić 2003)
Bio je elokventan, britkog jezika.... Bio je najveća kokoš od svih nas kokoši. (www.forum.hr, 9.1.2014)
2. pogrdno se kaže ishitrenoj ženskoj osobi
Koja si ti kokoš Mia, tako ti i treba kad se ne znaš dogovarati! (blog.dnevnik.hr, 3.3.2014)
3. u slengu se kaže za homoseksualca (Sabljak 2013)
4. **kao kokoš** – **a. kao pijana kokoš** kaže se za osobu koja tetura – **b. lijegati kao kokoš** kaže se za osobu koja rano odlazi spavati
Sada je vrijeme za hrvatsku desnicu jer lijevica je u nokdaumu i gubi orijentaciju kao pijana kokoš. (www.dragovoljac.com, 19.2.2014)
Nikako da se naviknem na novo računanje vremena. Zadnja dva dana se budim prije 6 i liježem kao kakva kokoš u pola 10. (www.guerrillagirl.net, 12.11.2013)

5. **kokošja prsa** deformacija prsnoga koša

Imam kokošja prsa što znači da mi je desna strana prsa izbočena prema van. (www.forum.hr, 27.2.2014)

6. **kokošje noge** u slengu se kaže za mršave noge (Sabljak 2013)

Pogledaj te tvoje mršave kokošje noge. Moraš jesti Marrukh, moraš jesti. (www.hrvatskiplus.org, 3.3.2014)

kokot mužjak kokoši

1. obarač na vatrenom oružju (Anić 2003)

Kada punimo inicijalni prašak prvo povučemo kokot u polovičan položaj, otvorimo inicijalnu pločicu i punimo inicijalni prašak (oko 3/4). (www.ld-kamenjarka-kukuljanovo.hr, 19.2.2014)

2. u slengu se kaže za polujaka mladića (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za muški spolni organ u erekciji (Sabljak 2013)

komarac leteći kukac dvokrillac iz porodice komaraca, ženke rilcem sišu krv ljudi i životinja

1. pogrdno se kaže o beznačajnoj muškoj osobi, usp. *crv* 1, *glista* 1, *miš* 1, *mrav* 1

On je mali čorak, komarac za takve institucije kao što su Dinamo i HNS. (www.index.hr, 21.1.2014)

2. u slengu se kaže za vrtlara (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za zrakoplovca u vojsci (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za sitna i mršava mladića ili muškarca (Sabljak 2013)

5. **kao komarac – dosadan kao komarac** kaže se za nekoga ili nešto što dosaduje

Ja sam inače dosadan ko komarac, ako mi ne daš kaj trebam nebum otišiel... (www.forum.hr, 19.1.2014)

konj sisavac iz porodice sisavaca kopitara, domaća životinja za vuču i jahanje

1. pogrdno se kaže muškoj osobi ili o muškoj osobi koju se želi ukoriti i ukazati na njezino neprikladno ponašanje (Anić 2003), usp. *konjina* 1

– *To ti nije trebalo, konju jedan.* – *Konj ti je ćaća – reče mali automatski i bez veselja.* (P. Pavličić, *Koraljna vrata*, 1990, prema HJR)

2. šahovska figura, skakač, vitez (Anić 2003)

Šah je igra za dva igrača. Za igru je potrebno: 1 šahovska ploča, 16 bijelih i 16 crnih šahovskih figura. Svaki igrač ima 8 pijuna (pješaka), 2 konja (skakača), 2 lovca (laufera), 2 topa (kula), kraljicu (dama) i kralja. (www.euromdenis.hr, 18.10.2013)

3. gimnastička naprava sastavljena od kožnoga trupa s dvjema ili četirima nogama (Anić 2003)

Konj s hvataljkama sastoji se od drvenog trupa presvučenog kožom i fiksiranog na četiri ili dvije metalne „noge“. (www.znanje.org, 18.10.2013)

4. nogari za piljenje drva, usp. jarac 1, koza 2, kozlić 2 (Anić 2003)

5. šiba u dječjoj igri klisa (Maretić 1896)

6. **stari konj** pogrdno se kaže o starijoj muškoj osobi (Vidović Bolt 2011)

Neki ljudi su me vrijeđali da nisam vrijedan, da sam stari konj i slično. Meni ne treba ponižavanje, imam svoje ime i prezime. (www.nacional.hr, 9.1.2014)

Krga sad si stari konj. Kaj mi ostavljaš kad krepaš? (www.forum.hr, 19.2.2014)

7. **trojanski konj** podvala, prevara (Anić 2003); računalni zlonamjerni program

Tužili su Ministarstvo: Golf na Srđu je podvala, trojanski konj. (www.24sata.hr, 27.2.2014)

Nova vrsta trojanskog konja, zvanog Trojan.Grups, koristi Google grupe s novostima (newsgroups) za distribuiranje naredbi. (www.sigurnost.lss.hr, 27.2.2014)

8. **crni konj** kaže se za sportaša kojeg se ne smatra favoritom u nekom natjecanju, ali bi mogao iznenaditi pobjedom, potencijalni favorit

Sky Sports: Čilić je crni konj Wimbledona, mogao bi „zapapriti“. (www.vecernji.hr, 17.12.2013)

9. **kao konj** – **a. jak kao konj** kaže se za osobito jaku mušku osobu – **b. raditi kao konj** kaže se za osobu koja naporno i ustrajno radi (Anić 2003)

Lik bio 2 mjeseca u komi... Preživio i oporavio se kao luđak... I dan danas je jak kao konj. (forum.net.hr, 21.1.2014)

Metkoviću sam radio kao konj, a onda mi uzmu prvenstvo. Sad igram iz zadovoljstva i opet me krađu. (Vjesnik online, prema HJR)

10. **biti na konju** poslije teškoća naći se u boljim prilikama (Anić 2003)

Šuker na konju, odsad sam drži uzde hrvatskog nogometa. (www.autograf.hr, 2.5.2014)

11. **konjska injekcija** velika injekcija, **konjska tableta** velika tableta

Dobio sam konjsku injekciju u zubno meso. još uvijek je osjećam i lice boli. (www.forum.hr, 27.2.2014)

Gotovo je ljudi, nemam više snage, vidimo se sutra, idem popit onu konjsku tabletu protiv upale i laku noć svima. (m.bug.hr, 27.2.2014)

12. **konjska snaga** mjerna jedinica u fizici (Anić 2003)

Golf s motorom od 80 „konja“ Olimpijac je samo po imenu (www.24sata.hr, 18.10.2013)

13. **konjski napor** veliki napor (Anić 2003)

Na svakom koraku su fascinantne građevine i treba zaista konjski napor da se obiđe sve što vas zanima. (www.putovanja.info, 28.2.2014)

14. **konjski rep** rep od kose svezan na vrhu glave (Anić 2003)

Konjski rep se vratio. Ova frizura danas je zanimljivija no ikad i nosi se na mnoge načine. (www.schwarzkopf.com.hr, 28.2.2014)

15. **konjski rep** ukrasni predmet azijskih nomadskih plemena (Anić 2003)

16. **konjski zubi** veliki prednji zubi

Ima lipe oci i slatko lice, no ti ogromni konjski zubi su grozni i ne izgledaju nimalo graciozno. (www.cromoda.com, 27.2.2014)

17. **konjski živci** jaki živci

Brankica Grdović o braku s Mladenom: Teško je, morate imati konjske živce i visok stupanj tolerancije. (www.najnovijevijesti.net, 27.2.2014)

18. **konjsko lice** duguljasto lice krupnih vilica (Anić 2003)

Kome je lijepo ovo sorajino konjsko lice treba se lijecit. (www.24sata.hr, 28.2.2014)

konjić dem. od *konj*

1. nosač struna ili žica na glazbenim instrumentima (Anić 2003), usp. *kobilica* 3

Žice su jednim krajem namotane na čivije a drugim krajem „usidrene“ na konjić gitare. (www.gitare.info, 12.11.2013)

2. račvast drvo koje se rabi pri proizvodnji rakije (Maretić 1896)

konjina augm. od *konj*

1. pogrdno se kaže nesposobnoj, nepristojnoj muškoj osobi (Anić 2003), usp. *konj* 1

Da je pravi premijer unaprijeđivao bi, usklađivao i povezivao rad ministarstava, a on je konjina čiji ministri rade što hoće, a uglavnom i ne znaju što rade. (www.index.hr, 28.3.2014)

2. pogrdno se kaže o fizički snažnoj muškoj osobi koja nema previše pameti i koja se razmeće svojom snagom (Anić 2003)

Inace lik ti je iz Splita, pa se ne bih zajebavao, ogroman je i jaka konjina, malo prezire nas bildere zbog dijetica i tezina (...) (www.teretana.net, 28.3.2014)

kornjača kopnena i morska životinja iz reda gmazova, jakog oklopa

1. pogrdno se kaže o starijoj naboranoj ženskoj osobi (Anić 2003)

Ta tvoja „zia Barbara“ bila je jedna stara gluhonijema kornjača. Jedna od onih sebičnih i škrtih baba, koje prosjede pedeset godina uz prozor s kunicom ili s kakvom drugom senilnom igračkom u rukama, uživajući u otmjenoj udaljenosti između ulice i njihova prozora. (R. Marinković, *Proze*, 1948, prema HJR)

2. u navijačkom slengu označava oklopljena policajca koji sprečava moguće nereda na nogometnoj utakmici

Interventna policija tjednima je uvježbavala pražnjenje tribine, a za tu uzvratnu utakmicu sa Ludogoretsom u prodaju je puštena tek trećina ukupnog kapaciteta sjeverne tribine čime se između ostalog trebao steći dojam da se radi tek o šačici izoliranih huligana iza mreže, opkoljenih stotinama „kornjača“ koji ih čuvaju. (www.badblueboys.hr, 12.11.2013)

3. u slengu se kaže za dobro razvijene trbušne mišiće (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za osobu koja je spora u mišljenju (Sabljak 2013)

5. **kao kornjača** – **naboran kao kornjača** kaže se za stariju ženu naborana lica

Mrzi sve oko sebe, mrzi mladost jer više nikad neće biti mlada, naborana je k'o kornjača, ali i dalje se šminka i cifra. (pokojni.blogspot.com, 21.1.2014)

koza životinja s rogovima koja daje mlijeko

1. pogrdno se kaže priglupoj ili o priglupoj ženskoj osobi u afektu (Anić 2003)

Osumnjičeni D. D. prišao je 48-godišnjakinji ispred škole koju pohađaju njihova djeca te joj kazao „Ej, ti, kozo jedna!“. (www.vecernji.hr, 13.11.2013)

2. nogari za piljenje drva (Anić 2003), usp. *jarac* 1, *konj* 4, *kozlić* 2

3. u slengu se kaže za vrstu malenog motorkotača (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za vrstu štednjaka na drva s četiri visoke, tanke metalne noge (Sabljak 2013)

5. *mn.* skele (Maretić 1896)

6. **kozja brada** šiljasta brada (Anić 2003)

Ljepuškast glumac (koji zapravo više nije toliko lijep otkada je odlučio uzgajati kozju bradu) poveo je u šoping dvoje od šestoro djece (...) (hot.net.hr, 27.2.2014)

kozica dem. od *koza*

1. *mn.* zarazna dječja bolest koja se manifestira pojavom crvenoga osipa na koži (*vodene kozice*)

Vodene kozice – koliko god roditelji jedva čekaju da ih djeca dobiju, vjerojatno ih se i pomalo pribojavaju. (www.alternativa-za-vas.com, 26.11.2013)

2. valjkasto drvo na kojem se potkivaju konji ili volovi (Anić 2003)

3. tronožac nad kojim se kuha (Maretić 1896)

kozlić mlado od *koze*

1. gimnastička naprava za preskakanje sastavljena od kožnoga trupa s četirima nogama (Anić 2003)

Naše su predstavnice odlično odradile vježbe na gredi, ručkama, na tlu i preskok kozlića. Na kraju su osvojile 3. mjesto. (www.rusmarin.net, 18.10.2013)

2. nogari za piljenje drva (Anić 2003), usp. *jarac* 1, *konj* 4, *koza* 2

krava govedo ženskoga spola, daje mlijeko

1. pogrdno se kaže gojaznoj ženskoj osobi, usp. *kravetina* 1

Njemačkoj tenisačici prijete smrću: „Debela kravo, gori u paklu“ (www.dnevno.hr, 13.11.2013)

2. pogrdno se kaže priglupoj, nespretnoj ili o priglupoj, nespretnoj nespretnoj ženskoj osobi (Anić 2003), usp. *kravetina* 2

Glupa kravo, to nema veze s vladom niti sa icim. (forum.dnevnik.hr, 19.2.2014)

3. u slengu se kaže za saksofon (Sabljak 2013)

4. **sveta krava** kaže se za nekoga ili nešto što je neopravdano zaštićeno

Nije premijer „sveta krava“ da ne može doći u Vukovar i razgovarati s ljudima! (www.dnevno.hr, 9.1.2014)

Plaće državnih dužnosnika, istovremeno, ostaju sveta krava. (www.index.hr, 19.2.2014)

5. **krava muzara** kaže se za nešto što se redovito iskorištava, iz čega se crpi, najčešće je to novac (Anić 2003)

Ovo je prigoda poručiti svima koji dolaze na naše tržište kako su dužni pridržavati se našega zakonodavstva te kako naše tržište ipak nije ni krava muzara za izvlačenje profita ni odlagalište robe sumnjive kakvoće. (Vjesnik online, prema HJR)

6. **kao krava** – **a. kao krava i balet** kaže se za nešto što ne ide skupa, što se ne slaže – **b. kao da je krava žvakala** kaže se za izgužvanu odjeću

Politika i ja smo ko krava i balet... Baš me i ne zanima jer se stalno vrte isti ljudi sa različitim obećanjima... (www.iskrica.com, 2.5.2014)

Đizusss, ja niš ne peglam osim ako je baš vidno izgužvano, ono ko da je krava žvakala. (www.trudnoca-i-roditeljstvo.com, 2.5.2014)

7. **kravlje oči** velike, ali bezizražajne oči (Anić 2003)

Ako je točno da su čovječje oči ogledalo duše, onda (oprosti mi Bože) kravlje oči Karamarka govore sve. Sve se iz njih da iščitati. (www.slobodnadalmacija.hr, 27.2.2014)

kravetina augm. od *krava*

1. pogrdno se kaže gojaznoj ženskoj osobi, usp. *krava* 1

Tu se nije zaustavio, nego je počeo vrijeđati prodavačicu, koja mu je rekla da se makne ispred trgovine. Vikao joj je: „Makni se kravetino debela, kravo stara!“ (www.glaspodravine.hr, 27.2.2014)

2. pogrdno se kaže neodgojenoj, nepristojnoj ili priglupoj ženskoj osobi, usp. *krava* 2

Ti si obična neodgojena prostakuša. Čak ni s Templarom koji je pristojan ne znaš razgovarati normalno. Kravetino glupa. (www.reklamacije.net, 27.2.2014)

krmača ženka domaće i divlje svinje

1. pogrdno se kaže gojaznoj ili nespretnoj ženskoj osobi (Anić 2003), usp. *prasica* 2

Poznajem jedan „frišak“ bračni par, gdje on njoj pred duštvom govori krmačo debela, digni to debelo dupe, vidi kolika ti je stomačina itd... (www.zena.hr, 13.10.2013)

Potom se na sudskom hodniku ponovno obratio svjedokinji Ani Hulak rekavši joj: „Đubre lažljivo, krmačo! Pazi sredit ću te, još ćeš ti mene zapamtiti.“ (Vjesnik online, prema HJR)

2. avionska bomba velike razorne snage (Anić 2003)

Obitelj Kolar iz Slakovaca kraj Vinkovaca na svom je imanju pronašla 225 kilograma tešku bombu tzv. krmaču. (www.24sata.hr, 18.10.2013)

3. pastirska igra (Maretić 1896)

krokodil grabežljiva životinja tropskih krajeva, slična velikom gušteru, tijela pokrivena jakim rožnatim ljuskama

1. ruska droga, ostavlja rane na koži koja zbog njezina djelovanja postaje nalik na krokodilsku

Razarajuća droga „krokodil“, koja ostavlja jezive rane na tijelu, opet se prodaje na srpskom narko tržištu (...) (www.jutarnji.hr, 15.10.2013)

2. **krokodilske suze** krupne suze usiljena plača, lažna žalost (Anić 2003)

„Liju krokodilske suze zbog mrtvih na Lampedusi a nas ostavljaju na ulici“, požalio se medijima prosvjednik Abubakar Sumahoro. (www.jutarnji.hr, 31.3.2014)

krpelj parazit, naseljava se pod kožu čovjeka i životinja, ponekad prenosi zarazu

1. pogrdno se kaže koristoljubivoj ili o koristoljubivoj osobi koja iskorištava druge ljude

Nek te stotinu đavola odnese, a zaista će te odnijeti, Bartolomeju, majmune. Gnjido, krpelju na ovoj državnoj ovci. Pasji sine i lupežu! (J. Kušan, *U procijepu*, 1954, prema HJR)

„Došlo je vrijeme da svi mi skupa budemo nekome krpelj, da nekome otvorimo oči damu pokažemo da nismo ovdje samo zato da budemo ovdje“, zaključio je Željko Maričić, predsjednik sindikata 3. maja. (www.dnevnik.hr, 21.1.2014)

2. **kao krpelj** – **a. dosadan kao krpelj** kaže se za dosadnu osobu (Anić 2003) – **b. priljepiti se kao krpelj** kaže se za nametljivu, dosadnu osobu (Anić 2003)

Izručite ga više, a s njim i ovog Nobila, lik je dosadan ko krpelj. (forum.dnevnik.hr, 28.2.2014)

(...) uselio se kod nje, to sto kazes za 23 sata dnevno provedenih zajedno to je jos dobro, ovaj je tu bio 24 sata dnevno non stop, priljepio se ko krpelj. (www.forum.hr, 28.2.2014)

krtica sisavac kukcožder, živi pod zemljom, ima male, rudimentirane oči, sva prilagođena za podzemno rovanje

1. kaže se o obično muškoj osobi, špijunu u vlastitim redovima, unutarnjem neprijatelju (Anić 2003)

Radeći u mahovima na jednoj i drugoj strani, Hannsen je dobio i zadatak da pronade krtice u FBI-u, te je tako dobio pristup informacijama američkih krtica u KGB-u i GRU-u, podatke koje je u potpunosti odavao Rusima. (www.dnevno.hr, 18.10.2013)

2. **kao krtica** kaže se za marljivu, radišnu osobu (Anić 2003)

Lucia će od Nore saznati još i to da je stari Decleva, otac Egidijev, sada kao krtica neumoran u radu na prihvatu izbjeglica iz Jugoslavije (...) (N. Fabio, *Berenikina kosa*, 1989, prema HJR)

kučka v. kuja

1. pogrdno se kaže u afektu ženskoj osobi ili neodgojenoj i podmukloj ženskoj osobi, usp. *kuja* 1

Već dugo nisam pročitao retardiraniju izjavu, šta ti znaš kučko jedna koliko je ona spremna umrijeti za taj pojas. (www.fightside.hr, 27.2.2014)

Antonija.... Koji je tebi kurac kučko jedna neodgojena??? Šta to tebe boli briga šta već ima 10 grupa o našoj repki a ne tekmi kao što si ti rekla... (trosjed.net.hr, 27.2.2014)

2. razgovorno i odmilja se kaže dragoj ženskoj osobi

Momo, kučko jedna, ne seri! Ima da piješ čaj i kljukaš se analgeticima! (forum.ffzg.unizg.hr, 27.2.2014)

kuja ženka psa

1. pogrdno se kaže podmukloj ili o podmukloj ženskoj osobi (Anić 2003), usp. *kučka* 1

Toliko joj je proradio „dišpet“ da je izjavila kako odsad počinje pušiti na silu, samo da Valerija puši manje... „da što prije počne plakat... zato što je dvolična kuja, koja mi je zabila nož u leđa“! (www.mojtv.hr, 21.1.2014)

2. pogrdno se kaže o uspješnoj, samouvjerenoj, često mrzovoljnoj, bešćutnoj i bezobraznoj ženskoj osobi

„Ona je totalna kuja! Možda nije kuja u stvarnom životu ali prema nama se tako ponašala. Samo je sjedila i nije uopće razgovarala s nama. Nije nas htjela ni pogledati“, uzrujan je bio Tom. (www.dnevnik.hr, 13.11.2013)

3. razgovorno i odmilja se kaže dragoj ženskoj osobi, najčešće tinejdžerici

Naime, nakon što čujete razgovore šesnaestogodišnjakinja („Di si kujo?“...) (...) (www.nemilosrdnigadovi.com, 13.10.2013)

4. u slengu se kaže za zatvorenika kojeg drugi zatvorenik seksualno iskorištava, pri čemu ga taj drugi zatvorenik štiti od opasnosti u zatvoru

Pristaju biti nečija „kuja“ kako ne bi bili silovani od strane drugih zatvorenika, a taj status im omogućava i neke druge povlastice. (idesh.net, 15.11.2013)

5. u slengu se kaže za prostitutku (Sabljak 2013)

kukavica ptica selica, ne savija gnijezdo, jaja ostavlja u gnijezdu druge ptice

1. kaže se plašljivoj, bojažljivoj ili o plašljivoj, bojažljivoj osobi (Anić 2003)

Rabata je izdajica svijetle krune, čovjek naprasit, krvolok, ali opet slab i kukavica; Rabata je zadužen i rastrošen. (A. Šenoa, *Čuvaj se senjske ruke*, 1876, prema HJR)

Karamarko, najobičnija si kukavica! Onoga koji te je prozivao da si Mesićev čovjek, nisi imao snage izbaciti. (www.index.hr, 21.1.2014)

2. u slengu se kaže za godinu dana (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)

4. **sat kukavica** zidni, obično drveni sati kojemu umjetna kukavica iskače svaki puni sat (Anić 2003)

Detalji izrađeni od porculana i oni prekriveni glazurom postali su sastavni dio sata kukavice. (www.sati.hr, 18.10.2013)

5. **kukavičje jaje** kaže se za nešto što je podmetnuto (Anić 2003)

Šeks: HDZ-u se podmeće „kukavičje jaje“ da želi dati prednost pravosuđu drugih zemalja (www.index.hr, 13.10.2013)

kuna krznena životinja

1. jedinica novca u NDH (1941–1945) (Anić 2003)

2. jedinica hrvatskog novca u Republici Hrvatskoj od 30.5.1994. (Anić 2003)

kunić glodavac sličan zecu

1. **pokusni kunić** kaže se o osobi na kojoj se vrše eksperimenti (Anić 2003), usp. *zamorac* 1

Štoviše, bio sam im pokusni kunić na kojem su iskušavali ono što znaju, i nitko mi nije htio napisati da se ovakva kombinacija bolesti ne može liječiti u Hrvatskoj (...) (www.slobodnadalmacija.com, 9.1.2014)

labud ptica močvarica karakteristično duga vrata

1. kaže se za mladu lijepu ženu koja kao dijete nije bila toliko lijepa, usp. *pače* 1

Zavirite u galeriju, pogledajte ove čudesne preobražaje, te napišite je li vam se kada dogodilo da ste sreli nekoć ružno pače i ostali u šoku kakav je to danas lijep labud. (www.24sata.hr, 10.1.2014)

2. u slengu ocjena dovoljan (2)

Ne treba nam čak ni viša ocjena, samo prolazna. Neka kržljava dvojka. Kusasti „labud“. *Makar iz zalaganja.* (www.index.hr, 18.10.2013)

3. u slengu se kaže za homoseksualca (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za kartanje, kockanje (Sabljak 2013)

5. u slengu se kaže za bezbrižnu osobu (Sabljak 2013)

6. u slengu se kaže za laž (Sabljak 2013)

7. **labuđi pjev** posljednji pokušaj prije konačna smirenja (Anić 2003)

Zaustavljanje negativnog trenda kojem svjedočimo bit će u tom slučaju samo „labuđi pjev“ koji se neće održati – istaknuo je Dražen Nikolić, predsjednik Uprave Raiffeisen Consultinga. (www.dnevno.hr, 27.2.2014)

labudica ženka labuda

1. vozilo s izduženom prikolicom za prijevoz teških vozila i predmeta (Anić 2003)

Labudica koja je prevozila tenk iz petrinjske vojarne sletjela je danas s ceste u Zagrebačkoj ulici u Petrinji. (www.tportal.hr, 18.10.2013)

lastavica ptica selica, gradi gnijezdo zida od blata pod strehama i u stajama

1. način skakanja u vodu pri kojemu je tijelo ukočeno, ruke su najprije raširene, a zatim se, uz zamah koji podsjeća na rad krila polažu uz trup

Još se nije odvrtjela odjavna špica, a ja sam već punio kadu ledenom vodom. Potom sam navukao to odijelo i skočio lastavicu u kadu. (www.blog.vecernji.hr, 13.11.2013)

2. sportašice koje se bave skokom u vodu

Lastavica iz Višnjika: 13-godišnjakinji iz Zadra predviđaju Olimpijadu u Londonu. Zadar je u skokovima u vodu nedvojbeno prvi svjetionik u Hrvatskoj, i to godinama! „Zlatne lastavice s Kolovara“, česti su naslovi u novinama. (www.slobodnadalmacija.hr, 18.10.2013)

3. kaže se za turiste koji kruzerom dolaze na ljetovanje u Dalmaciju (najčešće u Dubrovnik) i ne zadržavaju se dugo u ljetovalištu, dođu i odu

Ugostitelji zadovoljni, svaka od lastavica, kako nazivaju goste s kruzera, puno znači. (www.dnevnik.hr, 21.1.2014)

4. krovšte sa strmim nagibom (Anić 2003)

Krovišta su posavskih kuća dvostrešna, strmoga nagiba, starija često skošena ili poluskošena (poculica, lastavica) s jedne ili s obje strana zabata. (www.minkulture.hr, 18.10.2013)

5. u slengu se kaže za beskućnika (Sabljak 2013)

6. u slengu se kaže za osobu slabo odjevenu zimi (Sabljak 2013)

7. u slengu se kaže za namještenu borbu u boksu (Sabljak 2013)

8. u špijunskom se slengu kaže za agenticu-zavodnicu (Sabljak 2013)

9. rupa na središnjem dijelu kotača (Maretić 1896)

lav afrička zvijer iz porodice mačaka

1. kaže se o hrabroj, srčanoj osobi (Anić 2003)

Dakle, on je lav kad na njega juriša netko tko nije Hrvat, ali kad Hrvat ide na njega, govorio je da je nemoćan kao beba. (www.hrvatski-fokus.hr, 1.3.2014)

Strašni lav se nikada nije mogao prilagoditi injekcijama pa, ma koliko oslabila, nas je uvijek trebalo 4-5 da je savladamo. (www.jutarnji.hr, 18. 10.2013)

2. zvijezde Lav (Anić 2003)

3. horoskopski znak od 23. srpnja do 22. kolovoza (Anić 2003)

4. **mladi lav** kaže se o osobito uspješnoj i ambicioznoj mlađoj muškoj osobi u nekoj djelatnosti

Mladi lav Bernardić: Bandić nema svježine za šefa SDP-a. (www.slobodnadalmacija.hr, 24.1.2014)

Mladi i karizmatični stranački lav uzrokovao potres u Vladi. (www.jutarnji.hr, 1.3.2014)

5. **kao lav** – **a. hrabar kao lav** kaže se za hrabru osobu – **b. boriti se kao lav** hrabro se boriti

Redknapp: Modrić je hrabar kao lav. (www.jutarnji.hr, 17.12.2013)

Mandžo je unatoč nokautu od strane protivničkog vratara na početku utakmice ostao na terenu, borio se kao lav (...) (www.index.hr, 28.3.2014)

leptir kukac iz reda ljuskokrilaca, ima dva para krila koja ne sklapa uz tijelo

1. jedan od stilova plivanja i jedna od natjecateljskih disciplina u plivanju u kojoj se obje ruke sinkronizirano kreću prema naprijed (Anić 2003), usp. *delfin* 1

Hrvatski plivač Mario Todorović zauzeo je 14. mjesto u polufinalu Svjetskog prvenstva u Barceloni u disciplini 50 metara leptir s vremenom od 23.47 sekundi. (www.novolist.hr, 13.11.2013)

2. modni dodatak koji podsjeća na leptirova krila (*leptir-kravata, leptir-mašna*) (Anić 2003)

Leptira oko vrata vole i muškarci i žene. Nekoć je crna leptir-kravata bila neizostavan dio muške večernje toalete, a danas je otkaćeni modni dodatak – i ženama i muškarcima. (www.gloria.hr, 11.11.2013)

3. igla za vađenje krvi (*igla s leptirom*)

Veneflex – venozna igla s leptirom. (www.tik.hr, 13.11.2013)

4. prednji trokutasti prozor starijih automobila koji se otvara kružno (npr. Zastava 750, tzv. Fićo) (Anić 2003)

Ipak, 1960. godine model 600 nešto se osuvremenio: brzina maksimalna sada je bila 110 km, motor je imao 767 cc (29 KS), a prednji prozori dobivaju i tzv. leptir-stakla. (www.dayline.info, 13.11.2013)

5. u slengu se kaže za homoseksualca (Sabljak 2013)

6. **leptir-ukosnica** ukosnica za kosu u obliku leptira

U paketu se nalaze dvije leptir-ukosnice! (www.njuskalo.hr, 9.1.2014)

7. **djeca leptiri** kaže se za djecu koja boluju od bulozne epidermolize, bolesti čiji je simptom osjetljiva, prozirna koža

Djeca leptiri pate od specifične genetske bolesti zvane Epidermolysis Bullosa (skraćeno: EB). (pogledaj.to, 18.10.2013)

leptirica ženka leptira

1. kaže se o mlađoj, veseloj i vrcavoj ženskoj osobi

Ma je mala leptirica, nasmiješena, vrcava, sad je tu sad je tam... (www.iskrica.com, 21.1.2014)

2. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)

leptirić dem. od *leptir*

1. *mn.* preplavljujući osjećaj uzbuđenosti u trbuhu zbog nekog snažnog osjećaja, primjerice zbog zaljubljenosti

„Najljepše mi je u toj početnoj fazi, kad se šikamo i kad osjećam leptiriće u trbuhu, baš kao kakva tinejdžerica“, rekla je Antonija Šola za Studio, prilog Jutarnjeg lista. (hot.net.hr, 13.11.2013)

„Osjećam leptiriće u trbuhu. San mi je igrati sa Messijem, Xavijem, Iniestom, Danielom Alvesom i Adrianom,“ rekao je Neymar, te dodao: „Nastojat ću pomoći momčadi na svaki način, dodavanjima, golovima, kako god treba.“ (www.tportal.hr, 18.10.2013)

lešinar ptica grabljivica, hrani se mesom mrtvih i uginulih organizama

1. pogrdno se kaže o podmukloj, koristoljubivoj muškoj osobi koja iskorištava tuđu nevolju za osobni boljitak (Anić 2003), usp. *strvinar* 1

Evo i Robića! – Tomo Robić? Lešinar! On nadaleko nanjuši strvinu – rekao je umirovljeni nastavnik. – Bez njega nije moglo proći... Sad bar znamo gdje smo... (I. Kušan, *Toranj*, 1970, prema HJR)

Grčku opsjedaju lešinari: Pregovori o restrukturiranju duga propali, bankrot u ožujku. (www.index.hr, 21.1.2014)

2. u slengu se kaže za kradljivca koji vrši džepne krađe nad pijanim i zaspalim osobama (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za mladića ili muškarca koji osvaja napuštene djevojke ili žene (Sabljak 2013)

4. *mn.* u slengu se kaže za roditelje (Sabljak 2013)

lignja morski glavonožac

1. uvredljivo se kaže o podmukloj, snalažljivoj i ljigavoj muškoj osobi

Tip je živa katastrofa. Njega ne možeš uloviti ni za glavu niti za rep, prava lignja i ljigava jegulja. (forum.dnevnik.hr, 17.10.2013)

lija hip. od *lisica*

1. kaže se lukavoj i mudroj ili o lukavoj i mudroj muškoj osobi, usp. *lisica* 1

Majstor Žava bio je mudra lija i znao je da podmaže, gdje treba... (J. Kosor, *Izabrane pripovijesti*, 1950, prema HJR)

...da bi ljudi pjevali tu himnu pa valjda prvo moraju dobiti plaću pa da imaju volje pjevati... Moj Lijanoviću, lijo stara. (www.jabuka.tv, 15.11.2013)

lisac mužjak lisice

1. kaže se o lukavoj i iskusnoj muškoj osobi (Anić 2003)

Ti da dadeš svoje dijete onomu Rottalu koji je možda najveći neprijatelj naše slobode? – uzruja se Fran. – I samo njegovo lice odurno je svakomu. Da, ovaj je podmukli lisac krvnik svačije slobode: on obavlja najniže poslove kao dvorski povjerenik. (E. Kumičić, *Urota Zrinsko-Frankopanska*, 1893, prema HJR)

Stari lisac Klose vratio se nakon 35 dana pauze i donio svom klubu tek petu pobjedu u prvenstvu. (www.index.hr, 21.1.2014)

Iskusni glazbeni lisac Rajko Dujmić, udružio se s kolegama glazbenicima Juricom Pađenom, Vladom Kalemberom i Alenom Islamovićem, dok je peti pridruženi član Slavko Pintarić-Pišta. (Vjesnik online, prema HJR)

lisica grabežljiva zvijer iz porodice pasa, crvenkastosmeđe dlake i bujnoga repa

1. kaže se o lukavoj i mudroj muškoj osobi, usp. *lija* 1

Vele njegovi domari, da je pobjegao u Pokupsko... Mudra je to lisica, parlavita, kakvom nema na daleko i široko para, — ne ćete ga tako lako dobiti u ruke... (J. E. Tomić, Za kralja – za dom. Historička pripovijest iz XVIII vijeka, 1894, prema HJR)

Linić je mudra i lukava lisica. On gleda unaprijed, za razliku od većine ljudi. (www.forum.hr, 21.1.2014)

2. *mn.* metalni obruči kojima policajci vežu ruke uhićenika, lisičine

Pijani policajac tjerao goste iz noćnog kluba u Dubrovniku pa stavio lisice zaposleniku. (www.dnevnik.hr, 13.11.2013)

3. prerađeno krzno lisice koje služi kao modni dodatak (Anić 2003)

Borna Rajić (41) u svojoj novoj kolekciji predstavila je nekoliko komada pravog krzna. Manekenke su oko vrata nosile polarnu lisicu, a na glavi su imale šubaru od tibetanske ovce. (www.24sata.hr, 18.10.2013)

4. bijelo grožđe (Maretić 1896)

maca hip. od *mačka*

1. tako muške osobe govore o mlađoj i zgodnoj ženskoj osobi

Prava maca: Stefany Hohnjec utegnuta u crnu kožnu minicu. (www.24sata.hr, 9.1.2014)

Meni je Nina prava maca oličenje ženstvenosti. Volim kad žena ima obline. (www.vecernji.hr, 1.3.2014)

2. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)

3. *mn.* resice na vrbama i drugom drveću (Maretić 1896)

macan hip. i augm. od *mačak*

1. tako ženske osobe govore muškoj kako bi naglasile muškarčevu privlačnost

Simunic izgleda kao noj a moj brat Robert takodjer je pravi macan, te maneken. (www.glazbeni-forum.com, 24.2.2014)

2. pohvalno se kaže o snažnom i spretnom muškarcu (Anić 2003)

Ipak, ne treba se zanositi da bi on mogao nositi teret brutalne Lige 10. Za to će trebati jedan pravi „macan” u veznom redu. (www.glas-slavonije.hr, 18.10.2013)

mačak mužjak mačke

1. pohvalno se kaže o mudroj i iskusnoj muškoj osobi (Anić 2003)

Šef stožera Darko Milinović izrastao je u pravog mačka za kampanje, a ponešto je naučio i sa zadnje kampanje za predsjednika HDZ, što se mogli danas uvjeriti i novinari. (www.slobodnalika.com, 18.10.2013)

2. razgovorno se kaže u obraćanju mlađem, poznatom muškarcu

Di si macak, sta ima? (forum.net.hr, 24.2.2014)

3. pomagalo s kukama na konopu, služi da se dohvati kad što padne u bunar (Anić 2003)

4. u slengu se kaže za ljepotana s više ženskih nego muških obilježja (Sabljak 2013)

5. **ok(v)aćiti mačku o rep** nešto nevrijedno, beskorisno

Dakle, prosjek možete „okačiti mačku o rep“! :) Diploma ne znači da ste stručnjaci u svom poslu. (cudaprirode.com, 4.4.2014)

6. **kupiti mačka u vreći** kupiti štogod naslijepo ne znajući vrijednost toga što se kupuje (Anić 2003)

Ako neoprezno kupujete rabljeni automobil može vam se dogoditi da postanete žrtva prevare i kupite „mačka u vreći“. (www.24sata.hr, 4.4.2014)

mačka domaća životinja sisavac s pandžama, lovi miševe

1. u slengu se kaže o zgodnoj i mlađoj ženskoj osobi (Anić 2003)

Ona je bila mačka i pol kad je bila mlada. (Žargonaut, 11.10.2013)

2. dugačak željezni klin ispod stražnjeg dijela kola (Anić 2003)

3. dlake pod pazuhom (Anić 2003)

4. prijeklad, željezna prečaga na nogarima na koju se na ognjištu postavljaju duži komadi drveta (Anić 2003)

5. **crna mačka** urok, nesreća

Uzbuna na Poljudu, stiže „crna mačka“: Istra nikome ne leži... (www.24sata.hr, 9.1.2014)

6. željezo nasadeno na drvo i pričvršćeno na kola koje pomaže pri kočenju (Maretić 1896)

7. alat za spajanje krajeva lanca, čelične užadi i slično (Maretić 1896)

8. sidro (Maretić 1896)

9. odvojene dugačke niti lana (Maretić 1896)

10. **kao mačka** – **a. spretan kao mačka** kaže se za spretnu osobu – **b. vući se kao krepana mačka** sporo se kretati – **c. pjevati kao krepana mačka** loše pjevati – **d. voljeti se kao pas i mačka** kaže se za neslaganje dviju osoba (Anić 2003), usp. *pas* 5 – **e. kao mačka oko vruće kaše** obilaziti štogod ne usudivši se prići tomu (Anić 2003)

Higuita je bio golman najviše svjetske klase, brz i spretan kao mačka, intuitivan, s odličnim čitanjem igre. (www.igraliste.hr, 1.12.2013)

Šef trudnici: Vucaraš se kao krepana mačka. (www.vecernji.hr, 26.2.2014)

Puštena snimka na kojoj Beyonce zvuči kao krepana mačka. (www.index.hr, 26.2.2014)

Vole se kao pas i mačka, a osvojile zlato. (www.hrsport.net, 26.2.2014)

Već neko vrijeme obigravam oko termalnih voda kao mačka oko vruće kaše, nikako pa nikako da probam, a slušam samo pohvale na njihov račun. (beautyandmess.com, 27.2.2014)

11. **kad mačke nema, miševi kolo vode** kaže se za odsustvo nadređene osobe koje podređene osobe iskorištavaju u svoju korist (Anić 2003)

„Kad mačke nema, miševi kolo vode“. Osim ako miševi ne znaju kad se mačka vraća... Da, ima poslodavaca koji odu na godišnji odmor, ali ne obavijeste zaposlenike o točnom datumu povratka kako bi mogli nenajavljeno „banuti“ (...) (www.moj-posao.net, 24.4.2014)

12. **igrati se mačke i miša** poigravati se (Anić 2003)

Vlada i sindikati igraju se mačke i miša. Uzajamno si prijete i ako nitko nimalo ne popusti, sukob će eskalirati (...) (www.index.hr, 24.4.2014)

13. **mačje oči** stražnja reflektirajuća površina na vozilima, svijetle u mraku

Na stražnjoj strani bicikla također moraju biti jedan ili dva simetrično postavljena netrokutasta katadioptra (mačje oči) crvene boje (...) (www.vecernji.hr, 27.2.2014)

14. **mačji kašalj** sitnica, neznatna briga (Anić 2003)

Tuširanje se čini kao mačji kašalj, no čini se da postoje stvari koje radimo pogrešno, odnosno da štete našoj koži. (www.vecernji.hr, 24.3.2014)

magarac kopitar neparnoprstaš iz porodice konja, domaća životinja za nošenje tereta

1. pogrdno se kaže tvrdoglavoju, neodgojenoju ili o tvrdoglavoju, neodgojenoju muškoj osobi (Anić 2003)

– *Naš je učitelj magarac; ne, on ne zna latinski; tata je rekao! Mama, zar ne da je učitelj magarac? – Da, dušice moja, da, magarac, magarac!* (E. Kumičić, *Gospođa Sabina*, 1883, prema HJR)

Citirajući Vrdoljakov zadarski „predizborni apel“ za smjenom HDZ-ove vlasti, „jer ne valja, a ne valja zato jer dva njezina upravna odjela za izdavanje građevinskih dozvola ne rade dobro“, Pauk je bijesno reagirao: Magarac jedan, da ne kažem, sram ga bilo! (www.slobodnadalmacija.hr, 18.10.2013)

2. kolac na plugu o koji se vješa torba (Maretić 1896)

3. greda na kojoj stoji kolo vodenice (Maretić 1896)

4. **tko zadnji magarac** kaže se za posljednjeg natjecatelja, najčešće u dječjoj igri

Natjecateljsko raspoloženje je uglavnom u vidu zafrkancije „tko zadnji plaća, tko zadnji magarac“, i slične interne fore. (www.dnevno.hr, 27.2.2014)

5. **magareća klupa** posljednja klupa u razredu za loše učenike ili bilo koja vrsta kažnjavanja (Anić 2003)

Naši đaci totalni su tudumi, ponavljači i propaliteti, puše u zahodu, u magarećoj klupi nezainteresirano žvaču žvaku i za sve predmete imaju jednu malu bilježnicu na kvadratiće (...) (nastavnici.org, 27.2.2014)

EU otvara pregovore s Makedonijom, Turska u magarećoj klupi. (www.dalje.com, 27.2.2014)

6. **magareće uši** zavrnuti listovi knjige ili bilježnice (Anić 2003)

Učenici su upoznati s načinom posudbe knjiga, radnim vremenom knjižnice, a učiteljica je posebno istaknula važnost čuvanja posuđenih knjiga. Knjige ne smiju dobiti takozvane „magareće uši“. (www.os-frapvuckovica-sinj.skole.hr, 27.2.2014)

7. **magareće uši** naivac, bedak

Dodem ja naivac (magareće uši su mi već lagano izvirivale ispod kose) po dogovoru i guram već ofucani primjerak isprintane potvrde o internet plaćanju i punudu. (forum.pcekspert.com, 27.2.2014)

Kaj to znači da se bez njega ne može i ne smije, pa to kaj radite javno nanosite sebi magareće uši, nitko nije pametan, samo je Čačić bil (...) (www.varazdinske-vijesti.hr, 27.2.2014)

majmun čovjekoliki sisavac, po veličini mozga najrazvijeniji predstavnik životinjskog svijeta

1. pogrdno se kaže tvrdoglavo ili neodgojenoj muškoj osobi (Anić 2003)

Bože nas sačuvaj i majko božja bistrička, kap će ga udariti!- stade se krstiti kumordinar Žorž i prevrtati očima! – Šuti, majmune!- poleti žestoko mladić na kumordinara. – O! O! Oho! – zabezegnuto će plemeniti Žorž i osovi na obranu zrcalo prema mladiću. (A. Kovačić, U registraturi, 1888, prema HJR)

Burno u Saboru: Đakić HDSSB-ovom Buriću: Ajde majmune jedan, goni se! (www.dalje.com, 13.11.2013)

2. pogrdno se kaže za crnca

Ali zapravo, svijet je prošao mukotrpan civilizacijski iskorak da nazivanje crnaca majmunima bude nepoželjno, i sramotno za onoga tko to uopće izgovara. (www.forum.hr, 21.1.2014)

3. u slengu se kaže za muško spolovilo

Desna mu je ruka jača od šamaranja majmuna. (Žargonaut, 13.11.2013)

4. u slengu znak @ (Anić 2003)

Koordinatora podružnice Domagoja Margana možete kontaktirati na e-mail margan [točka]domagoj [majmun] gmail [točka] com. (www.ri.linux.hr, 24.2.2014)

5. **majmunska posla** gluposti, koještarije (Anić 2003)

Kakvi branitelji i kakva bagra... Okanite se tih epiteta, to su majmunska posla; pa ne mozes ljudima zatvorit prolaz, boze sacuvaj kud ovo ide? (www.slobodnadalmacija.hr, 27.2.2014)

marva tegleće životinje, stoka

1. pogrdno se kaže podmuklim i bezosjećajnim osobama (Anić 2003)

Gdje vam je ljudskost marvo jedna? Ovdje se radi o ljudskom zivotu. Koja ste vi bagra ljudskog roda. (www.index.hr, 3.3.2014)

2. pogrdno se kaže lijenim osobama

(...) ja svake godine predam na poreznu upravu, vlastoručno potpisanu i pregledanu da bi vi mogli jaukati kak vam je teško... Marvo jedna neradnička! (www.zagreb-forum.com, 3.3.2014)

Zatim slijedi komanda: „Glava dole – ruke na leđa, marvo jedna neodgojena“! (www.lupus-istina.com, 28.3.2014)

mazga domaća životinja u primorskim krajevima, križanac između pastuha i magarice

1. uvredljivo se kaže priglupoj, neotesanoj, tvrdoglavoj ili o priglupoj, neotesanoj ili tvrdoglavoj muškoj osobi (Anić 2003)

Da skinem krinku, zatražim od njega račune – a on? Baš kao i ono prvi put: da me on ne vara, i da mu ja neka ne miešam pojmove... – Čuješ – rekoh, nisam ja mazga, da ti meni ovako govoriš. (V. Livadić, *Svjetlo i sjena. Arabeske i genre-slike iz zagrebačkoga života*, 1885, prema HJR)

Mazgo jedna odvratma kakvo ti govno moraš bit da bi čestitao onom Tulipanu na povećanju cijena duhanskih proizvoda... (forum.net.hr, 21.1.2014)

2. u slengu se kaže za osobu koja za drugoga prenosi drogu preko granice (Sabljak 2013), usp. *mula* 1

3. **kao mazga – tvrdoglav kao mazga** kaže se za izrazito tvrdoglavu osobu

Za te pare mogao je kupiti na drugu stranu tri, četiri puta toliko zemlje! Ali on se kapricirao pa neće i neće! Tvrdoglav je kao mazga! (V. Desnica, *Proljeća Ivana Galeba*, 1957, prema HJR)

I dalje stojim kod toga da ga ne bi pustila ali moj muž je uporan i tvrdoglav ko mazga... (www.forum.hr, 1.3.2014)

medo hip. od *medvjed*

1. odmilica koju ženska osoba govori velikoj, gojaznoj i nespretnoj muškoj osobi

Maja Lena Ogiju: Ti si veliki medo, pored tebe se osjećam zaštićeno. (www.24sata.hr, 13.11.2013)

2. u slengu se kaže o homoseksualcu

Sam medo može i ne mora biti homoseksualac ili biseksualac, a svakako je predmet fantazija dobra dijela LGBT populacije. (supermen.tportal.hr, 21.1.2014)

3. u slengu se kaže za kovanicu od 5 kuna (Sabljak 2013)

4. **crni medo** u slengu se kaže o homoseksualcu afričkog podrijetla (crncu)

Crni medo (Black Bear) – medo afričkog (crnog) podrijetla. (www.forum.hr, 24.1.2014)

5. **džepni medo** u slengu se kaže o homoseksualcu niska rasta

Džepni medo (Pocket bear) – medo niska rasta. (www.forum.hr, 24.1.2014)

6. **polarni medo** u slengu se kaže o homoseksualcu koji je djelomično ili potpuno posijedio

Polarni (sjeverni) medo (Polar bear) – medo koji je u potpunosti ili djelomično osijedio. (www.forum.hr, 24.1.2014)

7. **smeđi medo** u slengu se kaže o homoseksualcu latinoameričkog podrijetla

Smeđi medo (Brown Bear) – medo latinoameričkog podrijetla, ali i medo različitog stupnja mješanja bjele i crne (i žute rase). (Mulat!) (www.forum.hr, 24.1.2014)

medvjed zvijer planinskih krajeva, guste smeđe dlake

1. uvredljivo se kaže neotesanoj, neuglađenoj ili nepristojnoj ili o neotesanoj, neuglađenoj ili nepristojnoj muškoj osobi (Anić 2003)

– *Da dođe mjesto vas za carskoga poslanika u Mletke. – Mjesto mene? Zar ste, signoro – ? – Čula sam – neću reći šta. Ja neću da taj medvjed dođe mjesto vas. Privikla sam se na vaše poklone.* (A. Šenoa, *Čuvaj se senjske ruke*, 1876, prema HJR)

Da sam nasao na googleu nebi pitao ovdje medvjedu jedan. (forum.net.hr, 5.2.2014)

2. u slengu se kaže za teretni vagon (Sabljak 2013)

3. zviježđa *Veliki medvjed*, *Mali medvjed* (Anić 2003)

4. **kao medvjed** – **zaštićen kao lički medvjed** kaže se za osobu koja je neopravdano zaštićena, nedodirljiva

Predsjednik Nacionalnoga vijeća Srba u Hrvatskoj: Pupovac je zamračio gotovo 4 milijuna kuna, ali je zaštićen kao lički medvjed! (www.dnevno.hr, 4.4.2014)

micek hip. od *mačak*

1. odmilja se kaže djevojci ili momku

Sutra nam je 3 godine od kad smo nerazdvojni i 15 god i 1 mjesec od kad smo se sreli. Hvala ti i jako te volim micek moj! (www.24sata.hr, 3.3.2014)

2. u slengu se kaže za svaku ženu kojoj se ne možeš sjetiti imena (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za seksipilnu djevojku ili ženu (Sabljak 2013)

miš kućni glodavac iz porodice miševa

1. uvredljivo se kaže o beznačajnoj muškoj osobi, usp. *crv* 1, *glista* 1, *komarac* 1, *mrav* 1

Zar bi me klub trebao kazniti zbog toga što sam reagirao srcem i pokazao da nisam mali miš? (Vjesnik online, prema HJR)

Milanović: Pismo Pučana potpisao je „bezveznjak“ i „mali miš“. (www.vecernji.hr, 14.10.2013)

2. familijarno i odmilja se kaže u obraćanju dječaku, djevojčici, djevojci ili mladiću

– *Ali bor, baka... – Pa radi bora je to i bilo... jadni moj mišu, ti si danas zbilja nadrljao – pokušala mu je pomoći u svlačenju, ali se naljutio.* (H. Hitrec, Kolarovi, 2004, prema HJR)

Jedna mala plava je najbolja cura koja može biti... Pusa mišu moj. (www.tulumarka.com, 1.3.2014)

3. familijarno se kaže za dječakov spolni organ (Anić 2003)

Imamo 14 mj i kožica nam je odavno prevučena skroz, pred jedno 10 dana sam primjetila da mu se malo crveni rupica na mišu (...) (www.trudnoca.hr, 9.1.2014)

4. vanjska računalna komponenta kojom se upravlja, malen je, duguljast i dugom žicom koja podsjeća na rep spojen s računalom (Anić 2003)

Ako želite otvoriti/zatvoriti pojedini dio strukture propisa kliknite mišem na ikonu pored određenog dijela propisa. (www.propisi.porezna-uprava.hr, 14.11.2013)

5. *mn.* u slengu se kaže za šmrklje iz nosa (Sabljak 2013)

6. **crkveni miš** siromah

Svjedokinja: Mesić je prije kampanje bio „crkveni miš“, a poslije su se vozili mercedesi. (www.dnevno.hr, 9.1.2014)

7. **bijeli miš** halucinacija u alkoholiziranom stanju, usp. *ružičasti slon*

Švedski znanstvenici sugeriraju da konzumacija alkohola potiče rast neurona. Možda zato svakog pravog pijanca svaku večer iz birtije prati doma ružičasti slon, a bude bijeli miševi. Vjerojatno čovjek s puno neurona može stvoriti tako živopisne prizore. (www.mef.unizg.hr, 25.2.2014)

8. **kad mačke nema, miševi kolo vode** kaže se za odsustvo nadređene osobe koje podređene osobe iskorištavaju u svoju korist (Anić 2003)

„Kad mačke nema, miševi kolo vode“. Osim ako miševi ne znaju kad se mačka vraća... Da, ima poslodavaca koji odu na godišnji odmor, ali ne obavijeste zaposlenike o točnom datumu povratka kako bi mogli nenajavljeno „banuti“ (...) (www.moj-posao.net, 24.4.2014)

9. **igrati se mačke i miša** poigravati se (Anić 2003)

Vlada i sindikati igraju se mačke i miša. Uzajamno si prijete i ako nitko nimalo ne popusti, sukob će eskalirati (...) (www.index.hr, 24.4.2014)

10. **mišja rupa** bezizlazna situacija, mjesto s kojeg je onemogućeno djelovanje slabijima

Ovim život i povijest ne završavaju, na vama je da živite normalan život, da se ponašate korektno, normalno i da se ne date stjerati u mišju rupu. (www.vecernji.hr, 27.2.2014)

mišić dem. od *miš*

1. dio čovjekova tijela koji upravlja kretanjem (Anić 2003)

Velški nogometaš madridskog Reala Gareth Bale ozlijedio je bedreni mišić lijeve noge zbog čega mu predstoji zasad nepoznati period izbivanja. (sportske.jutarnji.hr, 20.10.2013)

2. odmilja se kaže u obraćanju muškoj osobi, obično djetetu, ali i mladiću ili djevojci

Dragi moj mišiću, lijep je sunčani dan, želim te obući u najslađu tuticu, staviti ti kapicu na glavu, malene čarapice, pokriti te malom žutom dekom i šetati se s tobom. (forum.roda.hr, 9.1.2014)

3. u slengu se kaže za tjelesnog čuvara (Sabljak 2013)

mrav sitan kukac opnokrilac iz porodice mrava, gradi mravinjake

1. uvredljivo se kaže o beskorisnoj muškoj osobi koju se iskorištava u vlastitu korist, usp. *crv* 1, *glista* 1, *komarac* 1, *miš* 1

Hrvoje Vejić: Sudac je mrav, mali miš kojega je netko poslao da obavi posao. Još nam se prije utakmice smijao u lice i govorio „Smijte se sada, jer se poslije utakmice sigurno nećete smijati.” (Vjesnik online, prema HJR)

2. u slengu se kaže za sitnog prodavača droge (Sabljak 2013)

3. *mn.* u slengu se kaže za neprijateljske pješačke postrojbe u napadu (Sabljak 2013)

4. **kao mrav** – **raditi kao mrav** kaže se za osobu koja marljivo radi, usp. *pčela* 1

Uspješni timovi rade kao mravi i pčele. (www.moj-posao.net, 21.1.2014)

muha najrašireniji leteći kukac, iz roda dvokrilaca

1. laka boksačka kategorija (48 – 51 kg) (Anić 2003)

Venezuela: Ustrijeljen svjetski boksački prvak u muha kategoriji. (www.index.hr, 14.11.2013)

2. okazionalno se kaže o političaru koji iscrpljuje javnost nekom aktualnom temom

U trenutačnom statusu quo-optužnica i zahtjev za izručenjem znaju se, gdje je Gotovina i kad će biti izručen ne zna se – cijeli je slučaj primamljiva točka za okupljanje različitih političkih muha. (Vjesnik online, prema HJR)

3. **kao muha** – **a. dosadan kao muha** kaže se za dosadnu osobu – **b. radišan kao muha** kaže se za marljivu, ali beskorisnu osobu – **c. kao muha bez glave** kaže se za osobu koja se nekontrolirano, bezobzirno kreće (Anić 2003)

Jadranka Kosor je kao muha, radišna i dosadna bez ikakvog efekta, poručio je SDP-ovac Slavko Linić na konferenciji za novinare, osvrćući se na premijerkine izjave da ona stalno radi. (www.jutarnji.hr, 20.10.2013)

Auti jure, a pješaci trče kao muhe bez glave. (www.vecernji.hr, 24.2.2014)

4. **praviti od muhe slona** pretjerati u opisivanju ili prikazivanju nekog događaja, pridavati preveliku važnost nečemu ili uvećati važnost određenog problema, preuveličati (Anić 2003), usp. *buha* 5

Delate od muhe slona... Dignuli ste graju prilično bezveze. Emocije igraju? (www.fotozine.org, 27.2.2014)

mula kopitar, neplodni križanac između magarca i kobile

1. kaže se o osobi koja obično u sebi krijumčari drogu za nekoga drugoga, usp. *mazga* 2
Ovo nije prvi puta da je na beogradskom aerodromu uhićena popularno nazvana „mula“.
Policija ih je najčešće otkrivala pomoću skenera ili ako im je pozlilo. (www.24sata.hr, 30.9.2013)
2. pogrdno se kaže priglupoj ženskoj osobi (Anić 2003)
Kakva si ti glupača... Baš si mula. (www.index.hr, 1.3.2014)
3. u slengu se kaže za muškarca velike potencije (Sabljak 2013)

mušica dem. od *muha*

1. uspravni dio prednjega nišana vatrenoga oružja (Anić 2003)
Puška se usmjeri ustima cijevi na cilj i nanišani tako da vrh mušice bude u sredini zareza nišana, poravnat s gornjim rubovima nišana i upravljen u podnožje nišanske točke.
(www.varazdinska-garda.com, 20.10.2013)
2. umjetna vrsta mamca u ribolovu koja nalikuje na mušicu (Anić 2003)
Ribolovni alat smije imati najviše jednu udicu – mušicu ili varalicu. Umjetni mamac – mušica smije imati samo jednu udicu. (www.mirjana-rastoke.com, 20.10.2013)
3. **imati mušice u glavi** ponašati se smušeno, svojeglavo (Anić 2003)
Mandukić je očito uspio prebroditi one svoje mušice u glavi koje su ga koštale dok je bio malo mlađi. Sad je uspio svoju tvrdoglavost, inat i bezobraštinu prebaciti na teren, gdje mu to daje snagu. (www.vecernji.hr, 24.2.2014)

noj ptica trkačica iz reda nojevki, najveća živuća ptica, jakih, dugih nogu

1. **kao noj – ponašati se kao noj** kaže se za osobu koja se ne suočava s problemima
Pomišlja da se ponaša kao noj što i nadalje uporno gura glavu u svoje povrijeđeno samoljublje, nitko mu ništa nije posebno priznao, nitko ga nije zapazio, izabrao u neki superznačajni odbor... (K. Špoljar, *Vrijeme i paučina. Sentimentalni odgoj na hrvatski način*, 1971, prema HJR)

osa kukac sa žalcem

1. u slengu se kaže za ručni bacač za jednokratnu uporabu (Sabljak 2013)
Fuj Amerika! Samo što se nadje poneka osa, ručni bacač, ili mitraljez... (www.index.hr, 3.3.2014)

osica dem. od *osa*

1. u slengu se kaže za helikopter (Sabljak 2013)

2. **kao osica** – *napadati kao osica* kaže se za osobu koja agresivno napada (Anić 2003)

Malo bi katkad radije pričekali, odgodili kombinaciju, ali smo ih mi onda iznenadili i napadali odmah kao osice. (arhiv.slobodnadalmacija.hr, 24.2.2014)

ovan mužjak ovce

1. u slengu se kaže za naivčinu, dobričinu (Sabljak 2013)

2. u slengu se kaže za onoga koji lako nasjeda (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za muškarca koji traži laku ženu za zabavu (Sabljak 2013)

4. zviježđe *Ovan* (Anić 2003)

5. horoskopski znak od 21. ožujka do 20. travnja (Anić 2003)

6. **udarni ovan** drveni alat za probijanje vrata na silu (Anić 2003)

Udarni ovan se koristio većinom za probijanje vrata, a rijetko za probijanje slabih zidova. (www.znacenje.infol, 20.10.2013)

ovca domaća životinja preživač, uzgaja se zbog vune i mlijeka

1. uvredljivo se kaže naivnoj ili priglupoj osobi (Anić 2003)

– *Oće naša Gospa! Oće! – žurila je Anđelija. – Glupače seljačke, brže ga nosite doktoru. Umjetno disanje! Ajde, što bleneš, ovco katolička! Žuri! – poviče im Josko Mladar s kamenog postolja, s kojeg je gledao procesiju.* (M. Božić, Kurlani, Gornji i Donji, 1952, prema HJR)
Ovco jedna verbalni delikt se uveo na mala vrata od 1.1. ove godine odlukom kukurikavaca a ne HDZa. (forum.net.hr, 21.1.2014)

2. kaže se o plahoj, strašljivoj i poslušnoj osobi (Anić 2003)

Ipak, gospodo, oprez! Nama malo treba što ne znači da smo krotke ovce. Čuvajte se! Polomit ćemo vam noge! (www.index.hr, 1.3.2014)

3. u slengu se kaže za žrtvu džepokradica i prostitutki (Sabljak 2013)

4. **crna ovca** kaže se o osobi koja se ne uklapa u svoju zajednicu, koja je drugačija, usp. *bijela vrana*

Incidenti su iza njega: „Nisam više crna ovca u Formuli 1.“ (www.dnevnik.hr, 17.12.2013)

5. **vjerna ovca** kaže se o vjernoj i odanoj osobi, usp. *pas 4*

Gospodine župniče, ja vazda bijah vjerna vaša ovca, i nikada me nije korila ni crkva, ni škola, ni oblasti, ni ljudski, ni božji zakon. (A. Kovačić, U registraturi, 1888, prema HJR)

Ej ti dole jazzy apple ovco pod hitno se javi u apple TOR na cepiranje i cjepljenje da im sto duze budeš vjerna ovca. (www.forum.dnevnik.hr, 1.3.2014)

pače mladunče od patke

1. **ružno pače** kaže se za neuglednu mladu osobu koja se u odrasloj dobi iznenada proljepša, usp. *labud* 1

Nedvojbeno je da je GaGa uspjela u svojim planovima i pretvorila se u pravu vamp divu, no njene stare snimke koje su danas na internetu pravi hit podsjećaju na vremena kada je jedna od najpopularnijih današnjih glazbenica bile tek – ružno pače u (upitnom) usponu na svjetsku scenu. (www.slobodnadalmacija.hr, 9.1.2014)

2. **pačja škola** najranija naobrazba

I kaj si jučer znal... Niš ne вреди... Z početka u pačju školu... (www.legalis.hr, 31.3.2014)

pačić dem. od patka

1. *mn.* mali đaci, prvoškolci

Mali „pačići“ kreću u školu. Oko 1300 mališana na jesen u školu. (www.radio-mreznica.hr, 24.2.2014)

pajcek reg. svinja

1. pogrdno se kaže neuglađenoj, bezobraznoj muškoj osobi

Fuj. Jesi ti ponoril? Kak se to spominješ, pajcek jedan? (www.croatia.talkwhat.com, 24.2.2014)

2. odmilja se kaže bliskoj muškoj osobi

Sretan rođendan pajcek jedan!!!! Mogel bi se i javiti koji puta... (www.2ndvarp.net, 24.2.2014)

panda životinja iz porodice rakuna

1. u slengu se kaže o homoseksualcu azijskog podrijetla

Panda (Panda bear) – medo azijskog podrijetla. (www.forum.hr, 24.1.2014)

pantera zvijer iz porodice mačaka

1. **siva pantera** u slengu se kaže za umirovljenika

Ja sam siva pantera (penzić) koji pokušava muljati sa HT dionicama. (www.poslovnih.hr, 27.2.2014)

papagaj tropska ptica iz reda papigovki, usp. *papiga*

1. uvredljivo se kaže o muškoj osobi koja ponavlja tuđe riječi (Anić 2003)

Milanović je bio Čačićev papagaj, pa danas dosadno ponavlja Čačićevu laž da država ne može efikasno upravljati svojom imovinom i s javnim poduzećima. (tvrtkodolic.blogger.index.hr, 20.10.2013)

2. **papagajke** kliješta u obliku kljuna papagaja (Anić 2003), usp. *papagaj* 1

Kada je vozač prošao nadvožnjak, na prednje staklo su doletjele papagajke. Iako su posljedice mogle biti kobne, na sreću nije ozlijeđen. (www.dalje.com, 20.10.2013)

3. **kao papagaj – ponavljati kao papagaj** ponavljati tuđe riječi

Smiješno mi je ponavljati kao papagaj – prvenstvo će se odlučivati na kraju, momčadi su izjednačene, rezultati tijesni... (Vjesnik online, prema HJR)

papiga tropska ptica iz reda papigovki, usp. *papagaj*

1. *mn.* kliješta u obliku kljuna papige (Anić 2003), usp. *papiga* 2

Kugle su original – nisu nikad mijenjane od 87, donje se više niti nedaju okretati, jedva s papigama, a gornje čak imaju priključak za nekakvu valjda rusku mazalicu (...) (www.poljoprivredni-forum.com, 24.2.2014)

2. **kao papiga – ponavljati kao papiga** ponavljati tuđe riječi

Na pitanje hoće li Apple napokon napraviti iPhone s većim zaslonom, Cook ponavlja kao papiga kako veći zaslone narušavaju inače vrhunsku kvalitetu njihovih Retina zaslona, koji se diče izuzetnom svjetlinom, realnim prikazom boja, oštrinom prikaza ali i štedljivošću. (www.smartphonehrvatska.com, 20.10.2013)

pas domaća životinja

1. pogrdno se kaže gruboj, podmukloj, zloj ili neobuzdanoj ili o gruboj, podmukloj, zloj ili neobuzdanoj muškoj osobi

Ah Mato, moj Mato! Vule je pas; kad se to proneše, on će nastojati, da te ubije. (M. Vodopić, Marija Konavoka, 1893, prema HJR)

Dira mi grudi i stišće ih prstima kao vratove gušterica. Udaram ga kada me zaboli. On je pas, kažem mu i to ga nasmijava. (R. Simić, Mjesto na kojem ćemo provesti noć, 2000, prema HJR)

2. u slengu se kaže za policajca (Sabljak 2013)

3. ime zvijezda *Mali pas*, *Veliki pas* (Anić 2003)

4. **vjerman pas** kaže se o vjernoj i odanoj osobi, usp. ovca 5

Danas je vjerman pas partije, za novinara nevjerojatno zatucanog nekom promasenom ideologijom. (www.novilist.hr, 2.5.2014)

5. **psi rata** plaćeni vojnici (Anić 2003)

Psi rata: 2.000 dolara na dan – cijena za koju se prodaje duša (www.novilist.hr, 14.11.2013)

6. **kao pas** – **a. ljut kao pas** kaže se za ljutu osobu (Anić 2003) – **b. umoran kao pas** kaže se za umornu osobu (Anić 2003) – **c. žedan kao pas** kaže se za žednu osobu (Anić 2003) – **d. voljeti se kao pas i mačka** kaže se za neslaganje dviju osoba (Anić 2003), usp. *mačka* 10

Đoković ljut kao pas: Pa ovo nije tenis, da tražim savjet od Chucka Norrisa? (gol.dnevnik.hr, 20.10.2013)

Na kraju, umoran kao pas, odustao sam. (www.crikvenicadanas.com, 21.1.2014)

Ali opet, skoro smo jedno, skoro isto razmišljamo, osjećamo, kao blizanci, pa možda vidimo i istu fatamorganu. Krava je bila sve bliže, a ja sam bio žedan ko pas. (V. Premuž, Pustinjsko iskustvo, Knjigomat, 12.10.2013)

Vole se kao pas i mačka, a osvojile zlato. (www.hrsport.net, 26.2.2014)

7. **pasji život** težak život

Pasji život ratnoga invalida: benkovački branitelji nakon 19 godina „otkrili“ zaboravljenog suborca. Punih 19 godina 44-godišnji branitelj nema ni struju ni vodu, živi sam, a unutrašnjost potleušice je nezamisliva za normalan ljudski život. (www.dragovoljac.com.hr, 27.2.2014)

pastuh neuškopljen konj sposoban za rasplod

1. kaže se o muškoj osobi koja je dobra i potentna u seksu, usp. *ždrijebac* 2

Pa kad hoću predbaciti sebi, što sam samo pastuh, onaj zgodni demončić, koji mi se sve češće sada javlja, tapše me po ramenu i šapće mi u uho. – Tako valja, samo tako! I to je ljubav! I tako se vole žene, a ne onako, kako su te učili glupani i robovi. (J. Barković, Pođimo časak umrijeti, 1958, prema HJR)

Dakle, nikakve vajde od toga, draga moja, što izriješkom slušaš savjete cijenjene i nadasveiskusne gospođe Žuži Jelinek, i svom pastuhu ne uskraćuješ osnovne životne radosti, kada on za njih ne mari. (zadovoljna.dnevnik.hr, 21.1.2014)

patka vodena ptica široka plosnata kljuna, kratka vrata, s opnama za plivanje

1. u slengu se kaže za muški spolni organ (Sabljak 2013)

2. u slengu se kaže za pad partije u kartaškoj igri belot (Sabljak 2013)

3. **(novinarska) patka** izmišljena novinarska vijest, podvala (Anić 2003)

Novinarska „patka“ ili mu je stvarno dosta svega: Silvio Berlusconi daje ostavku? (www.index.hr, 14.11.2013)

Okuda ti to da ce Marijan Mance u Zagreb, daj molim te??? Koja patka. (www.hrsport.net, 1.3.2014)

4. **kao patka – izgledati kao patka** kaže se za osobu koja ima kratke noge

Ak zenska ima siroke bokove i vece dupe, pa jos obuce skinny jeans, ma cak i da nema neproporcionalno kratke noge, izgledat ce ti ko patka. (www.forum.hr, 31.3.2014)

pauk životinja iz reda pauka

1. vozilo s dizalicom nalik na paukove noge koje služi za premještanje ili odvoženje vozila (Anić 2003)

Nakon što mu je pauk odvezao krivo parkirani automobil 46-godišnji Zadranin došao je do sjedišta pauk službe na Ravnicama gdje je napao djelatnike i policajku te na silu uzeo automobil. (www.znet.hr, 20.10.2013)

2. sprava za pričvršćivanje prtljage na krovu automobila

Ako ništa drugo – oni „pauči“ za učvršćenje prtljage na automobilske nosače mogu poslužiti :D (www.forum.hr, 24.1.2014)

3. u slengu se kaže za policajca (Sabljak 2013)

paun krupna ptica iz porodice fazana šarena perja i velika repa u mužjaka

1. **kao paun – odijevati se kao paun** kaže se za osobu koja se odijeva i ponaša nametljivo, raskošno

Pa kad ti prigovaraš ocu da se odijeva bogato kao paun, da stanuje u bestidno skupim odajama, potkopavaš vlast najvećeg zakonodavca svih vremena i svih prostora... (I. Aralica, Psi u trgovištu, 1979, prema HJR)

pavijan dugodlaki majmun

1. pogrdno se kaže o neugodnoj i dosadnoj muškoj osobi

Bilo je grešaka, bilo je i muljanja, ali ne morate u svemu tražiti zavjeru, moramo imati sve uvjete potrebne za veliku utakmicu jer onaj pavijan Platini samo čeka da nas napadne. (www.sportske.jutarnji.hr, 3.3.2014)

2. **kao pavijan** – *visjeti kao pavijan* kaže se za osobu koja se vješa o štogod

Ja visim kao pavijan i pridržavam se za karnišu, a moja mila majka zgranuto reče: Uh, ode prozor. (www.belisce.eu, 31.3.2014)

pčela kukac opnokrilac, uzgaja se radi dobivanja meda, voska, matične mliječi i propolisa

1. **kao pčela** – *raditi kao pčela* kaže se za osobu koja marljivo radi, usp. *mrav* 4

Uspješni timovi rade kao mravi i pčele. (www.moj-posao.net, 21.1.2014)

pesek hip. od *pas*

1. prikolica za vuču vozila

Prikolicu za vuču karamboliranih auta, (pesek), iznajmljujem. (www.slavonska-burza.hr, 21.1.2014)

2. stil plivanja u kojem ruke i noge oponašaju plivanje psa

Cure ti to nikada neće priznati, ali su totalne majstorice u plivanju na „peseka“. (www.kuler.teen385.com, 1.3.2014)

3. kaže se za malu zaštitnu preklopnu rampu na parkirališnome mjestu pričvršćenu za pod u sjevernoj Hrvatskoj (osob. priop. I. M.)

pijavica člankonožac krvopija

1. kaže se o osobi koja iskorištava druge ljude (Anić 2003)

Ta žena je pijavica samo takva. Njena jedina briga je kako zadržati „nivo“ bez obzira koga će žrtvovati. (www.natabanu.com, 25.2.2014)

2. manji vrtlog žestokog vjetra (Anić 2003)

Poznati lovac na oluje, Marko Korošec, javlja o čak 10 pijavica u roku od 20 minuta nad morem zapadne Istre. I čak 6 pijavica odjednom. (www.istramet.com, 25.2.2014)

3. u slengu se kaže za svodnika (Sabljak 2013)

pijetao mužjak kokoši

1. vjetrokaz u obliku pijetla na krovu ili na dimnjaku, obično limeni (Anić 2003)

Pijetao je tradicionalan ukras koji ujedno simbolizira budnost. U narodnoj predaji štiti kuću i njene stanovnike od munje, vatre i požara. (www.bramac.hr, 20.10.2013)

2. kaže se za razdražljiva čovjeka (Anić 2003)

3. u slengu se kaže za korisnika društvene mreže Facebook koji svakoga dana u statusu svojim prijateljima pošeli dobro jutro

Halonja objašnjava kako se oni koji smatraju da je njihova dužnost svim prijateljima s Facebooka redovito poželjeti dobro jutro nazivaju pijetlovima (...) (www.index.hr, 4.4.2014)

4. okazionalno se kaže o političaru u tzv. Kukuriku-koaliciji

U Kukuriku koaliciji samo jedan pijetao (www.glasistre.hr, 20.10.2013)

pile mladunče kokoši (rjeđe drugih ptica)

1. odmilja se kaže dragoj, bliskoj osobi, najčešće djetetu

Stanujete li vi u njemu? – produljim ja, a tjeskoba mi obuzimaše srce. – Kako se zove? – ponovi gluho starica. – Hm, kako se zove? Nikako, pile moje, nikako! (A. Kovačić, U registraturi, 1888, prema HJR)

Nadam se da će mu pomoći ti odlasci kod nje i da će se lakše nositi sa svime, pile moje. (www.trudnoca.net, 21.1.2014.)

2. **kao pile** – **kao piletu sisa** kaže se za osobu kojoj štogod ne pristaje

Cigara joj stoji ko piletu sisa! (forum.dnevnik.hr, 2.5.2014)

3. **pileći mozak** smanjena inteligencija (Sabljak 2013)

Manju dozu uzimajte, jer vaš pileći mozak će izgorit. Stalno vrtite iste gluposti, kao pokvarena ploča. (www.slobodnadalmacija.hr, 3.3.2014)

pitbul krvoločna pasmina psa

1. u slengu se kaže o agresivnoj muškoj osobi

Jel na koga digla ruku (kao sto je pitbul (koji je stvarno sajko) digao na nju) (...) (www.forum.hr, 1.3.2014)

2. u slengu se kaže za budalu, glupana (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za tjelesnog čuvara (Sabljak 2013)

piton rod najvećih neotrovnih tropskih zmija, stezanjem svladavaju i veće sisavce, usp. *udav*

1. u slengu se kaže za muški spolni organ natprosječne dužine i debljine

Svi bi željeli imati pravog porno pitona umjesto svog dragog crvića, međutim, na to mogu slobodno zaboraviti. (www.hot.net.hr, 20.10.2013)

prasac mužjak domaće svinje

1. pogrdno se kaže gojaznoj muškoj osobi ili o gojaznoj muškoj osobi

Glavni razlog zašto će ovaj debeli prasac opet pobijediti je taj što nema kvalitetnog protukandidata, da se razumijemo HDZ i ona Vesna Buterin nisu ozbiljni kandidati. (www.lokalpatrioti-rijeka.com, 21.11.2013)

2. pogrdno se kaže nezgladenoj, bezobraznoj muškoj osobi (Anić 2003), usp. *pajcek* 1

Prasac jedan neodgojeni! Kak te nije sram tak se ponašati! (forum.vidi.hr, 21.11.2013)

3. odmilja se kaže dragoj osobi, usp. *pajcek* 2

Prasci jedni, stvarno mi je žao što ih neću slušati, al jaukat će oni pred TV-om negdje! (www.flracing.com.hr, 21.11.2013)

4. u slengu se kaže za osobu koja za nekoga drugog prenosi drogu (Sabljak 2013)

prase mlado svinje

1. familijarno i odmilja se kaže djetetu zbog neposlušnosti ili neurednosti pri jelu (Anić 2003)

Gledaj, kud staješ! O, prase jedno, sad si lijep! To je zadnji puta, da sam te izveo! (J. Pavičić, *Poletarci*, 1949, prema HJR)

Kako vaša djeca jedu? Jesu uredni, neuredni? Ima još koje malo prase koje gura glavu u tanjur? (forum.roda.hr, 21.1.2014)

2. u slengu se kaže za veliki muški spolni organ (Sabljak 2013)

3. **trinaesto prase** kaže se o nekome tko je suvišan, nepotreban, za koga nema mjesta

Ako je ikada uspiju pronaći na programu, zasigurno će se s time složiti i uredništvo. Dok se to ne dogodi, "Peti dan" ostat će trinaesto prase HTV-a, a rekorde gledanosti obarat će, recimo, Celebrity Masterchef. (www.vecernji.hr, 2.5.2014)

prasica krmača

1. pogrdno se kaže podmukloj, pokvarenoj ženskoj osobi (Anić 2003)

Ostavi se tujih muževa, jesi li čula, an, jesi li čula, a ne meni... Pu, pu, prasico! (P. Šegedin, *Djeca Božja*, 1946, prema HJR)

Jaco prasico, govoriš samo koliko će nam plaća biti „veća“ mjesečno, a ne govoriš koliko ćeš nam uzet direktno kroz veću struju plin i ostalo. (www.vecernji.hr, 1.3.2014)

2. pogrdno se kaže gojaznoj ženskoj osobi, usp. *krmača* 1

Debela ugojena prasico dosta!!! Kad ja kazem dosta onda je dosta!!! (www.index.hr, 1.3.2014)

3. odmilja se kaže bliskoj ženskoj osobi

Ma prasica moja draga, cmok cmok, ljubim te! (www.index.hr, 14.11.2013)

4. odbijanje loptice od ruba stola u stolnome tenisu koju protivnik nikako ne može vratiti

U svakom sportu je prisutan određeni element sportske sreće. U stolnom tenisu to je najočitiije kod rubova, neceva, prasica... (slast.forumcroatian.com, 24.1.2014)

I onda mi je dodal prasicu, pa sam spušil. (Žargonaut, 24.1.2014)

5. **kasica-prasica** limena ili keramička kutija u kojoj se štedi novac

Džepovi potrošača nisu ničija kasica-prasica za pokrivanje tuđih poslovnih promašaja, nesposobnosti, za neracionalno i netransparentno poslovanje i vođenje tvrtke. (danas.net.hr, 14.11.2013)

ptica životinja iz razreda kralješnjaka obrasla perjem, s krilima, kljunom i s dvije noge

1. **noćna ptica** kaže se za osobu koja običava izlaziti po noći (Anić 2003)

Alissa je noćna ptica, po danu spava, a po noći se zabavlja. (www.24sata.hr, 25.2.2014)

2. **punjena ptica** umišljena osoba (Anić 2003)

Može se slobodno kazati da je Krleža potkraj života bio nedodirljiva punjena ptica (...) (www.matica.hr, 3.3.2014)

3. **ptica selica** kaže se za osobu koja se često seli (Anić 2003)

Da ne zaboravimo, ta je ptica selica u Turskoj još igrala za Antalyu, Manisu i Eskisehir, u kojemu je bio suigrač Vanje Iveše i Luke Vučka, te zagrebaša Safeta Nadarevića. (www.vecernji.hr, 25.2.2014)

4. **kao ptica – slobodan kao ptica na grani** kaže se za osobu koja je slobodna (Anić 2003)

(...) hladno im je oko srca pri pomisli da bi već sutra general Gotovina mogao biti slobodan čovjek i tako slobodan kao ptica na grani pogledati ih u oči i zapitati: „Što nam rade loše sluge, loših gospodara“! (www.dnevno.hr, 26.2.2014)

5. **ptičja perspektiva** pogled odozgo prema dolje (Anić 2003), usp. *žablja perspektiva*

Visinski radnici gledaju Trst iz ptičje perspektive. (alpedunavjadran.hrt.hr, 27.2.2014)

6. **ptičje lice** sitno lice s izraženim nosom (Anić 2003)

(...) pogotovo žene, imaju ptičje lice (kao u papige) a i slično ponašanje ili su pretjerno živahni i vrapčje pričljivi (muškarci)... (forum.net.hr, 3.3.2014)

7. **ptičje mlijeko** nešto što je nedostižno, nemoguće

Zato jer smo mi ljudi vječiti nezadovoljnici i nezahvalnici. Da dobijemo ptičje mlijeko, tražili bi zečja jaja. (www.alternativa-forum.com, 3.3.2014)

ptičica dem. od *ptica*

1. uzvik pri fotografiranju

Bio je tamo s nekoliko svojih kćeri, i kad sam se pojavila s mojim fotoaparatom, rekao je: „Sad ćemo morati reći ptičica!“ na tako smiješan način da smo svi prasnuli u smijeh. (hr.josemariaescriva.info, 25.2.2014)

2. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)

3. **zatvorska ptičica** kaže se o osobi koja je često u zatvoru (Anić 2003)

„Zatvorska ptičica“ Lindsay Lohan, koja se u ponedjeljak nakon samo 14 umjesto 90 dana boravka iza zatvorskih rešetaka našla na slobodi, krasi naslovnicu novog broja Maxima. (www.index.hr, 1.3.2014)

4. **kao ptičica – jesti kao ptičica** kaže se za osobu koja malo jede

No, Angelina i dalje hoće izgledati izrazito mršavo, a kako bi održala svoju težinu na trenutačna 42 kilograma, jede kao ptičica. (www.jutarnji.hr, 25.2.2014)

puma zvijer iz porodice mačaka

1. kaže se o starijoj ženi koja zavodi mlađe muškarce

Prirodna želja svakog muškarca s kojom je rođen je ta da barem jednom ukroti „pumu“ koja iza sebe ima nekoliko krugova po kvartu. (www.macho.hr, 25.2.2014)

puran mužjak pure

1. **kao puran – a. šepiriti se kao puran** kaže se za osobu koja se šepiri – **b. zacrvenjeti se kao puran** kaže se za osobu koja se zacrvenjela u licu, koja se posramila

Pa to ide onako po gradu kao puran, to se širi svojim gospodstvom po plemenitom varošu! (A. Šenoa, *Sabrane pripoviesti*, 1900, prema HJR)

Optužen je da je nedodirljivog jugoslavenskog predsjednika i vrhovnog vojnog zapovjednika, maršala Josipa Broza Tita, nazvao operetnim maršalom koji se voli šepiriti kao puran. (www.naklada-pavicic.hr, 21.1.2014)

Dakako svaki čas, gledajući u papir, umače pero u kafu, usred kajmaka, crveneći se od jeda kao puran. (A. G. Matoš, *Pečalba. Kaprisi i fejtoni*, 1913, prema HJR)

Kad bi ti sjela u krilo, mislim da bi povukao svoje riječi i zacrvenio se poput purana od srama... (www.forum.hr, 21.1.2014)

puž mekušac koji puzi, s kućicom u koju se uvlači ili bez nje

1. kaže se za nešto što je izrazito sporo, poput puža

I odštetni je zahtjev star desetak godina, no talijansko je pravosuđe nezamislivo sporo. Civilna parnica u prosjeku traje 3041 dan. A mi mislili da je hrvatsko pravosuđe slijepi puž! (Vjesnik online, prema HJR)

2. vrsta zupčanika sa spiralnim ovojem, valjkasta je oblika i rabi se u pužnim prijenosima, koji, za razliku od ostalih prijenosnika, veoma tiho rade (Anić 2003)

Sat otkucava na principu zupčanika i puža koji je izumio engleski svećenik Edward Barlow još davne 1676 godine. (webograd.tportal.hr, 14.11.2013)

3. krajnji dio vrata na gudačim instrumentima (Anić 2003)

Njena violina, koja se zove Karolina, izrađena je od dudu i na njoj se nalaze: puž, ključevi, pražić, hvataljka, vrat, konjić, 4 žice, žičnjak, podbradak, otvori u obliku slova f. (www.os-nandrica-vu.skole.hr, 9.1.2014)

4. u slengu se kaže za supruga (Sabljak 2013)

5. u slengu se kaže za ženski spolni organ (Sabljak 2013)

6. **kao puž** – *spor kao puž* spora osoba

Matko je spor kao puž. (www.algoritam.hr, 17.12.2013)

7. **pužev korak** sporo kretanje ili spori napredak u nečemu

E pa ubuduće se malo više zauzmi za curu koja te zanima, znači nema tu ništa slowly, pužjim korakom, nego se odmah baci u akciju. (www.forum.hr, 3.3.2014)

8. **pužnica** dio unutarnjeg uha koji ima oblik puževe kućice, prevodi zvučnu energiju do slušnih živaca

Ministar Ostojić uručio umjetne pužnice Vinogradskoj bolnici. (www.jutarnji.hr, 14.11.2013)

pužić dem. od *puž*

1. *mn.* vrsta tjestenine koja oblikom podsjeća na puževu kućicu (Anić 2003)

„Pužiće“ skuhajite u dosta posoljene kipuće vode i ocijedite. (www.recepti.covermagazin.com, 14.11.2013)

rak naziv za razne životinje iz istoimenog razreda, člankonošci duguljasta ili četvrtasta, oklopljena tijela, prsnog dijela tijela srasla s glavom, hvataju kliještima

1. zloćudni tumor (Anić 2003)

Sam Simon (58), saznao je u ožujku da boluje od raka i da mu je preostalo još tri do šest mjeseci života. (www.jutarnji.hr, 20.10.2013)

2. biljne bolesti uzrokovane virusima ili bakterijama (Anić 2003)

Rak kestenove kore (endotioza) – nova biljna bolest u našoj zemlji (www.ri-exlibris.hr, 9.1.2014)

3. zvijezde *Rak* (Anić 2003)

4. horoskopski znak od 22. lipnja do 22. srpnja (Anić 2003)

5. **rakov korak** spor napredak, nazadovanje (Anić 2003)

I tako Hrvatska baulja rakovim korakom – jedan naprijed, dva nazad... Placi voljena zemljo! (www.novilist.hr, 3.3.2014)

riba životinja koji živi u vodi sa škrgama kao organom za disanje i perajama za plivanje

1. u slengu se kaže o privlačnoj, mlađoj ženskoj osobi

Nives Celzijus poručila Terryjevoj supruzi: Nisi toliko dobra riba da možeš osvojiti boljeg. (www.index.hr, 30.11.2013)

2. u slengu se kaže za novac (Sabljak 2013)

3. zvijezde *Ribe* (Anić 2003)

4. horoskopski znak od 19. veljače do 20. ožujka (Anić 2003)

5. **krupna riba** kaže se o iznimno važnoj osobi, opr. *sitna riba* (Anić 2003)

Tko su „krupne ribe“ koje će Štimac izbaciti iz momčadi? (gol.dnevnik.hr, 30.11.2013)

6. **sitna riba** kaže se o nevažnoj osobi, opr. *krupna riba*

Nije Mamić prioritet! On je sitna riba, najprije treba uvesti reda na placevima među mafijaškim kumicama. (www.index.hr, 25.2.2014)

7. **kao riba** – **a. kao riba na suhom** kaže se za osobu koja se ne snalazi, koja je u neprilici (Anić 2003) – **b. kao riba u vodi** kaže se za osobu koja se dobro snalazi (Anić 2003)

Eurozastupnik bez znanja engleskog je kao riba na suhom. (www.slobodnadalmacija.hr, 26.2.2014)

Ako ste smartphone geek, u svojoj toj sili uređaja i karakteristika plivate kao riba u vodi, i točno znate što želite od svog mobitela. (idesh.net, 26.2.2014)

8. **riblja kost** uzorak tkanine (Anić 2003)

Riblja kost Tweed tkanina snižena 70%. (www.pamigo.hr, 27.2.2014)

9. **riblja kost** pletenica s tri pramena koja se plete od vrha glave

Kad ste ispleli cijeli rep u riblju kost, na dnu ga pričvrstite gumicom, i onda počnite lagano povlačiti pletenicu (...) (www.zena.hr, 27.2.2014)

10. **riblje oko** sive, hladne oči (Anić 2003)

Gledala sam mamu kako me promatra svojim ribljim, tupim očima. (www.issuu.com, 4.4.2014)

11. **riblje oko** fotografski objektiv kojim nastaju kružne fotografije (Anić 2003)

Cirkularno riblje oko za senzore APS-C veličine. Stvara kružnu sliku vidnog kuta 180° u svim smjerovima. (www.foto-prizma.com, 27.2.2014)

ribica dem. od *riba*

1. familijarno se kaže o djevojčičinom spolnom organu

Nakupina točkica, kod spoja guzova je jako crveno iziritirano, prema ribici ima još nekoliko pojedinačnih točkica, pedica kaže da će se još proširiti?! (www.forum.hr, 25.2.2014)

2. **zlatna ribica** kaže se za osobu koja donosi neku materijalnu dobit

Saznali smo da je Sanader kriv za sva propala energetska ulaganja u našu zemlju, koja je dovela naša zlatna ribica Stjepan Mesić u zemlju. (www.dnevno.hr, 25.2.2014.)

3. **kao zlatna ribica – pamtiti kao zlatna ribica** kaže se za osobu koja ima kratko pamćenje

Imaš kratko pamćenje kao zlatna ribica, ali to je ok, da nije tako, bilo bi manje smiješno. (m.bug.hr, 25.2.2014)

ris sisavac iz porodice mačaka

1. **kao ris – bijesan kao ris** kaže se za bijesnu, ljutu osobu (Anić 2003)

Bijesan kao ris, bio je Stanko Poklepović nakon utakmice u Karlovcu. Prvenstveno zbog jeftino primljenog gola, ali i jako mlake igre u nastavku. (www.24sata.hr, 26.2.2014)

skakavac kukac iz reda ravnokrilaca s izrazito razvijenim trećim parom nogu za skakanje

1. nož u kojega pritiskom na dugme iskače oštrica

Hrvat u autobusu skrivao veliki nož „skakavac“ i zračni pištolj. (www.novolist.hr, 14.11.2013)

2. u slengu se kaže za provalnika koji provaljuje kroz prozor (Sabljak 2013)

slavuj ptica pjevica iz porodice drozdova

1. kaže se za osobu koja lijepo pjeva

Trogirski slavuj Vinko Coce umro je u 59. godini u Splitu. (www.24sata.hr, 25.2.2014)

slon najveći živući kopneni sisavac sa surlom i kljovama

1. pogrdno se kaže priglupoj, nespretnoj ili neodgojenoj muškoj osobi (Anić 2003)

Zovnu jednog Matu, koji je u svome dućanu pred sobom imao uvijek sve što čovjeku u nevolji treba, kupi u pola cijene jednog sveca, iako taj nije imao nikakve veze s ovom crkvenom proslavom, te joj ga preda uz otmjene kretnje: – Ovo je od mene onome tvome blesavom slonu! (J. Kušan, *U procijepu*, 1954, prema HJR)

HRT diktira vrijeme prijenosa slonu jedan. (www.hrsport.net, 21.1.2014)

2. **veliki bijeli slon** varka, prevara

U četvrtoj opciji Fitzpatrick upozorava da se možda radi o „velikom bijelom slonu“ – neefikasnom, politički motiviranom projektu bez ikakvog ekonomskog opravdanja, a koji je kreiran samo radi prestiža, u čast stote obljetnice rođenja velikog vođe Kim-Il Sunga u travnju sljedeće godine. (www.tportal.hr, 25.2.2014)

3. **ružičasti slon** halucinacija u alkoholiziranom stanju, usp. *bijeli miš*

Švedski znanstvenici sugeriraju da konzumacija alkohola potiče rast neurona. Možda zato svakog pravog pijanca svaku večer iz birtije prati doma ružičasti slon, a bude bijeli miševi. Vjerojatno čovjek s puno neurona može stvoriti tako živopisne prizore.

4. **kao slon – debeo kao slon** kaže se za gojaznu osobu

Gledaj, kako ja imam male noge. A ti? Ko slon. Znam ja, nisi ti kriva, kriv ti je čaća. (J. Horvat, *Mačak pod šljemom*, 1962, prema HJR)

Jesam bila teška, jesam bila ogromna i debela ko slon, ali sam ja stalno bila u pokretu. (forum.roda.hr, 21.1.2014)

5. **praviti od buhe slona** pretjerati u opisivanju ili prikazivanju nekog događaja, pridavati preveliku važnost nečemu ili uvećati važnost određenog problema (Anić 2003)

Šta rade od buhe slona... Da imamo boljih sudaca sudili bi oni, ovako smo osuđeni na ove polusuće koji su i takvi bolji od ostalih. (www.cro-manager.hr, 28.2.2014)

6. **praviti od muhe slona** pretjerati u opisivanju ili prikazivanju nekog događaja, pridavati preveliku važnost nečemu ili uvećati važnost određenog problema (Anić 2003)

delate od muhe slona... Dignuli ste graju prilično bezveze. Emocije igraju? (www.fotozine.org, 27.2.2014)

7. **slon u sobi/prostoriji** problem koji se prešućuje, o kojemu se ne govori

„Mimara i njegov muzej su, da koristim vulgarni idiom, ružičasti slonovi u sobi, i želim to reći i izbaciti ih van” (...) (www.jutarnji.hr, 21.10.2013)

8. **slonovsko pamćenje** dugotrajno pamćenje

Imaš slonovsko pamćenje kad si u moru postova to zapamtio... (www.motori.hr, 27.2.2014)

sokol ptica grabljivica

1. u epskome obraćanju muškoj osobi, junaku

Došla, sokole moj, ta šarovita i jadovita knjiga mudrome Dubrovčaninu Kabogi. (hrvatska usmena priča *Dubrovčanin Kaboga i duka od Mletaka*, os-gradiste.skole.hr, 31.3.2014)

A sada mi se, sokole moj, ženi. (www.sskranjcevic.hr, 31.3.2014)

2. **oko sokolovo** dobar vid

Inače Dinko ima oko sokolovo. Samo jednim pogledom iz daljine on prepoznaje ilirsku keramiku desno i helenističku keramiku lijevo (...) (blog.dnevnik.hr, 31.3.2014)

som slatkovodna riba iz porodice somova

1. kaže se za tisuću jedinica neke valute (Anić 2003)

Ne znam je li vožnja bez kacige glupost i foliranje vozača/suvozača, jer ne vidim drugo objašnjenje za to – nije istina da se, kad već kupiš motor od nekoliko somova kuna, ne može nabaviti još i kaciga. (www.motori.hr, 25.2.2014)

2. u slengu se kaže za glupana (Sabljak 2013)

sova noćna ptica grabljivica iz porodice sova

1. kaže se o osobi koja običava ostati budna dugo u noć

No ako ste „sova“, tip osobe koja voli ostati budna do kasno te joj teško pada rano buđenje, ujutro nećete osjećati glad. (www.tportal.hr, 14.11.2013)

2. u slengu se kaže za prostitutku (Sabljak 2013)

3. u slengu se kaže za uhodu, špijuna (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za ubojstvo iz zasjede s jednim sudionikom (Sabljak 2013)

5. **stara sova** kaže se o iskusnoj i mudroj osobi

Ipak, Hitchcock je mudra stara sova i uvijek nudi više od horora. (www.slobodnadalmacija.com, 24.1.2013)

6. **stara sova** uvredljivo se kaže o starijoj ženi koja bdije nad svime

U obzir dolaze situacije tipa koketiranje s poštarom, bezobrazluk prema vašoj majci (ma koliko stara sova bila neugodna), te bilo kakav udes uzrokovan njenom krivicom vezan uz vaš automobil ili nešto još gore. (www.playboy.hr, 25.2.2014)

srna preživlač iz porodice pravih jelena

1. kaže se o djevojci vitka stasa, dugih nogu te toplih i tamnih očiju, obično u jeziku književnosti

Žena je bila zdrava kao rujnica, širokih pleća i bedara, vitka i tanka u pasu, u kratko: srna. Crte lica bile su u nje nježne, glava malena, a boja lica ponešto bljeda tek sunčanim zrakama malko ozlaćena; oči su joj bile velike i crne, obrve kao da su slikane... (H. Sienkiewicz, Pripoviesti, 1898, prema HJR)

stjenica kukac nametnik

1. **kao stjenica – dosadan kao stjenica** kaže se za osobu koja je jako dosadna (Anić 2003)

(...) počeo mi je ići i na živce, bilo me je briga što je lijep kad je dosadan kao stjenica. (www.teen385.com, 26.2.2014)

stoka domaće životinje

1. pogrdno se kaže neodgojenoj, nepristojnoj masi ljudi (Anić 2003)

Ljudi se, normalno, izvinjavaju i nakon što pristupe blagajni u namjeri da kupe ulaznice, iza njih svoju priču nastavlja redar koji turiste dočekuje u rimski amfiteatar, valjda s osjećajem da je i on gladijator, riječima „Marš van stoko jedna“. (www.porestina.com, 26.2.2014)

2. pogrdno se kaže neodgojenoj, gruboj muškoj osobi (Anić 2003)

Ne, to je bengalski tigar koji će pobiti četvrtu đaku u jednom danu. Stoko jedna neuka idiotska. Treba prvo ubiti pa onda gledati koja je vrsta. (www.forum.hr, 26.2.2014)

3. u slengu se kaže za ovisnika o drogi (Sabljak 2013)

4. **kao stoka – napiti se kao stoka** u slengu se kaže za pretjerano opijanje alkoholom (Sabljak 2013)

Ja sam ock jucer je bila brucosijada difovaca, napili smo se ko stoka. (www.trosjed.net.hr, 3.3.2014)

strvinar ptica grabljivica iz porodice supova, hrani se mesom mrtvih i uginulih organizama

1. pogrdno se kaže o podmukloj, koristoljubivoj muškoj osobi koja iskorištava tuđu nevolju za osobni boljitak (Anić 2003), usp. *lešinar* 1

Mirko je strvinar, on ceka, tek kad osjeti „krv“ probije tu psih. barijeru i dovršava protivnika kako on to najbolje zna! (www.teretana.net, 1.4.2014)

svinja domaća životinja iz porodice dvopapkara nepreživača

1. pogrdno se kaže gojaznoj muškoj osobi

Vedran Niki: Svinjo debela. (www.sportski.net.hr, 14.10.2013)

2. pogrdno se kaže osobi koja je neumjerena u jelu

I on ti je počeo pregledavati sve džepove na mom kaputu i hlačama, pa kad, naravno, nije ništa našao, okrenuo se prema meni, počeo šakom da mi prijeti i govori poluglasno: „Ti si to požderao, svinjo jedna!“ (V. Majer, *Život puža*, 1938, prema HJR)

Iz srednje škole sestre blizanke oboljele od anoreksije. Najprije jedna oboljela (na jednom tulumu jedna uzme cijelu palačinku a druga joj veli: Svinjo debela kako možeš tako puno pojest a bila ravna ko daska). (www.forum-opp.com, 21.1.2014)

3. pogrdno se kaže neurednoj i prljavoj muškoj osobi (Anić 2003)

Još jedan stereotip je da se čim žena izađe kroz vrata muškarac pretvara u neurednu svinju koja samo prlja, prdi i podriguje. (www.tportal.hr, 14.11.2013)

4. pogrdno se kaže karakterno niskoj osobi (Anić 2003)

Svinjo jedna pokvarena, neosjećajna. Sad mi još zamjeraš i to kaj sam tu s tobom i kaj ti želim pomoći. (blog.dnevnik.hr, 2.3.2014)

5. u slengu se kaže za policajca (Sabljak 2013)

ševa mala poljska ptica pjevica

1. u slengu se kaže za spolni odnos (Anić 2003)

Prema odgovorima ispada da je za ševu najbolji Audi, koji je dobio oko 12 glasova (napisali smo „oko“ jer se rezultati stalno mijenjaju). (www.magazin.net.hr, 24.1.2014)

2. nogometna igra u kojoj jedan ili dvojica igrača pokušavaju ostalima (koji se dodaju ukrug) uzeti loptu

Press prenosi kako je „Veliki žuti“ u nekoliko navrata bio u krugu za vrijeme dok se na treningu igrala „ševa“, igra u kojoj Prosinečkog prati glas nenadmašnog majstora. (m.gol.dnevnik.hr, 24.1.2014)

štakor glodavac iz porodice miševa

1. pogrdno se kaže o bešćutnoj i nemoralnoj muškoj osobi

Ivela je štakor i ljigavac kojem je, kao i ostalim štakorima i ljigavcima iz legla iz kojeg je postao predsjednički kandidat, potpuno svejedno što će biti sa hrvatskom državom i njenim narodom. (www.politika.com, 3.3.2014)

štenac muško štene

1. u slengu se kaže o mlađem homoseksualcu vitkije tjelesne građe, a može značiti i pasivnog partnera u vezi

Štenac (engl. Cub; hrv. još i mladac, medvjedić, medek) – mlađi ili mladoliki medo, obično vitkije tjelesne građe, ali ne nužno netko nejak. Ponekad označava pasivnog partnera u vezi. Dlakavost nije odlučan činitelj. (www.forum.hr, 24.1.2014)

tele mlado od goveda

1. pogrdno se kaže priglupoj, neodgojenoj muškoj osobi (Anić 2003)

Obraćajući mu se u rujnu 2004. godine Kajin mu je rekao: „Šuti, tele jedno, konju, idiote!“ (www.24sata.hr, 15.11.2013)

2. **zlatno tele** lažno božanstvo (Anić 2003)

Američka država je preko članova svoje istražne porote priznala kako su Gosnell i njegova klinika bili na neki način zaštićeni u svom zločinu, jer bi svako preispitivanje njihova rada bilo shvaćeno udarom na ideološko i financijsko „zlatno tele“ sustava abortivnih klinika. (www.zdravstveniodgoj.com, 9.1.2014)

3. **kao tele** – **buljiti kao tele u šarena vrata** kaže se za osobu koja zuri u nešto ili nekoga bez razumijevanja (Anić 2003)

E i napomenia bi ti jucer ti se ja i Ivica javljamo, sviramo, i masemo a ti samo buljis ko tele u sarena vrata. (www.apriliabase.com, 27.2.2014)

termit red nižih kukaca, mrava, duguljasta tijela i jakih čeljusti, žive u zajednicama

1. **kao termit** – **biti kao termit** puno jesti

Renata Sopek: Ja sam kao termit – tamanim sve. (www.tportal.hr, 15.11.2013)

tigar zvijer iz porodice mačaka s krznom crvenkastožute boje s poprečnim prugama

1. kaže se o snažnoj muškoj osobi

Bilić o Terryju: On je tigar, lav i ne treba mu traka da bude kapetan. (www.index.hr, 2.3.2014)

2. **tigar od papira** država ili neka velika sila koja je slabija nego što se prikazuje (Anić 2003)
(...) *ostaje otvoreno pitanje, hoće li se ECI svojom uspješnosti pokazati kao efikasno sredstvo za mobilizaciju građana i razvoj neposredene demokracije i tako promijeniti negativan stav dobrog dijela građana prema EU, ili će razočarati kao „tigar od papira“.* (pollitika.com, 2.3.2014)

tigrica ženka tigra

1. kaže se o zgodnoj i izazovnoj mlađoj ženskoj osobi

Kylie Minogue pokazala je još jednom da je prava tigrica. Kylie „Džepna Venera“ objavila je fotografiju s ljetovanja, gdje se u prvom planu nalazi njena utegnuta guza. (www.vecernji.hr, 25.2.2014)

tigrić dem. od *tigar*

1. odmilja se kaže dragoj, bliskoj muškoj osobi, seksualnom partneru

Kaj se ne sjećaš kak nam je bilo lijepo i kak si mi uvijek tepala „Depriću, tigriću moj mali“! (www.drustveno-veleuciliste.net, 24.1.2014)

tovar reg. *magarac*

1. u slengu se u sjevernoj Hrvatskoj pogrdno kaže za Dalmatinca ili navijača splitskog nogometnog kluba Hajduk

Karlovac će platiti odštetu pretučenom mladiću iz Splita. Napad se zbio 31. kolovoza 1999. godine, kad je tada 22-godišnjeg Hrvoja i njegovog brata blizanca Tomu po povratku s „pivarijade“ napalo pet vršnjaka i počelo ih divljački udarati uz povike: „Ubij toware!“. (www.glas-slavonije.hr, 27.2.2014)

2. pogrdno se kaže tvrdoglavoju, neodgojenoj ili priglupoj ili o tvrdoglavoju, neodgojenoj ili priglupoj muškoj osobi u Dalmaciji

I opet kažen, korim sam sebe što sam se uopće upustija u raspravu, jer sa takvon pameću o' tovara nema nama boljitka, toware jedan. (www.dalmacijanews.hr, 27.2.2014)

trut mužjak pčele koji oplođuje maticu

1. pogrdno se kaže lijenoj ili o lijenoj, beskorisnoj osobi koja živo od tuđeg rada (Anić 2003)

Neda ti se... Pa koji si ti trut. (newsarc.net, 22.4.2014)

tuka reg. ženka purana

1. pogrdno se kaže nesposobnoj, nespretnoj ili priglupoj osobi (Anić 2003)

Kaj si se ukipila, tuko jedna! (Žargonaut, 14.11.2013)

2. odmilja se kaže dragoj, bliskoj ženskoj osobi

Tuko jedna, da mi ovo više nikad nisi napravila. I love you sis. (www.index.hr, 14.11.2013)

tvor zvijer iz porodice kuna

1. **kao tvor – smrdjeti kao tvor** kaže se za nekoga ili nešto što zaudara (Anić 2003)

Napokon više ne smrdi ko tvor, bila je vrijedna i oprala se. (www.forum.hr, 2.5.2014)

udav rod najvećih neotrovnih tropskih zmija, stezanjem svladavaju i veće sisavce, usp. *piton*

1. uvredljivo se kaže o dosadnoj osobi, osobi koja „davi“

Predsjednik žirija, Željko Pervan, iznenađen je rezultatima izbora: „Iskreno, Slavko Linić nije bio moj favorit jer smatram kako ima puno većih udava od njega.“ (www.24sata.hr, 18.2.2013)

2. u slengu se kaže za obljubljavača (Sabljak 2013)

uš kukac, nametnik na čovjeku, životinjama i biljkama

1. **kao uš – dosadan kao uš** kaže se za dosadnu osobu (Anić 2003)

Da je zvao neki drugu službu možda bi mu se upornost na kraju isplatila, no budući da je dosadan kao uš gnjavio dispečere na broju 911, na vrata su mu umjesto dostavljača stigli policajci. (www.24sata.hr, 20.10.2013)

vepar mužjak divlje svinje

1. u slengu se kaže o zgodnom muškarcu, frajeru

Možda vam se i dogodi koji vepar... Vama kojima se nije dogodio vepar. Vi koje već imate vepara, vama se možda zalomi neko svinjče. (www.forum.hr, 1.4.2014)

2. u slengu se kaže o potentnom muškarcu

Sandi: U krevetu sam pravi vepar. (www.vecernji.hr, 25.2.2014)

vidra životinja iz porodice kuna

1. u slengu se kaže o homoseksualcu vitkije građe

Vidra (Otter, vidrica) – podvrsta mede, isto dlakav, ali nije odviše krupan, nabit ili debel – obično vitkije građe s neodviše velikim mišićima. (www.forum.hr, 24.1.2014)

2. vidrino krzno (Anić 2003)

3. u slengu se kaže za prostitutku (Sabljak 2013)

4. **kao vidra – brz kao vidra** kaže se za brzu, spretnu i okretnu osobu

On je bio 1,75m i brz ko vidra, gadjao je otkud je htio trcao driblao... (www.hrsport.net, 3.3.2014)

vol uškopljen mužjak goveda

1. pogrdno se kaže tromoj, priglupoj muškoj osobi koja teže shvaća (Anić 2003)

Ma, što se ti u to razumiješ, volu jedan, zar ne shvaćaš da time samo mene želi naljutiti? (www.zzjzpgz.hr, 14.11.2013)

2. **kao vol a. raditi kao vol** kaže se za upornu osobu **b. prebiti kao vola u kupusu** jako istući (Anić 2003)

Del Toro radi kao vol. (www.filmski.net, 20.10.2013)

Tog sam Paravinju u zatvoru prebio kao vola u kupusu. (www.jutarnji.hr, 22.4.2014)

vrabac mala ptica siva perja

1. **bolje vrabac u ruci nego golub na grani** zadovoljiti se nečim manjim, a ne težiti k višem, većem (Anić 2003)

Odlučili su, dakle, ne riskirati i držati se narodne mudrosti „bolje vrabac u ruci nego golub na grani”. (www.poslovnih.hr, 27.2.2014)

vrana ptica crne boje

1. **bijela vrana** kaže se za osobu koja se ne uklapa u zajednicu, koja je drugačija (Anić 2003), usp. *crna ovca*

Bijela vrana hrvatske politike. Ovo je političar koji se odrekao naknade za siromašnog studenta! (forum.net.hr, 17.12.2013)

vučko hip. od *vuk*

1. u slengu se kaže o homoseksualcu koji je agresivan u seksualnom osvajanju, a može označavati i homoseksualca koji je atraktivan

Vučko (Wolf) – označava „agresivnijeg“ medu u smislu seksualnog osvajanja, ali može označavati i nekog tko izgleda izrazito frajerski. (www.forum.hr, 24.1.2014)

vuk sisavac mesožder iz porodice pasa

1. kaže se o oštroj, zajedljivoj i svadljivoj osobi (Anić 2003)

2. oruđe kojim se natežu obruči na bačvu (Anić 2003)

3. gornja strana brda u tkalačkome stanu (Anić 2003)

4. otekline ili rana izazvana trenjem i znojenjem, obično na preponama ili pod pazuhom (Anić 2003)

5. u slengu se kaže za djevojku, ženu, žensku (Sabljak 2013)

6. zviježđe *Vuk* (Anić 2003)

7. dio puške na kojem se nalazi kremen (Maretić 1896)

8. **stari vuk**, **morski vuk** kaže se o iskusnoj i mudroj starijoj muškoj osobi

Nu ja, stari vuk, otresni se na njega, misleći, da je to samo ciganija, pa čovjek dan danas nezna, kakav se lopov pod poštenim licem skriva. (A. Šenoa, *Sabrane pripoviesti*, 1932, prema HJR)

Stari vuk zna što s krizom: Stanovi Markovića „planuli“. (www.24sata.hr, 24.1.2014)

Kostrenski morski vuk Mladen Samsa o brodolomu u Perzijskom zaljevu: Spasio nas je Bog i prohibicija. (www.novolist.hr, 20.10.2013)

9. **vuk samotnjak** kaže se za osamljenu osobu

Školski ubojica bio je vuk samotnjak i žrtva bullyinga. (www.jutarnji.hr, 2.5.2014)

10. **kao vuk a. gladan kao vuk** kaže se za jako gladnu osobu (Anić 2003) **b. držati se kao vuk** kaže se za čilu, snažnu osobu

U posljednje vrijeme sam stalno gladna kao vuk. Što bi mogao biti uzrok tome? (www.cosmopolitan.hr, 20.10.2013)

Stari upravitelj držao se još dobro, kao vuk... (V. Desnica, *Olupine na suncu*, 1952, prema HJR)

zamorac krznjeni glodavac

1. kaže se o osobi na kojoj se vrše eksperimenti (Anić 2003), usp. *kunić* 1

Britanski zastupnik pristao je da bude ljudski zamorac kako bi privukao veći publicitet za ovaj važan pokus. (Vjesnik online, prema HJR)

zebra prugasta afrička životinja iz porodice konja

1. isprugano mjesto na ulici preko kojeg prelaze pješaci u prometu (Anić 2003)

Na crveno pokušao pokušao sa psom prijeći preko zebre pa stradao u naletu motocikla. (www.index.hr, 20.10.2013)

2. uzorak na pruge (Anić 2003)

Tajanstvena Oxana obožava nositi zebru i glumiti tigricu. (www.24sata.hr, 20.10.2013)

3. u slengu se kaže za zatvor (Sabljak 2013)

zec divlja životinja iz reda glodavaca, porodica zečeva s dugim zadnjim nogama i dugim ušima

1. kaže se za trkača koji u utrkama (na srednje i duge pruge) vodi prvi dio utrke i diktira tempo kako bi favoritima omogućio postizanje vrhunskih rezultata (Anić 2003)

Turizam me neodoljivo podsjeća na „zeca“ u utrkama dijamantne i sličnih liga. (www.zadarskilist.hr, 20.10.2013)

2. lokalni vlak koji prevozi putnike s posla u prigradska mjesta stanovanja (Anić 2003)

3. u slengu se kaže za lošeg obljubljiivača (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za mladića koji pati od preuranjene ejakulacije (Sabljak 2013)

5. u mafijaškom se slengu kaže za vodiča krijumčara (Sabljak 2013)

6. gljiva sivo-smeđe boje (reg. zajčeki) (Maretić 1896)

7. **kao zec** – **a. biti/plašiti se kao zec** kaže se za plašljivu osobu (Anić 2003) – **b. ubiti kao zeca** nemilosrdno ubiti

Koga si se prestrašio? Mene?! – s nevjericom upita došljak i odmah objasni: – Ja sam ti kao zec. Svega me strah. (J. Horvat, Mačak pod šljemom, 1962, prema HJR)

Ajd što je gluplji od Tupavog Elmera nego što je i plašljiv kao zec. (www.forum.hr, 24.1.2014)

Dobro... Otkazat ću avion... Ali ako me prevariš, kunem ti se bogom, vratiti ću se u ovaj pansion, pronaći te i ubiti kao zeca. Možeš li to razumjeti? (www.story.hr, 26.2.2014)

8. **zečja usna** okomiti rascjep gornje usne (Anić 2003)

Istražitelji kažu da su dječaka izabrali za žrtvu vjerojatno jer ima „zečju usnu“. (www.24sata.hr, 27.2.2014)

9. **zečji nasip** nasip od vreća punjenih pijeskom za zaštitu od poplave (Anić 2003)

Na tom je području probijen zečji nasip i voda se razlila naseljima ugrozivši objekte. (www.24sata.hr, 27.2.2014)

zečica ženka zeca

1. **Playboyeva zečica** kaže se za žensku osobu koja se fotografirala za popularni pornografski časopis Playboy

Playboyeva zečica umrla u dobi od 34 godine! (www.rtl.hr, 24.1.2014)

2. stilizirano odjevena djevojka za zabavu i posluživanje u lancu noćnih lokala određenoga tipa (Anić 2003)

4. u slengu se kaže za obljudljivačicu (Sabljak 2013)

5. u slengu se kaže za djevojku ili ženu koja brzo doživljava orgazam (Sabljak 2013)

6. u slengu se kaže za podatnu, laku djevojku (Sabljak 2013)

7. u slengu se kaže za djevojku ili ženu okretnu u seksu (Sabljak 2013)

zmaj mitološka krilata neman

1. kaže se o sposobnoj, snažnoj i prezaposlenoj ženskoj osobi

Ministri o Bianci Matković: Ona je žena zmaj. (www.jutarnji.hr, 25.2.2014)

Ivana je žena zmaj. Profesorica je engleskoga jezika koja toliko toga radi da ponekad pomislimo da ih ima dvije. Ivana voli imati stvari pod kontrolom, sve stigne i sve zna, no u slobodno vrijeme sve ostavlja iza sebe i uživa sa svojom obitelji ili ekipom bez kočnica. (www.akvarel.hr, 25.2.2014)

2. kaže se o hrabroj, srčanoj i snažnoj muškoj osobi (Anić 2003)

Hrvatski zmaj, Đuro Lenković, podignu im taj kameni stanak, još mu je utisnut junački biljeg na čelu svetoga hrama – ali nema ih više. (A. Šenoa, *Čuvaj se senjske ruke*, 1876, prema HJR)

On je zmaj! Nema što taj čovjek neće preživjeti. (www.tportal.hr, 24.1.2014)

3. u slengu se kaže za oštrokondžu (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za majku ili baku koja je stalno u kući i ometa okupljanje društvanca (Sabljak 2013)

5. u slengu se kaže za mangupa (Sabljak 2013)
6. u slengu se kaže za električnu gitaru s dvostrukim vratom (Sabljak 2013)
7. u slengu se kaže za bijesnu osobu (Sabljak 2013)
8. u slengu se kaže za upaljač (Sabljak 2013)
10. zvijezde *Zmaj* (Anić 2003)
11. **papirnati zmaj** papirnata leteća naprava koja se sastoji od romboidnog trupa na koji se pričvršćuje dugačak papirnati rep (Anić 2003)
Papirnati, leteći zmajevi fascinirali su svaku generaciju. Ponekad bi nekom sinulo da ga krene izraditi. Pokušavali ste, pronalazili jako lagane letvice, ali jednostavno niste znali kako ga dignuti u visine. (www.dayline.info, 20.10.2013)
12. **juriti zmaja** u slengu se kaže za uživanje jake droge (Sabljak 2013)

zmija gmaz bez nogu koji se kreće puzeći, često otrovni

1. pogrdno se kaže zloj, opakoj i podmukloj osobi (Anić 2003)
Zmijo jedna, samo čekaš vijesti o HDZ-u da po portalima sikćeš, isto kao i za izbore. Nemaš ti svog mišljenja, samo kritiziraš druge. (www.abcpportal.info, 14.11.2013)
Sljedećeg mi se jutro preko ograde ljubazno nasmiješila i moja „desna“ susjeda Ljubica. Samo se ti smij, zmijo prijetvorna, pomislila sam odmahnuvši joj na pozdrav. (www.jutarnji.hr, 14.11.2013)
2. u slengu se kaže za muški spolni organ (Sabljak 2013)
3. **zmijski jezik** kaže se o zajedljivoj i pakosnoj osobi (Anić 2003)
Je li povukao svoj zmijski jezik kojim paluca po Vukovaru tezom da je to srpski grad? (www.dnevno.hr, 27.2.2014)
I taj mračni lik još u ranoj mladosti znao je dobro unovčiti zmijski jezik, proleteru su mu uvijek bili na vrh zmijskog jezika, ali ne zbog toga da ih spašava već da mu služe kao odskočna daska na vrh komunistički elite. (www.tjedno.hr, 27.2.2014)

zvijer divlji grabežljivac, kopneni sisavac mesožder

1. pogrdno se kaže o bezdušnoj, okrutnoj i nasilnoj muškoj osobi (Anić 2003)
On je trebao biti osuđen do kraja života ili negdje izoliran od naroda. To je zvijer. To je nekontrolirana zvijer, koja je nad nama iskaljivala takav bijes da ne znam da sam bio u lavljem kavezu da li bi me lav tako komadao kao što je on radio. (www.057info.hr, 3.3.2014)
2. pohvalno se kaže brzom i spretnom muškoj osobi

Kakva je zvijer od igrača znao sam, ali zašto uspijeva kao „number one“ brzo sam shvatio iz načina na koji trenira i podređuje se poslu. Cristiano je stvarno fenomen. (www.jutarnji.hr, 1.4.2014)

3. kaže se o skupocjenom, brzom automobilu

Mat crni Dodge Viper opaka je zvijer. (www.mojauto.net, 3.3.2014)

4. u slengu se kaže za utjecajnu osobu (Sabljak 2013)

zvjerka dem. od *zvijer*

1. **velika zvjerka** kaže se o utjecajnom, vrlo važnoj osobi (Anić 2003)

Inače, iranski vođa jedina je „velika zvjerka“ među svjetskim vođama koja je pohodila konferenciju. (www.vecernji.hr, 4.4.2014)

2. **mala zvjerka** kaže se za malen, ali moćan tehnološki uređaj

Sada imam Nikon D90 koji je mala zvjerka, kategoriju bolji od Canona (ali i noviji model i puno skuplji) i sa njim sam više nego zadovoljna. (www.zena.hr, 4.4.2014)

žaba bezrepi vodozemac iz istoimene porodice dugačkih zadnjih nogu i velika odskoka

1. jedan od modela Citroënovih automobila (DS), koji je gledan sa strane nalikovao morskom psu, naziv se rabi u sjevernoj Hrvatskoj, usp. *ajkula* 1

Žaba i Ajkula utjelovljenje Citroëna DS. (www.komentar.hr, 11.11.2013)

2. položaj tijela u skijaškoj disciplini spustu u kojemu je skijaš pogrbljen u čučnju

U ovoj su disciplini skijaši, slično kao u spustu, u zatvorenijem, aerodinamičnijem skijaškom stavu („pogrbljeni“), tj. u položaju „žabe“ ili „jajeta“. (www.forum-opp.com, 20.10.2013)

3. hidraulični, vibrirajući, poskakujući stroj za nabijanje manjih površina

Vibro žaba (HC 60) Samohodna, za nabijanje manjih površina: staza, popločenja, travnjaka i sl. Lagan za upravljanje i jednostavan. (www.mojstroj.hr, 20.10.2013)

4. drveni ili metalni kolut kroz koji se provlači konop za dizanje ili vuču tereta (Anić 2003)

5. u slengu se kaže za novčanik (Sabljak 2013)

6. u slengu se kaže za stražnjicu (Sabljak 2013)

7. u slengu se kaže za prostitutku (Sabljak 2013)

8. **žablja perspektiva** pogled odozdo prema gore (Anić 2003), usp. *ptičja perspektiva*

Kaže kako je uvijek iz žablje perspektive, iz pogona, gledala u ptičju, među najviše dizalice.

Pa se odlučila popeti i naučiti posao. (www.slobodnadalmacija.hr, 27.2.2014)

žabac mužjak žabe

1. u slengu se kaže o neuglednom bivšem momku

Plan je pronaći bivše momke (s njima je već bila pa ne mora prijeći broj 20) i vidjeti je li se koji žabac pretvorio u princa, a gospodin „krivi” u „pravog”. (www.slobodnadalmacija.hr, 25.2.2014)

2. u slengu se kaže za osobu koja je s kopna pa ne poznaje ćud mora (Sabljak 2013)

3. **kao žabac** – **napuhnuti se kao žabac** naduti se zbog previše unesene tekućine ili zbog bahatosti, umišljenosti

A poslje je rekao mislite li vi da je meni lako piti vode cijeli dan, napuhnuo sam se ko žabac! (forum.net.hr, 26.2.2014)

žabica dem. od *žaba*

1. igra u kojoj se plosnati, lagani kamenčići bacaju po površini vode i pritom odskakuju (Anić 2003)

U Varaždinu, na rijeci Dravi, održano je 10. europsko natjecanje u „žabicama“. U petak su se u bacanju plosnatih kamenčića natjecali najmlađi, učenici varaždinske 6. osnovne škole. (www.24sata.hr, 20.10.2013)

2. sitna petarda (Anić 2003)

Policija, naime, kroz tradicionalnu akciju „Mir i dobro“ svake godine upozorava kako petarde II i III razreda – rakete, petarde s bljeskom, žabice, konfete, manje rakete – nisu dozvoljene za korištenje osobama mlađim od 18 godine (odnosno mlađima od 16 za II razred pirotehnike). (www.sibenskiportal.hr, 20.10.2013)

3. donja strana konjskog kopita koja nalikuje na žabu koja miruje (Anić 2003)

Napadnuto tkivo se odlikuje tamnim, često crnim sluzavim iscjetkom oporog i teškog mirisa i uzrokuje loš rast žabice što ima za posljedicu kontrakciju pete i loš rast kopita. (www.potkivanjekonja.com, 20.10.2013)

4. u slengu se kaže za novčanik koji krađu džepokradice iz džepova naših gastarbajtera (Sabljak 2013)

5. u slengu se kaže za *crack* (Sabljak 2013)

6. *mn.* žlijezde oko vrata (Maretić 1896)

7. željezo na ulaznim vratima (Maretić 1896)

8. ukras na gornjem dijelu rukohvata pištolja (Maretić 1896)

ždrebica mlada kobila

1. tako muške osobe kažu za zgodnu i izazovnu mlađu žensku osobu (Anić 2003)

Toliko izaziva, prokleta ždrebica, a kad joj priđem, vrti očima kao da je utjelovljeno bezgrešno začće. (J. Barković, *Pođimo časak umrijeti*, 1958, prema HJR)

Ukrajinka je prava ždrebica, šteta što je iskorištena samo kao zaokret u radnji. (www.forum.hr, 24.1.2014)

ždrijebac muško ždrijebe

1. kaže se o mladoj i snažnoj muškoj osobi, često o sportašu (Anić 2003)

Dok je Slavko uglavnom statirao u kukuruzu, krv su puštali drugi Gopčevi ždrijepci pokušavajući se nekako dokopati titule europskog prvaka. (www.forum.tn, 25.2.2014)

2. u slengu se kaže o muškoj osobi koja je dobra i potentna u seksu, usp. *pastuh* 1

Muškarac s čvrstom mišićavom stražnjicom vrlo je vjerojatno pravi ždrijebac u krevetu. (www.intimatemedicine.com.hr, 14.11.2013)

žirafa afrički sisavac preživac iz porodice papkara, duljih prednjih nogu i vrlo duga vrata

1. pogrdno se u sjevernoj Hrvatskoj kaže visokim djevojčicama

Još kao djevojčica sam bila dosta visoka i zvali su me žirafa. (www.spliteam.com, 9.12.2013)

2. kaže se o ženi koja ogrlicama izdužuje vrat, čest običaj u afričkim zemljama

Jedna su od najunosnijih, ali istovremeno i najdvojblijih tajlandskih „atrakcija“ – žene koje zbog brojnih mjedenih ogrlica na svojim vratovima nazivaju „ženama žirafama“. (www.jutarnji.hr, 20.10.2013)

3. u slengu se kaže za košarkaša (Sabljak 2013)

4. u slengu se kaže za električnu ili bas-gitaru s produženim vratom (Sabljak 2013)

životinja svaki živi organizam, osim čovjeka, koji pripada životinjskom carstvu

1. pogrdno se kaže bezosjećajnoj, gruboj muškoj osobi bez samilosti (Anić 2003)

Bravo Karlo, u topicu za pomoć malim pesekima ti ovako. Životinjo jedna bezosjećajna. (www.hcl.hr, 26.2.2014)

Odvratnijeg debila od tebe nema na ovom portalu srami se životinjo jedna odvratna i neka tebi neko skoči sa krova pa onda politiziraj, smradu neljudski a sve bi bilo najbolje da ti skočiš, prokletniče (www.ipress.hr, 26.2.2014)

2. pohvalno se kaže snažnoj i spretnoj muškoj osobi

Durant je bio primoran poslužiti se i metaforom kako bi opisao što misli o svom protivniku: „On je životinja, životinja od čovjeka. Mislim da je najbolja četvorka u cijeloj ligi“. (www.hrsport.net, 4.4.2014)

3. u slengu se kaže za bubnjara koji može svirati i zahtjevnije dionice (Sabljak 2013)

6. Zaključak

Analizom prenesenih značenja hrvatskih imenica za životinje možemo ustvrditi da se ona pojavljuju u mnogobrojnim poljima ljudske djelatnosti: od astronomije (npr. *Zmaj*, *Ribe*, *Rak*), građevinarstva (npr. *jež*, *žaba*), medicine (npr. *rak*, *guska*) do sporta (npr. *kozlič*, *prasića*), u čemu se ogleda teza kognitivne lingvistike da čovjek, kako bi spoznao teško shvatljive, nove i često apstraktne pojave, pomoću metaforičnog načina razmišljanja, a potpuno nesvjesno, polazi od onoga što mu je poznato i na taj način imenuje stvari i pojave oko sebe. Prenesena su značenja imenica za životinje prisutna u različitim diskurzima: književnom, političkom, novinarskom, razgovornom, odnosno u žargonu i taj se prijenos značenja najčešće odvija pomoću metafore. Ona se, konkretno, odnose na ljude, na njihov vanjski izgled i osobine, ali i na brojne druge predmete i pojave. Što se tiče metaforičkih prijenosa značenja, moguće je razlikovati nekoliko modela.

Prvi je model *vanjski izgled* → *vanjski izgled*, u kojemu se prijenos značenja temelji na vanjskome izgledu životinje, odnosno čovjeka ili predmeta/pojave na koji se odnosi (npr. *gorila* ‘tjelohranitelj, izbacivač’, *jež* ‘vrlo kratko šišana kosa koja strši’, *pauk* ‘vozilo s dizalicom za odnošenje ili premještanje vozila’).

U drugome se modelu, *vanjski izgled* → *osobina*, prenose određene vanjske osobine životinje na čovjeka (npr. *miš* ‘beznačajna, neprimjetna osoba’, *mrav* ‘osoba koju se iskorištava, beznačajna osoba’).

Treći se model temelji na prijenosu značenja *osobina* → *osobina*. Dakle tu se radi o prenošenju karakterne osobine sa životinje na čovjeka, dakako radi se o osobinama životinja koje su im pripisali ljudi (npr. *lija* ‘lukava i mudra muška osoba’, *krpelj* ‘koristoljubiva osoba koja iskorištava druge ljude’, *lešinara* ‘osoba koja iskorištava tuđu nevolju’).

U radu se ističu i izdvajaju imenice za životinje pejorativnoga predznaka, koje služe kao uvrede (npr. *koza*, *krava*, *svinja*, *konj*), hipokoristici (npr. *pile*, *mišić*, *tigrić*), nazivi zviježđa i horoskopskih znakova (npr. *Jarac*, *Ovan*), neosemantizmi (npr. *miš*, *zec*, *puma*), poredbene konstrukcije koje sadrže imenicu za životinju (npr. *žedan kao pas*, *jesti kao ptičica*, *bijesan kao ris*) te sintagme koje sadrže imenicu za životinju ili je jedan dio sintagme tvoren od imenice za životinju (npr. *djeca leptiri*, *riblja kost*, *konjski zubi*).

7. Literatura

- Anić, Vladimir. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Peto izdanje. Zagreb: Novi Liber.
- Bagić, Krešimir. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
- Berruto, Gaetano. 1994. *Semantika*. Prev. Iva Grgić. Zagreb: Antibarbarus.
- HJP = *Hrvatski jezični portal*. hjp.novi-liber.hr
- HJR = *Hrvatska jezična riznica*. riznica.ihjj.hr
- Knjigomat* = www.knjigomat.com
- Lakoff, George – Mark Johnson. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Maretić, Tomo. 1896. Imena životinja u prenesenom značenju. *Nastavni vjesnik* IV: 22–43.
- Omazić, Marija. 2002. O poredbenom frazemu u hrvatskom i engleskom jeziku. *Jezikoslovlje* 3. 1–2: 99–129.
- Sabljak, Tomislav. 2013. *Rječnik hrvatskoga žargona*. Zagreb: Profil.
- Stamać, Ante. 1983. *Teorija metafore*. Zagreb: Centar za kulturnu djelatnost (Biblioteka Znaci).
- Trask, Robert Lawrence. 2005. *Temeljni lingvistički pojmovi*. Prev. Benedikt Perak. Zagreb: Školska knjiga.
- Vidović Bolt, Ivana. 2011. *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji I*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Zgusta, Ladislav. 1991. *Priručnik leksikografije*. Prev. Danko Šipka. Sarajevo: Svjetlost.
- Žargonaut* = www.zargonaut.com

8. Sažetak i ključne riječi

Sažetak

U ovome se radu promatraju prenesena značenja u kojima se pojavljuju hrvatske imenice za životinje. Cilj je rada ukazati na to da je glavni mehanizam prijenosa značenja s hrvatskih imenica za životinje metafora, točnije konceptualna metafora, jedan od središnjih pojmova kognitivne lingvistike. Kognitivna lingvistika smatra kako se čovjekovi misaoni procesi i spoznajni koncepti temelje na metafori te da metafore određuju mrežu odnosa između našeg osobnog iskustva svijeta i naše kulturalne percepcije. Temeljna je funkcija metafore da preko nečeg otprije poznatog i usvojenog omogući spoznaju apstraktnih koncepata (u ovome slučaju pomoću životinja). Temeljni je dio rada rječnik prenesenih značenja hrvatskih imenica za životinje, u kojemu se nalaze popisane imenice za životinje, zajedno s opisanim i primjerima popraćenim značenjima. Prenesena se značenja hrvatskih imenica za životinje mogu promatrati unutar nekoliko modela, ovisno prema tome na koji se način značenje prenijelo. Prvi je model *vanjski izgled* → *vanjski izgled* (npr. *jež* ‘vrlo kratko šišana kosa koja strši’), drugi je model *vanjski izgled* → *osobina* (npr. *miš* ‘beznačajna, neprimjetna osoba’), treći je model *osobina* → *osobina* (npr. *lija* ‘lukava i mudra muška osoba’). U radu su promatrane i poredbene konstrukcije koje sadrže imenicu za životinju (npr. *hrabar kao lav*) te sintagme koje sadrže imenicu za životinju ili je jedan dio sintagme tvoren od imenice za životinju (npr. *djeca leptiri, riblja kost*).

Ključne riječi

metafora, preneseno značenje, životinje, imenice za životinje, hrvatski jezik

Summary

In this paper we observe figurative meanings in which Croatian nouns for animals appear. The aim of this paper is to point out that the main mechanism of transfer of Croatian nouns for animals is metaphor, to be more precise conceptual metaphor, one of the central concepts of cognitive linguistics. Cognitive linguistics considers that man's thought processes and cognitive concepts are based on the metaphor and that metaphor defines the relationship

between our personal experience of the world and our cultural perception. The main function of metaphor is to over something already known and adopted enable the knowledge of abstract concepts (in this case with animals). A fundamental part of the work is the dictionary of the Croatian nouns for animals in which are listed figurative meanings of Croatian nouns for animals, together with the examples and accompanied meanings. Figurative meanings of Croatian nouns for animals can be observed within several models, depending therefore the way in which the meaning has transferred. The first model is *external appearance* → *external appearance* (Croat. *jež* /E. *hedgehog*/ ‘very short trimmed hair that sticks out’), the second model is *external appearance* → *character* (Croat. *miš* /E. *mouse*/ ‘insignificant, invisible people’), the third model is *character* → *character* (Croat. *lija* /E. *vixen*/ ‘cunning and wise male’) . The paper also observes comparative structures that contain a noun for an animal (Croat. *hrabar kao lav* /E. *brave as a lion*/) and noun phrases that contain an animal or a part of the phrase is formed by a noun for an animal (Croat. *djeca leptiri* /E. *Butterfly Children*/, Croat. *riblja kost* /E. *fishbone*/).

Key words

metaphor, figurative meaning, animals, nouns for animals, Croatian language